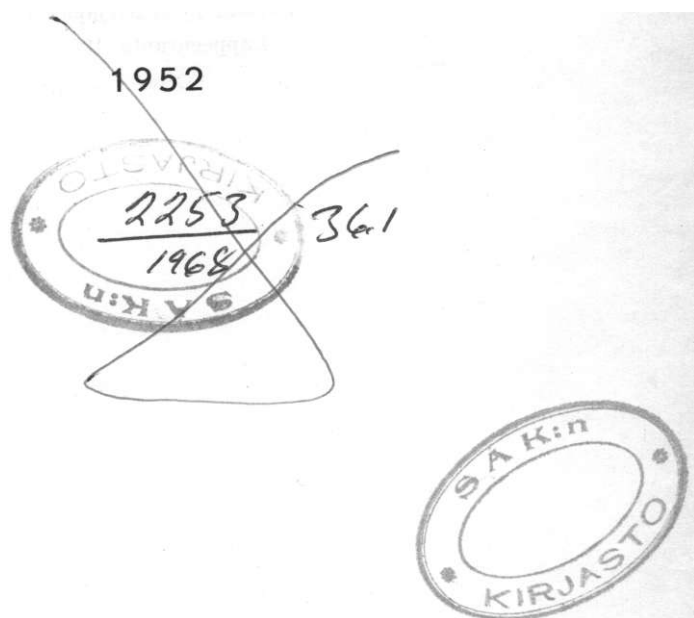

SUOMEN AMMATTIYHDISTYSTEN
KESKUSLIITTO (SAK)

R.Y.

VUOSIKIRJA

HELSINKI 1953

Kansan Työn Kirjapaino
Lappeenranta 1953

I. Poliittinen tilanne.

1. Kansainvälinen tilanne.

Siitä huolimatta, että vuosi 1952 on ollut erittäin tapahtumarikas ei sen aikana tapahtunut kansainvälisessä jännityksessä mitään poikkeuksellisen ratkaisevaa. Englannin vaalit ja vallan siirtyminen konservatiiveille, Yhdysvaltain presidentinvaalit ja vallan siirtyminen demokraateilta republikaaneille, Neuvostoliiton kommunistisen puolueen puoluekokous ja sen yhteydessä tapahtunut johdon osittainen uusiminen antavat aihetta olettaa, että kehitystä muutoksiin saattaa olla tapahtumassa, mutta kertomusvuoden aikana eivät nämä ennättäneet johtaa ainakaan näkyviin tuloksiin. Korean sota jatkui jossain määrin laimeampana ja eniten sille leimaa antavana oli edellisenä vuonna aloitetujen rauhanneuvottelujen jatkuminen yli vuosipäivänsä ilman tuloksia.

Ei myöskään ns. kylmässä sodassa Euroopassa sattunut kertomusvuoden aikana eri tahoilla ilmenneistä välikohtauksista huolimatta mitään totutusta poikkeavaa jännityksen kiristymistä, joskaan ei voi katsoa sen erityisemmin lieventyneenkään. Maatamme ajatellen vakavimpana välikohtauksena on lähinnä sen läheisyyden vuoksi pidettävä erään kadonneen ruotsalaisen lentokoneen etsintää suorittaneen Catalina-koneen alasampuminen Itämerellä Neuvostoliiton ilmavoimien toimesta. Eräiden noottien vaihdon jälkeen asia Ruotsin toimesta jätettiin YK:n ratkaistavaksi, eikä asiassa syntynyt jännitys ole johtanut enempään välien kiristymiseen.

Moskovassa pidettiin huhtikuun alussa Neuvostoliiton isännyydessä laaja talouspoliittinen konferenssi, jonka tarkoituksena oli pyrkiä lievittämään kansainvälisessä kaupassa esiintyvää jännitystä. Tähän konferenssiin osallistui runsaslukuinen joukko edustajia eri puolilta maailmaa eräiden edustaessa maataan virallisesti, eräiden ollessa yksityishenkilöinä mukana kokouksessa. Konferenssiin huomioitsijoina osallistuneiden Suomen valtuuskuntaan kuuluneiden SAK:n edustajain käsityksen mukaan kokouksessa pyrittiin melkoisen suuren yksimielisyyden valitessa tarkoitettuun tulokseen, mutta kertomusvuoden aikana ei ole ollut nähtävissä sen vaikutuksia yleismaailmallisessa mittakaavassa.

Suomen ja Neuvostoliiton väliset suhteet ovat pysyneet ennallaan ja niille leimaa antavana on ollut sotakorvaustoimitusten päättyminen. Suomen taholta saatettiin toimitukset loppuun täsmällisesti sotakorvausvuoden päättymishetkeen mennessä ja Neuvostoliitto puolestaan antoi toimitusvuoden aikana syntyneet myöhästymissakot anteeksi. Melkein välittömästi tämän jälkeen saatettiin loppuun viisivuotiskauppasopimusta koskeneet neuvottelut, jotka johtivat huomattaviin lisäyksiin järeillä olevien vuosien toimitustemme osalta. Tämän seurauksena on ollut itään suuntautuneen kauppamme lisääntyminen, josta samoin kuin kehityksestä ulkomaankauppamme osalta yleensä annetaan lähempi selvitys luvussa "II. Talouselämä."

Yleensä voidaan sanoa kauppapoliittisesta tilannekehityksestä, että kertomusvuoden aikana ns. Korean suhdanteet alkoivat muuttua ja vientitavaroittemme hintakehitys kääntyä alenevaksi. Kun tähän liittyy myös pyrkimys varovaisuuteen ostoissa, on sen seurauksena ollut tilanteen muuttuminen kotimaassa työllisyyden ylläpitämistä vaikeuttavaksi.

2. Kotimaan tilanne.

Taloudellisen tilanteen vaikeutuminen on ollut nähtävissä myös poliittisen tilanteen vaikeutumisena, jolloin sen yhtenä piirteenä on ollut eräänlainen neuvottelusävyyn kiristyminen eri tahoilla. Hallitus on kertomusvuoden aikana jättänyt kaksi kertaa eronpyynnön, jolloin se ensi kerralla 21. p:nä maaliskuuta tapahtui sen johdosta, että pääministerin ei ollut onnistunut saada maalaisliiton eduskuntaryhmää hallituksessa tehtyjen vakauttamissopimukseen liittyneiden ratkaisujen taakse. Lokakuun 17. päivänä hallitus jätti uudelleen eronpyyntönsä miltei samasta syystä. Kummallakin kerralla ratkaisuun päästiin maalaisliiton eduskuntaryhmän taivuttua neuvottelujen jälkeen suurin piirtein, mutta vastahakoisesti noudattamaan vakauttamissopimusta. Hallituksen kokoonpanoa on kahdessa yhteydessä muutettu sosialidemokraattien saadessa ensin yhden lisäpaikan hallitukseen puoluesihteeri V. Leskisen astuessa sosiaaliministerin paikalle, pääministerin ottaessa samaan aikaan haltuunsa myös ulkoministerin salkun. Ns. salaputkijutun yhteydessä sosialidemokraattiset ministerit Onni Peltonen ja Matti Lepistö joutuivat jättämään paikkansa hallituksessa, jolloin hallitusta jouduttiin uudelleen uusimaan agronomi Hannes Tiaisen ja kansanedustaja Eetu Karjalaisen astuessa näiden tilalle.

SAK on joutunut useampaan otteeseen kääntymään hallituksen puoleen ja esittämään kantansa vakauttamissopimuksen täyttämiseen ja työllisyyspolitiikan hoitamiseen nähden. Täydellisemmät tiedot asiakirjojen valossa käyvät selville luvussa "VII. Palkka- ja työehtokysymykset."

II. Talouselämä.

1. Yleistä.

Jo vuoden 1951 lopulla ilmeni merkkejä siitä, että taloudellinen kehitys maassamme tulisi vuoden 1952 aikana muuttumaan meille epäedulliseen suuntaan. Näin sitten tapahtuikin. Vientituotteittemme markkinat kääntyivät heti kertomusvuoden alusta ratkaisevasti heikkenemistä kohden. Hintojen jyrkän alenemisen johdosta vientitulot rupesivat laskemaan, mistä seurauksena oli vuoden loppupuolella yhä kiristynvä valuutta- ja rahapula ja siitä johtuva tuonnin pakollinen supistuminen. Vuoden aikana muuttui myöskin työllisyystilanne, kuten odotettavissa olikin, niin että vuoden lopulla työttömyys oli suhteellisen laajaa. Ennakoarvioiden mukaan kansantulomme, jonka edellisen vuoden aikana laskettiin nousseen 9 %, laski vuonna 1952, toisten arvioiden mukaan 2 %, toisten jopa 5 % vuoden 1951 kansantuloa pienemmäksi. Mercatorin laskema tuotannollisen aktiivisuuden indeksi aleni 124:stä 120:een.

Yleisessä talouspolitiikassamme noudatettiin edelleenkin vuonna 1951 alullepantua vakauttamispolitiikkaa. Talouspoliittinen suunnitteluneuvosto on jatkuvasti ollut toiminnassa laatien suunnitelmia ns. pitkän tähtäimen talousohjelmaksi. Vakauttamispolitiikka onnistuikin kertomusvuoden aikana sikäli, että mitään mainittavia muutoksia hinta- ja palkkatasossa ei omassa maassa tapahtunut. Inflaatio ei vuoden aikana voimistunut, pikemmin olivat deflatooriset piirteet vallankin loppuvuodesta leimaa-antavia talouselämässä. Jonkinlaiseksi huonoksi onneksi talouselämällemme ja talouspolitiikallemme on katsottava, että inflatoorisen kehityksen pysäyttämisen viimein pitkien ponnistelujen jälkeen onnistuttua taloudellinen lama samanaikaisesti huomattavan voimakkaana ilmentyy eteemme.

Elinkustannukset nousivat kertomusvuoden aikana 2 %:lla, ollen tämä nousu kuitenkin niin vähäinen, ettei linnarauhan päättyessä syksyllä 1951 tehty sopimus työpalkkojen sitomisesta elinkustannusindeksiin aiheuttanut vuoden aikana yleistä palkkojen korottamista. Vuosi 1952 oli siten sodan alkamisesta lähtien ensimmäinen kokonainen kalenterivuosi, jolloin yleinen palkkataso pysyi suurin piirtein paikallaan. Vuoden lopulla heikentynyt työllisyystilanne oli omiaan eräillä aloilla ansiotasoa alentamaan. Kansantulon pienestä alenemisesta huolimatta voidaan yleisen elintason katsoa kertomusvuonna edelleen pysyneen suunnilleen sillä tasolla, mikä vuoden 1951 aikana oli saavutettu.

2. Sotakorvaukset.

Moskovan välirauhansopimuksessa syyskuun 19 päivänä 1944 Suomen maksettavaksi määrätty sotakorvaus Neuvostoliitolle saatiin kertomus-

vuonna loppuun suoritetuksi. Neuvostoliiton myönnettyä meille helpotusta ensin pidentämällä suoritusaikaa kahdella vuodella sekä sitten alentamalla alunperin 300 milj. dollarin suuruisen korvausmäärän 226,5 miljoonaan, vapauduttiin täten kansantalouttamme kuluneiden 8 vuoden ajan rasittaneesta velvoituksesta, joka alussa tuntui ylivoimaisen raskaalta.

Amerikan dollareissa lausuttu sotakorvausmäärä ei kuitenkaan anna oikeata kuvaa korvaussuoritusten tosiasiallisesta suuruudesta. Tämä johtuu siitä, että korvausten hinnoittelu määrättiin toimitettavaksi vuoden 1944 hintatasoa alemman tason mukaan samoin kuin ennen muuta siitä, että korkeat laatuvaatimukset olivat omiaan nostamaan "sotakorvausdollarin" omassa valuutassamme laskettavaa arvoa, joka esim. v. 1951 tuli 824 markan suuruiseksi. Onkin laskettu, että nykydollareiksi laskettuna suoritustemme määrä nousi n. 570 milj. dollariin. Nykymarkoiksi laskettuna tekivät korvaussuoritukset yhteensä n. 170 miljardia markkaa.

Sotakorvaussuoritusten absoluuttinen määräkään ei sellaisenaan anna oikeata käsitystä tämän nyt ohitetun rasituksen suuruudesta. Seuraavassa onkin sotakorvausmenoja verrattu valtion verotulojen kokonaismäärään, vientimme kokonaismäärään ja lopuksi nettokansantuotteen määrään eri vuosina.

S o t a k o r v a u s m e n o t

Vuosi	% verotuloista	% koko viennistä	% nettokansantuotteesta
1945	36	61	7,3
1946	31	28	6,4
1947	25	19	5,6
1948	20	17	5,2
1949	15	16	4,3
1950	9	9	2,2
1951	8	6	2,0
1952	4	5	?

Varsinaisen sotakorvauksen yhdessä eräiden muiden siihen verrattavien pakkosuoritusten kanssa voidaan lähimpinä sodanjälkeisinä vuosina katsoa olleen n. 10 % kansantuotteestamme. Myöhemmin sen kansantaloudellinen rasitus kuitenkin tuntuvasti pieneni kansantulon suurentuessa. Alkuvuosina pelättiin tuotannollisessa toiminnassamme sotakorvaussuoritusten tultua selviksi syntyvän vaikeita mukautumiskriisejä ja niiden yhteydessä melkoista työttömyyttä. Viime vuonna alkanut taloudellinen lama sattuu kyllä ajan puolesta yhteen sen ajankohdan kanssa, jolloin kriisin pelättiin puhkeavan ja työttömyyttä ilmenevän, mutta, kuten tämän katsauksen muista kohdista käy ilmi, sen aiheuttajina olivat olennaisesti muut tekijät.

Sotakorvauksena suoritettut tavaratoimitukset jakautuivat eri tuotteiden osalle seuraavasti:

	Milj. sotakorvausdollaria
Alukset.....	80,0
Erilaiset koneet ja laitteet.....	70,7
Kaapelituotteet	12,9
Selluloosa ja paperiteollisuustuotteet.....	34,9
Puutavara ja puuteollisuustuotteet.....	28,0
Yht.	226,5

3. Teollisuus.

Teollisuuden kokonaistuotanto, joka vuonna 1951 saavutti ennätysmäisen korkeuden ylittäen 18 % :lla vuoden 1950 tuotannon, supistui kertomusvuonna edellisen vuoden tasosta noin 7 %. Teollisuuden työllisyysaste oli tuntuvasti heikompi kuin edellisenä vuonna. Sosiaalisen tutkimustoimiston laskelmien mukaan koko teollisuuden työtuntiluvuissa tapahtuinaet noin 6 %:n suuruinen lasku.

Unitaksen teollisuustuotannon volyyymi-indeksi muodostui seuraavaksi, laskettuna vuosineljänneksittäin (vuoden 1948 taso = 100):

Vuosineljännes	Kotimarkkinateollisuus			Vientiteollisuus			Koko teollisuus		
	1950	1951	1952	1950	1951	1952	1950	1951	1952
I	116	131	135	107	125	126	113	129	132
II	118	142	130	107	134	105	115	139	123
III	97	128	118	101	128	89	98	128	109
IV	111	141	138	108	125	115	110	136	131
Koko vuosi ..	111	135	130	106	128	109	109	133	124

Jos tarkastellaan teollisuustuotannon määriä erikseen kotimarkkinateollisuuden ja erikseen vientiteollisuuden osalta, todetaan että tuotantovolyyymi kotimarkkinateollisuuden osalta oli ainoastaan 4 % pienempi kuin ennätysvuonna 1951. Suuria muutoksia puoleen taikka toiseen ei kotimarkkinateollisuuden eri aloilla tapahtunut. Kivi-, savi- ja lasiteollisuuden tuotanto laski 14,1 %, kemiallisen teollisuuden tuotanto 8,3 % sekä nahka- ja kumiteollisuuden 8,6 %. Vähäistä nousua edellisestä vuodesta osoittivat voimateollisuus ja graafinen teollisuus.

Pääosaltaan johtui koko teollisuustuotannon supistuminen vientiteollisuuden piirissä tapahtuneesta tuotannon supistamisesta. Sen tärkeimpiä artikkeleita kohdanneiden vientihintojen laskun vuoksi eivät tämän alan tuotantolaitokset toimineet koko tuotantotehollaan, vaan oli esim. selluloosa-

tehtaiden käynti vain noin 70—80 %, koska suurempia vientitavaroiden varastoja ei haluttu aikaansaada. Kuten edelläolevasta taulukosta nähdään, aleni vientiteollisuuden tuotantovolyyymi edellisen vuoden piste-luvusta 128 lukuun 109 eli 15 %. Kun vastaava tuotantoindeksi vuonna 1950 oli 106, jäi tuotanto viime vuonna sittenkin hiukan sitä suuremaksi. Sahatavaran osalta laski tuotanto 25 %, paperiteollisuuden noin 17 %.

Jos teollisuuden tuotantomääriä vertaillaessa pidetään lähtökohtana vuoden 1938 tuotantoa, voidaan tuotannon kertomusvuonna laskea olleen 65 % vuoden 1938 tuotantoa korkeampi. Vuonna 1951 oli vastaava prosenttiluku 77. Puunjalostusteollisuuden osalta tuotanto oli vain 10 %, mutta muun teollisuuden osalta 94 % korkeampi kuin vuonna 1938. Suurinta lisäystä osoittivat metalliteollisuus ja kemiallinen teollisuus, joiden kummankin tuotanto kertomusvuonna oli 136 % vuoden 1938 tuotantomäärää korkeampi. Metalliteollisuuden voimakkaan kasvun selittää lähinnä sotakorvausten toimittaminen. Voidaksemme selviytyä kunnialla erilaisista kone- ym. toimituksista, oli pakko laajentaa ja ajanmukaistaa tämän alan laitoksia suuresti. Metalliteollisuuden konekanta lisääntyi nimittäin sotakorvaustoimitusten johdosta n. 75 % ja työvoima n. 55 %. Kemiallisen teollisuuden voimistuminen taas johtuu siitä, että vielä v. 1938 oli tämä ala meillä suhteellisen kehittymätön. Vasta viime vuosina on kemiallista teollisuutta suuremmassa määrin syntynyt.

4. Rakennustoiminta.

Rakennustoiminta on kertomusvuoden aikana ollut poikkeuksellisen vilkasta. Rakentamiseen on laskettu vuonna 1952 käytetyn 134 miljardia markkaa, mikä on noin 4 miljardia enemmän kuin edellisenä vuonna. Vaikka alkupuolella vuotta pyrittiin vakauttamispolitiikan päämäärien mukaisesti säännöstelemään rakennustoimintaa, vaikka loppupuolella vuotta taas kiristynyt rahatilanne ja vaikeutunut luottojen saanti hiljensivät sitä rajoittaen erityisesti uusien rakennusyritysten aloittamista, ja vaikka rakennusalan työntekijöistä, kuten toisaalta ilmenee, huomattava osa loppuvuodesta oli työttömänä, syntyi v. 1952 aikana sittenkin harvinaisen paljon valmista.

Sosiaalisen tutkimustoimiston tutkimusten alaisissa asutuskeskuksissa valmistuneiden rakennusten kuutiolavuus kertomusvuonna oli 7,0 milj. m³, kun edellisenä vuonna valmistuneiden talojen kuutiolavuus oli 5,4 milj. m³ ja vuonna 1950 valmistuneitten vain 3,9 milj. m³. Eri vuosina sodan jälkeen on asuinhuoneistoja asutuskeskuksissa valmistunut seuraavasti :

V. 1945 .	4.946
" 1946	7.955
" 1947 .	7.210
" 1948	5.494
" 1949	6.582
" 1950 .	8.124
" 1951	9.687
" 1952 .	12.484

Asutuskeskusten asuntotuotanto oli siten kertomusvuonna noin **50 %** suurempi kuin vuonna **1950** ja noin **30 %** suurempi kuin vuotta aikaisemmin. Kun asutuskeskusten normaali asuntotarve lasketaan n. **7.000** asunoksi vuodessa, helpottui asuntotilanne kertomusvuoden aikana jonkin verran.

Asuinrakennusten yhteenlaskettu kuutiotilavuus oli vuonna **1952 3,7** milj. m³, muiden rakennusten **3,3** milj. m³. Lähes puolet koko rakennustuotannosta on siis tullut muun kuin asuntotuotannon osalle. Asuinrakennusten osuus koko rakennustuotannosta asutuskeskuksissa olikin kertomusvuonna suhteellisesti pienempi kuin aikaisempina vuosina vaikka rakennustoiminnan ohjauksella, johon vakauttamisohjelman mukaisesti v. **1951** loppupuolella ryhdyttiin, päinvastoin pyrittiin muuta rakennustuotantoa kuin asuinrakennustuotantoa supistamaan.

Maanhankintalain edellyttämän rakennusohjelman puitteissa valmistui **12.180** rakennusta vastaten edellisenä vuonna **12.670**. Valmistuneista rakennuksista oli asuintaloja **5.470**, kotieläinrakennuksia **3.410** ja muita rakennuksia **3.300**.

Aravan lainoja myönnettiin vuonna **1952 7** mrd. mk. Nämä jakautuivat siten, että uusia lainoja myönnettiin **134** kerrostalolle ja **1.830** omakotitalolle. Kerrostalojen osuus lainoista oli **4,4** miljardia ja niiden yhteinen tilavuus **1.286.000** m³, ollen niissä asuntoja **4.156**, joiden yhteenlaskettu pinta-ala teki **230.957** m². Omakotitaloille myönnettyjen lainojen määrä oli **1,4** mrd. mk, talojen yhteinen tilavuus **944.000** m³ ja huoneistoja **2.595**, yhteiseltä pinta-alaltaan **177.730** m². Omakotitaloja rahoittamalla on täten saatu asuntotilaa valtion kannalta suhteellisesti puolta halvemmalla kuin kerrostaloja rakennuttamalla.

Rakennuskustannukset ovat vuoden **1952** aikana jonkin verran alentuneet vuoden **1951** jälkipuoliskon kustannustasosta. Alennus vuoden loppuun mennessä voidaan laskea noin **5 %** :ksi.

5. Maa- ja metsätalous.

Kasvukauden sääsuhteet eivät maanviljelyksen kannalta olleet suotuisimmat. Lämpötila oli normaalia jonkin verran alempi, kun taas sade-

määrä ylitti normaalin tason nimenomaan loppukesällä. Viljakasvien tuleentuminen viivästyi ja niiden korjuu vaikeutui, mistä seurauksena oli sadon laadun tuntuva huononeminen. Aikaisen lumentulon ja jäätymisen takia jäi lisäksi jokin määrä viljaa korjaamatta ja syyskynnot osittain suorittamatta.

Ennakkoarvioiden mukaan leipäviljan yhteinen sato oli 637.900 tonnia, mikä on noin 4 % enemmän kuin edellisenä vuonna. Vehnän sato lasketaan 250.000 tonniksi ja rukiin sato 181.900 tonniksi. Edellisenä vuonna olivat vastaavat luvut 214.600 tonnia ja 187.900 tonnia. Kauran sato pieneni jonkin verran, mutta perunasta ja heinästä saatiin tuntuvasti paremmat sadot kuin edellisenä vuonna. Koko sadon määräksi arvioitiin 3.616 milj. rehuyksikköä, edellisenä vuonna 3.380 milj. Määrältään oli sato siis noin 7 % edellisen vuoden satoa runsaampi, mutta laatu, kuten sanottu, siinä määrin heikompi, että moitteettomaksi voidaan laskea vain 72 % sadosta (edellisenä vuonna 92 %). Sadon runsauteen vaikutti epäilemättä väkilannoitteiden runsas käyttö, mikä tilastojen mukaan oli viime vuonna huomattavasti suurempi kuin meillä koskaan aikaisemmin.

Leipäviljan kotimainen tuotanto tyydytti vain noin puolet maan leipäviljan tarpeesta. Vehnän omavaraisuusprosentiksi arvioidaan 41, rukiin 57, ohran 98, kauran 97 ja perunan 100 %.

Vuonna 1952 saatiin maassamme varsinaisesti vasta parisen vuotta sitten viljelemään ruvetuista öljykasveista 2.177 tonnia öljyä, josta osa käytettiin margariinin valmistukseen. Kotimaisen raaka-aineen osuus koko kulutetusta margariinimäärästä oli kuitenkin vain 18 %. Sokerin tuotannosta oli 14,1 % kotimaiseen raaka-aineeseen perustuvaa.

Karjatalouden alalla jatkui nouseva suunta ja saatiin sekä maitoa, voita että juustoa enemmän kuin edellisenä vuonna. Kalataloustuotteiden suhteen onkin maa omavarainen. Juustontuotannosta meni enemmän kuin puolet vientiin, minkä lisäksi myöskin voita ja kananmunia vietiin ulkomaille. Sekä sianlihaa että naudanlihaa saatiin kulutukseen suunnitteen sama määrä kuin edellisinäkin vuosina.

Metsätyöt olivat talvena 1951—52 suhteellisen runsaat. Kaikkiaan lasketaan hakatun 37,8 milj. p-m³, edellisenä hakkuukautena 33,0 milj. p-m³. Vientimarkkinoitten huononemisen johdosta hakkuut vuoden jälkipuoliskolla kuitenkin jäivät tuntuvasti vähäisemmiksi. Alentuneitten kantohintojen vuoksi eivät yksityiset metsänomistajat näet olleet halukkaita myymään metsiään eivätkä metsänomistajat epävarman suhdannekehityksen takia hankkimaan puuta. Vuoden alussa oli metsätoissa suunnilleen 200.000 työntekijää eli sama määrä kuin v. 1951, mutta työntekijäin määrä väheni sitten nopeasti. Joulukuussa oli työntekijöitä metsissä n. 110.000, ollen tämä määrä n. 15.000 pienempi kuin vastaava luku

vuotta aikaisemmin. Yksityisten metsänmyyjien metsistään saamien tulojen määrän arvioidaan jääneen n. 15 mrd. mk pienemmäksi kuin korkeiden kantohintojen vuonna 1951.

6. Työmarkkinat.

Epäedullisiksi kääntyneiden taloudellisten suhdanteiden vuoksi heikeni työllisyystilanne, kuten edellä jo mainittiin, kertomusvuoden aikana tuntuvasti. Alentuneet kantohinnat ja vähentyneet metsänhakkuut sekä kiristynyt raha- ja luottotilanne johtivat vuoden lopulla melkoiseen työttömyyteen. Työnvälitystoimistojen välityksellä työtä hakeneiden luku oli vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana keskimäärin 15.972, toisen neljänneksen aikana 11.532 ja kolmannen neljänneksen aikana 6.993, mutta joulukuussa 39.350, joista miehiä yli 35.000.

Joulukuussa 1952 oli työttömyyskortistoihin merkittyjä 35.501, niistä naispuolisia vain 768 eli 2,2 %. Työttömyystöihin oli näistä sijoitettu 21.946, joten ilman työtä oli 13.555 henkeä. Vertauksen vuoksi mainittakoon, että joulukuussa 1949 oli vastaava työttömien luku 58.075. Työttömyys ei kuluneena vuonna ollut samassa määrin metsätöiden vähyydestä johtuvaa kuin v. 1949, vaan ilmeni se huomattavassa laajuudessa asutuskeskuksissa, nimenomaan myöskin maan eteläosissa, ja oli mm. rakennustyöläisistä vuoden lopussa noin neljännes työttöminä.

Jos työmarkkinoita tarkastelee v:n 1952 työllisyystilastojen valossa, havaitaan, että puunjalostusteollisuuden työllisyysindeksi (1938 = 100) osoitti lukua 88, kun se edellisenä vuonna oli 98. Rakennustoiminnan vastaavat indeksit koko vuodelta olivat 140 ja 149, mutta huomattava on, että v. 1952 viimeisen neljänneksen indeksi oli niin alhainen kuin 113. Työllisyysasteen yksityisen teollisuuden piirissä kokonaisuudessaan osoittaessa keskimäärin 4 % vähennystä lisääntyi työntekijäin ja siis työllisyyden määrä valtion ja kuntien töissä. Kun työllisyysindeksi valtion töissä v:n 1951 viimeisellä neljänneksellä oli 103, osoitti se kertomusvuoden vastaavalta ajanjaksolta lukua 131. Kuntien töissä vastaavat luvut olivat 123 ja 138. Teollisuuden piirissä on työllisyystilanne heikentynyt enemmän naisten kuin miesten osalta. Jos v:n 1951 viimeisen neljänneksen työntekijämääriä merkitään 100:lla, oli viime vuoden vastaavana aikana naisten työllisyysaste 90,2, mutta miesten 95,5. Merkilläpantavaa on, että vaikka teollisuus on vähentänyt naistyövoimaa n. 10 %:lla, työttömyyskortistoihin ei kuitenkaan ole merkitty, kuten edellä sanottiin, juuri ni-meksikään naisia.

Vuoden 1952 lopussa työttömyyskortistoissa olleet jakautuivat elinkeinoaloittain seuraavasti:

	Luku	% työttömien luvusta
Pienviljelijät	4.898	13,8
Maa- ja metsätalous	1.860	5,2
Rakennustoiminta	5.877	16,5
Teollisuus	1.147	3,2
Liikenne	1.613	4,5
Sekatyöläiset	19.503	54,8
Muu ruumiillinen työ	617	1,7
Henkinen työ	93	0,3
Yht.	35.608	100,0

7. Ulkomaankauppa.

Edellisen vuoden hyvät suhdanteet ilmenivät vielä vuoden alkupuolella vientitilastoista. Jo tapahtunut hintojen aleneminen ei heti vaikuttanut sen paremmin viennin kuin vientitulojenkaan määrään, koska myynnit yleensä tapahtuvat useampia kuukausia etukäteen. Jo toisesta vuosineljänneksestä lähtien vienti kuitenkin heikkeni saavuttaen elo—syyskuussa alimman tasonsa, mikä sitten suunnilleen samanlaisena jatkui vuoden loppuun saakka.

Ulkomaankaupan kehityksen kulkua kuvastaa eräällä tavalla havainnollisesti viennin ja tuonnin hintasuhteita ja viennin ostovoimaa osoittava indeksi (1935 = 100). Se oli vuoden 1951 alussa 113, nousi sitten vuoden loppuun mennessä 189:ään, missä se edelleen oli kertomusvuoden tammikuussa. Lasku oli kuitenkin yhtä jyrkkä kuin nousu edellisenä vuonna, niin että marraskuussa indeksi osoitti lukua 111 ja koko vuodelta keskimäärin lukua 142, kun se vuonna 1951 oli ollut 144.

Määrältään oli koko ulkomaankauppamme kuitenkin vuonna 1952 noin 9 % vuoden 1951 kauppavaihtoa suurempi, johtuen tämä nimenomaan tuonnin voimakkaasta kasvamisesta. Tuonti lisääntyi näet määrältään 24 %, kun sensijaan vienti supistui 10 %. Tuonnin muodostuminen ennätysmäisen suureksi, arvoltaan 182,1 mrd. mkrksi, on selitettävissä edellisen vuoden suuresta vientiylijäämästä, joka arvoltaan oli suunnilleen samaa luokkaa kuin tuonnin enemmyyss viime vuonna. Kun edellisenä vuonna oli syntynyt 31,4 mrd. markan vientiylijäämä, syntyi viime vuonna 25,3 mrd. markan vajaus. Kauppataaseemme oli siten 56,7 mrd. markkaa huonompi kuin vuonna 1951.

Viennissä tapahtui sikäli muuttumista edelliseen vuoteen verrattuna, että puutavarat ja puuvalmisteet käsittävä tavararyhmä kohosi ensimmäiselle sijalle, ollen tämän ryhmän osuus kokonaisviennistä 44,9 %. Tämä johtui siitä, että puutavaran hinnat eivät ulkomailla alentuneet

läheskään samassa määrin kuin paperiteollisuustuotteiden hinnat. Viimeksi mainittujen osuus viennistä jäi 42,3 %:iin sen oltua edellisenä vuonna 53,0 %. Muiden kuin edellä mainittuihin ryhmiin kuuluvien tavaroiden osuus viennistä kohosi 10,9 %:iin, oltuaan edellisenä vuonna vain 6,6 %. Nousu aiheutui lähinnä konepajatuotteiden viennin lisääntymisestä. Myöskin eläimistä saatujen ruokatarvikkeiden vienti lisääntyi vientipalkkioiden maksamisen johdosta jonkin verran.

Tuonnin rakenne pysyi suurin piirtein muuttumattomana. Suurimpana ryhmänä olivat edelleenkin raaka-aineet, 41,4 % koko tuonnin arvosta. Koneiden ja kuljetusneuvojen sekä ravinto- ja nautintoaineiden tuonti lisääntyi melkoisesti.

Viennin supistuminen oli lähinnä seurausta läntisten vientimarkkinoiden vaikeutumisesta. Koko kauppavaihtomme länsimaiden kanssa ei tuonnin voimakkuudesta johtuen supistunut samassa määrin kuin vienti väheni, koska tuonti edelleen jatkui voimakkaana. Vientivaluuttojen vähentyessä on kuitenkin tuonninkin näiltä markkinoilta pakosta supistuttava. Kauppamme idän talouspiiriin kuuluvien maiden kanssa sensijaan osoitti kertomusvuonna voimistumista. Tätä seikkaa ei voidakaan jättää huomioon ottamatta, sillä siten on riippuvaisuutemme läntisten maiden harjoittamasta talouspolitiikasta pienentynyt ja sieltä peräisin olevien suhdanneheilahtelujen vaikutus tulemassa vähemmän jyrkäksi. Ulkomaankauppamme jakautuminen prosentteina eri maaryhmien osalle vuosina 1951 ja 1952 oli seuraava:

	1951	1952
Euroopan maksuliiton maat (paitsi Iso Britannia)	38 %	40 %
Iso Britannia ja muu punta-alue	27 »	21 <i>ff</i>
Neuvostoliitto ja muu rupla-alue	14 »	20 <i>n</i>
Dollarimaat (Yhdysvallat ja Kanada)	7 <i>ff</i>	7 <i>ff</i>
Muut maat	14 <i>ff</i>	12 <i>ff</i>

8. Kotimaankauppa.

Kotimaankaupan arvon indeksi (1935 = 100) osoitti vuonna 1952 lukua 3.640, kun se edellisenä vuonna oli ollut 3.300. Markkamääräisesti kauppa siis kasvoi n. 10 %, Kun tukkuhintaindeksin keskimääräinen lasku edellisestä vuodesta oli 0,9 %, mutta kulutustavaroiden erikoisindeksi sensijaan osoitti nousua 2,1 %, voidaan hintatason katsoa pysyneen melkein muuttumattomana, niin että mainittu kotimaankaupassa tapahtunut lisäys lähinnä osoittaa myytyjen tavaroiden määrällistä lisääntymistä. Niinhyvin tukku- kuin vähittäiskaupan myyntinumeroiden kehityksessä havaitaan samanlaiset vaihtelut kuin talouselämän yleisessä kullussakin. Vuoden ensimmäiset kuukaudet osoittivat vuoden korkeimpia

myyntilukuja, joita sitten enää ei edes joulukuussa saavutettu. Niinpä kertomusvuoden viimeisen neljänneksen myynti jäi raha-arvoltaan hiukan pienemmäksi kuin vastaava myynti vuonna 1951. Yleinen rahankireys vuoden loppupuolella aiheutti monilla aloilla menekkivaikeuksia. Kaupan vaikeutta kuvastaa myöskin se, että kauppaliikkeitä meni vararikkoon huomattavasti enemmän kuin aikaisemmin.

9. Liikenne.

Alkuvuoden vilkkaan kauppavaihdon vuoksi oli ulkomainen laivaliikenne vilkkaampaa kuin edellisenä vuonna. Vuoden jälkipuoliskolla se kuitenkin tuntuvasti aleni. Lähteneiden laivojen luku, joka v. 1949 oli ollut 5.600, v. 1950 7.075 ja v. 1951 9.052, oli viime vuonna 8.430, tilavuudeltaan 5.958.000 nettorekisteritonnia, vastaten 5.846.000 tonnia edellisenä vuonna. Suhdanteiden muuttuminen kuvastuu kauppalaivojen kuljettaman tavarán määrástä. Ulkomaille vietiin viime vuonna näet vain 5,9 milj. tonnia, kun vastaava tavaramäärä edellisenä vuonna oli 7,5 milj. tonnia. Tuotujen tavaroitteen määrä oli niinikään 5,9 milj. tonnia, mikä oli vähän enemmän kuin edellisenä vuonna. Rahdit laskivat voimakkaasti.

Kauppalaivastomme käsitti kertomusvuoden päättyessä 626 alusta tilavuudeltaan 631.845 bruttorekisteritonnia. Alusten lukumäärä oli edelliseen vuoteen verrattuna vähentynyt 22:lla, mutta vetomäärä sensijaan lisääntynyt 6,8 %. Kauppalaivastomme oli edelleenkin 5,6 % pienempi kuin v. 1939. V. 1939 oli tonnistosta vain 6,5 % moottorialuksia, kun niitä v. 1952 päättyessä oli lähes neljännes.

Autojen tuonti löi edellisen vuoden ennätysten, joka oli 18.460 autoa. Kertomusvuonna tuotiin niitä 26.152. Moottoripyöriä tuotiin 17.495. Autokantamme on siten kuluneiden kahden vuoden aikana ratkaisevasti sekä lisääntynyt että muutenkin parantunut. Rekisteröity autokanta oli vuoden lopussa 101.252 autoa ja 28.853 moottoripyörää. Tukkuvarastoista kulutukseen luovutetun bensiinin määrä nousi 276.718 tonniin, mikä määrä oli 4 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Rautateiden tavaraliikenne väheni kertomusvuoden aikana n. 10 % verrattuna vuoteen 1951.

10. Raha- ja pääomamarkkinat.

Edellisen vuoden aikana kertyneet runsaat metsätulot olivat omiaan huomattavasti keventämään rahamarkkinoita. Kertomusvuoden alkupuolella tilanne kuitenkin alkoi kiristyä, niin että rahamarkkinat vuoden lopulla olivat varsin tiukat. Rahalaitosten ottolainausliike taantui melkoisesti, koskien tämä myöskin varsinaisesti talletusliikettä. Yleisön var-

sinaisten talletusten kasvu rahalaitoksissa oli 41,8 mrd. eli 26,9 %. Edellisenä vuonna oli talletusten lisäys 39,7 mrd. mk eli 34,2 %. Uusista talletuksista tuli säästöpankkien osalle 32,3 %, liikepankkien osalle 31,2 %, osuuskassojen osalle 18,1 %, postisäästöpankin osalle 12,7 % ja osuusliikkeiden säästökassojen osalle 5,7 %. Shekkitilit supistuivat vuoden aikana 14,7 mrd. mk:lla eli 30,5 %. Täten rahalaitosten koko ottolainaus oli 27,1 mrd. mk, mikä merkitsee lisäystä edellisestä vuodesta vain 13,3 %. Vastaavat luvut edellisenä vuonna olivat 59,5 mrd. mk ja 41,3 %.

Suhdanteiden heikentymisestä huolimatta kysyttiin luottoja varsin runsaasti. Liikepankkien oli pakko ottolainausliikkeensä supistumisesta huolimatta lisätä luotonantoaan. Se kasvoikin vuoden aikana 20,2 mrd. mk eli 23 %. Kun ottolainaus varsinkin shekkitilien vähenemisen johdosta samanaikaisesti supistui, ei tällainen luotonannon laajentaminen ollut mahdollista muuten kuin turvautumalla kasvavassa määrässä rediskonttoihin Suomen Pankissa. Liikepankkien rediskontot lisääntyivätkin vuoden kuluessa 15,3 mrd. mk.

Kilpailu tallettajien rahoista johti tammikuussa rahalaitosten väliseen korkosotaan, joka alkoi siten, että liikepankit nostivat talletuskorkonsa samaan määrään, jonka pienemmät rahalaitokset maksoivat. Kun viimeksimainitut yleensä aina olivat maksaneet hiukan korkeamman koron kuin liikepankit, nostivat ne puolestaan myöskin korkonsa $\frac{1}{2}$ % suuremmaksi. Vasta maaliskuussa saatiin rahalaitosten kesken aikaan sopimus, jonka mukaisesti liikepankkien ja muiden rahalaitosten talletuskoron ero jäi $\frac{1}{4}$ %:ksi. Talletuskorko tuli siten olemaan liikepankeissa $5\frac{1}{2}$ %, säästöpankeissa $5\frac{3}{4}$ %. Korkein antokorko oli vuoden alusta 8 %.

Helsingin Arvopaperipörssin vaihto, joka v. 1951 oli 2.781 milj. mk, supistui viime vuonna 1.984 milj. markkaan. Suhdannemuutos on siten heijastunut hyvin myöskin osakekaupoissa. Paperit eivät ole olleet samassa määrässä haluttuja kuin aikaisemmin. Vähentyneeseen vaihtoon on kuitenkin ollut vaikuttamassa myöskin rahanarvon vakaantuminen. Sellaisia havitteluvoittoja kuin inflatiovuosina ei enää ole ollut käden ulottuvilla, joten mielenkiinto pörssikauppoihin on laimennut. Teollisuusosakkeiden kurssit laskivat vuoden kuluessa 22 %, pankkiosakkeet 8 %. Osakkeenomistajat ovat siis vuoden aikana kärsineet melkoiset menetykset.

11. Valtion talous.

Valtion tulot arvioidaan — lopulliset laskelmat puuttuvat tätä kirjoitettaessa — kertomusvuonna 198 mrd. markaksi ja menot (ilman velkojen kuoletuksia) 196 mrd. markaksi. Edellisen vuoden tulot nousivat 192

mrd. ja menot 181 mrd. markkaan, joten varsinkin menopuoli on jonkin verran laajentunut. Kun velkojen kuoletuksetkin otetaan mukaan, voidaan todeta valtion joutuneen vuoden 1952 aikana lisäämään lyhytaikaista velkaansa, lähinnä Suomen Pankissa, n. 7 mrd. markalla. Tätä kassaliijäämää vastasi edellisenä vuotena n. 11 mrd. mk:n kassaliijäämä, joten valtion rahataloudellinen asema huononi vuoden aikana tuntuvasti. Verojen ja veronluontoisten tulojen koko tuotto arvioidaan vähän yli 180 mrd. mk:ksi, mikä määrä lieenee vain n. 2 mrd. mk suurempi kuin edellisenä vuonna. Liikevaihtoveron osuus on n. 60 mrd. ja tulo- ja omaisuusveron osuus n. 45 mrd.

Kun työttömyyden vuoden lopussa nopeasti paisuessa oli ilmeistä, että sen torjumiseen tultaisiin v. 1953 tarvitsemaan huomattavasti enemmän valtion varoja kuin mitä budjettia laadittaessa oli osattu arvioida, jouduttiin vuoden lopulla miettimään keinoja valtion talouden tasapainoon saattamiseksi. Keskustelut valtion menojen supistamisesta virisivät siten taas uudelleen.

12. Hintataso.

Kuten edellä jo on viitattu tapahtui vientihinnoissa kertomusvuoden aikana jyrkkä lasku. Joulukuussa olivat vientihinnat enää vain 54 % v. 1951 joulukuun hinnoista. Tuontihinnoissa tapahtui niissäkin laskua, mutta se oli suhteellisen vähäistä. Tuontihintojen indeksin osoittaessa joulukuussa 1951 lukua 1946 oli indeksi viime vuoden joulukuussa 1841, joten alennusta vuoden aikana tapahtui 6 %. Tuontitavaroiden hintojen aleneminen oli kuitenkin pääasiassa raaka-aineiden hintojen laskua, valmiiden tavaroiden hintojen sensijaan pysyessä suurin piirtein ennallaan. Kotimaiseen hintatasoon ei tuontitavaroiden hintojen aleneminen siten sanottavasti vaikuttanut.

Kaikkien kotimarkkinatavarain tukkuhintaindeksi osoitti alenemista pisteluvusta 1928 lukuun 1765 eli 8,5 %. Tämä melkoinen aleneminen ei kuitenkaan johtunut varsinaisten kulutustavarain hintojen halpenemisesta, vaan oli se seurausta lähinnä kotimaisten metsätaloustuotteiden hintojen alenemisesta. Alennus tällä kohdalla oli 22 %. Kulutustavarain tukkuhintaindeksi sensijaan pysyi melkein muuttumattomana. Maatalous- ja teollisuustuotteiden hintojen kohdalla tapahtunut aleneminen oli myöskin merkityksetön.

Kaikki kotimarkkinatavarat käsittävän tukkuhintaindeksin alenemisesta huolimatta ei näin ollen voi puhua yleisestä kotimaisen hintatason laskusta, mikä ilmenee siitakin, kuten edellä myöskin jo on mainittu, että elinkustannusindeksissä tapahtui nousu pisteluvusta 100 pistelukuun 102, vanhan elinkustannusindeksin mukaan (1938—1939 = 100) pisteluvusta

1071 lukuun 1117. Ravintokustannusten osalta tapahtui nousua 4 % ja verojen kohdalla 21 %. Alenemista tapahtui vaatetuskustannuksissa 8 % ja valon ja lämmön kohdalla samaten 8 %. Vuokratkustannukset sensijaan nousivat 33 %. Vuokraindeksi huomattava kohoaminen ei kuitenkaan sanottavasti vaikuttanut kokonaiselinkustannusten määrää kohottavasti, koska vuokrien indeksi vuokrasäännöstelystä johtuen edelleenkin on varsin alhainen ja sen osuus koko kustannuksissa suhteellisen pieni.

III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet.

1. Liitot ja jäsenistö.

SAK:n jäsenliittojen lukumäärä oli edellisen vuoden päättyessä 38 sekä kertomusvuoden lopussa 39. Työvaliokunnan ja valtuuston tekemillä päätöksillä Kutomateollisuustyöväen liiton jäsenyys SAKissa lakkasi ensimmäisen vuosineljänneksen päättyessä. Uusina liittoina hyväksyttiin SAK:hon vuoden alusta lukien Tekstiililaitosmiesten liitto sekä kolmannen neljänneksen alusta lukien Kutoma- ja Neuletyöväen liitto. Jäseniä oli liitossa I neljänneksen päättyessä 254.821, II nelj. päättyessä 231.617, III nelj. päättyessä 230.388 sekä IV nelj. päättyessä 242.445.

Jäsenmäärän lasku I neljänneksellä oli 5.722 sekä II neljänneksellä 23.204. Jos katsotaan, että Kutomateollisuustyöväen liiton eroittaminen SAK:sta vähensi jäsenmäärää samalla luvulla kuin mikä se oli v:n 1951 päättyessä, eli 13.076 jäsenellä, niin muistakin syistä laski jäsenmäärä II neljänneksellä 10.128 jäsenellä. Kolmannellakin neljänneksellä oli vielä laskua 1.229, mutta IV neljänneksen jäsenmäärä oli jo 11.955 jäsentä suurempi kuin III neljänneksellä. Kertomusvuoden päättyessä oli kuitenkin jäsenmäärän vähennys edellisen vuoden samaan aikaan verraten 18.098, ollen se prosenteissa 6,9.

Kertomusvuoden päättyessä oli jäsenistä miehiä 179.388 eli 74,0 prosenttia, sekä naisia 63.057 eli prosenteissa 26,0. Edellisen vuoden päättyessä oli jäsenistä miehiä 71,9 ja naisia 28,1 prosenttia. Maksavia jäseniä oli vuoden päättyessä 215.940 ja maksuista vapautettuja työttömyys-, sairaus-, vanhuus- ym. syistä 26.505. Prosenteissa oli maksuista vapautettujen luku 10,9, edellisen vuoden päättyessä 10,1 prosenttia. Maksuista vapautettujen luku oli I neljänneksellä 896 sekä II ja III neljänneksellä kummallakin n. 5.000 jäsentä pienempi kuin IV neljänneksellä. Työttömyyden johdosta maksuista vapautettuja oli I neljänneksellä 7.370, II nelj. 5.493, III nelj. 6.048 ja IV nelj. 9.864.

Jäsenmäärän lisäykset sekä vähennykset liitoittain aikamäärällä 31. 12. 1952 ja vertailukohteena aikamäärä 31. 12. 1951 ovat nähtävänä ker-

tomuksen lopussa olevasta taulukosta. Samoin mies- ja naisjäsenten luku liitoittain aikamäärällä 31. 12. 1952.

2. Työvaliokunta ja valtuusto.

Kuudennessa edustajakokouksessa vuonna 1951 valitun työvaliokunnan kokoonpanossa ei kertomusvuoden aikana tapahtunut muita muutoksia kuin Suomen Kutomateollisuustyöväen liiton puheenjohtaja Matti Sunellin ja sihteeri Martti Salmisen poisjääminen työvaliokunnan jäsenyydestä mainitun liiton tultua 25 päivänä toukokuuta tehdyllä työvaliokunnan päätöksellä erotetuksi SAK:n jäsenyydestä, jonka jälkeen Sunellin ja Salmisen työvaliokunnan jäsenyys SAK:n sääntöjen 7 § 2 momentin mukaan päättyi. Näinollen työvaliokunnan kokoonpano valtuuston sääntömääräisen kokouksen jälkeen on kertomusvuonna ollut seuraava (suluissa henkilökohtainen varajäsen):

V. Liljeström (V. Kuukkanen), A. Anttila (E. Lilja), R. Heinonen (S. Friberg), V. Rantanen (L. Niemeläinen), W. Backman (K. Valjakka), A. Happonen (V. Kanerva), E. Auer (H. Snabb), M. Kitunen (K. Salonen), E. Nissilä (S. Koutio), G. Henriksson (V. Salmikari), V. Rautelin (Y. Kivilinna), A. Saarinen (P. Lundström), A. Lankinen (L. Junttila) ja V. Porkkala. Yleisvarajäseninä ovat olleet O. Lindblom (puh. joht. Sumun henk.koht. varamies), O. Järvelä (toisen puh.joht. Antikaisen henk.koht. varamies), O. Närvänen, Br. Airola, R. Tuori, O. Turunen, S. Ojanen, R. Mieskonen, E. Lassinen, Lempi Lehto, A. Reunamo, Elsa Aaltonen ja J. Kivi.

Työvaliokunnan kokouksia on pidetty tarpeen vaatiessa.

SAK:n tilintarkastajina ovat toimineet joht. J. Hakulinen, sihteeri R. Kolinen ja maisteri J. Jalava, viimeksimainittu KHT.

SAK:n valtuuston sääntömääräinen kokous pidettiin Helsingissä 25 päivänä toukokuuta ja käyvässä kokouksessa käsitellyt asiat selville vuosikirjan liitteenä seuraavasta valtuuston pöytäkirjaselosteesta (vuosikirjan siv. 83).

Myöskin valtuuston kokoonpano oli muuten sama kuin edellisenä vuotenaikin paitsi Suomen Kutomateollisuustyöväen liiton tultua erotetuksi SAK:n jäsenyydestä, ei liitolla sen jälkeen ollut edustusoikeutta valtuustossa.

3. SAK:n henkilökunta.

Keskusliiton palveluksessa oli kertomusvuoden päättyessä kaikkiaan 34 henkilöä. Edellisen vuoden päättyessä oli luku 35. Henkilökunnasta jakaantui nk. yleiselle osastolle 15, valistusosastolle 15 ja Palkkatyöläisen ja Löntagaren osalle 4 henkilöä.

Yleisellä osastolla pysyi henkilökunta yhtä henkilövaihdosta lukuunottamatta ennallaan. Kertomusvuoden aikana oli näin ollen edelleen SAK:n puheenjohtajana Aku Sumu, toisena puheenjohtajana Eero Antikainen, pääsihteerinä Olavi Lindblom, sihteereinä Uno Hiironen ja Vilho Pulkkinen, taloudenhoitajana Vilho Harinen, pika- kirjoittajana Akseli Valta, kassanhoitajana ja kirjanpitäjänä Anna Mikkonen, toimistonhoitajana Kerttu Muhonen, konekirjoittajina Margit Elovaara, Marjatta Asplund ja May Ahoniemi, puhelinkeskuksen hoitajana Sirkka Toivonen ja lähettinä Martta Tapper. Toimistoapulainen Anja Julkunen erosi toimestaan toiselle paikkakunnalle siirtymisen vuoksi. Hänen tilalleen otettiin toimistoharjoittelijaksi Eila Revonlinna.

Valistusosastolla sekä lehtien kohdalla tapahtuneet henkilövaihdokset ja palveluksessa olevat henkilöt mainitaan järempänä kohdassa: Järjestö-, valistus- ja opintotyö.

Varsinaisen SAK:n henkilökunnan lisäksi on SAK:n omistamassa ja Kiljavalla sijaitsevassa Ammattiyhdistysopistossa oma henkilökuntansa, josta henkilötiedot esiintyvät opiston vuosikertomuksessa.

4. Vainajat.

Hannes Lehtinen, SAK:n valtuuston jäsen ja Muusikkojen liiton rahastonhoitaja kuoli 6 päivänä maaliskuuta. Hän suoritti tehtävänsä ammattiyhdistysliikkeessä esimerkillisellä tavalla, uurastaen voimiaan säästämättä oman ammattialansa työntekijäin hyväksi.

Hemming Kankaanpää, esimerkillinen ammattiyhdistysveteraani, kuoli 13 maaliskuuta. Toveri Kankaanpää oli SAK:n valtuuston jäsenenä vuodesta 1943 lähtien v. 1951 pidettyyn edustajakokoukseen asti, jolloin heikentyneen terveytensä takia joutui jättämään paikkansa. Hän toimi liittonsa Merimies-Unionin järjestäjänä aina 80 ikävuoteensa asti.

Frans Hiilos, ammattiyhdistysveteraani, kuoli äkillisesti 2 päivänä huhtikuuta. Toveri Hiilos toimi jo Suomen Ammattijärjestön aikana Rautatieläisten liiton ja Puutyöläisten liiton järjestäjänä sekä Ammattijärjestön luennoitsijana. SAK:n kahden viimeksi pidetyn edustajakokouksen välisen ajan hän kuului SAK:n työvaliokuntaan, ollen saman ajan myös valtuuston jäsenenä.

August Raatikainen, myös vanha veteraani, kuoli huhtikuun 10 päivänä. Toveri Raatikainen toimi aikaisemmin tärkeillä paikoilla ammattiyhdistysliikkeessä, kuuluen Suomen Ammattijärjestön toimeenpanevaan valiokuntaan ja toimien Nahkatyöntekijäin liiton ja Kuljetustyöntekijäin liiton sihteerinä.

Laura Härmä kuoli toukokuun 2 päivänä. Toveri Laura Härmä oli jo nuoruudestaan lähtien aktiivisesti mukana sekä ammatillisessa että poliit-

tisessa työväenliikkeessä. Erityinen tunnustus on Laura Härmälle annettava siitä työstä, jonka hän suoritti sorrettujen ja vähäosaisten työläisnaisten aseman parantamiseksi. Hän toimi usean vuoden ajan SAK:n työvaliokunnan jäsenenä ja Naisjaoston puheenjohtajana.

IV. Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhtymien kanssa.

1. Järjestöt ja yhtymät.

Kertomusvuoden aikana SAK on ollut jäsenenä tai osakkaana seuraavissa järjestöissä ja yhtymissä:

Ammattienedistämislaitoksen Säätiö, Ammattilääketieteen Säätiö, Asuntosäätiö r.y., Kansan Markkinatutkimuslaitos, Kansan Pika-arpajaiset r.y., Kansan Elokuva Oy., Kustannusosakeyhtiö Tammi, Liikennemainos Oy., Lomaliitto r.y., Ohjelmapalvelu r.y., Osakeyhtiö Saki, Pohjola-Norden r.y., Psyko Työ Oy., Rauhantyön Yhteisjärjestö r.y., Reumasäätiö, Sosiaalipoliittinen Yhdistys, Sukupuolitautilien Vastustamisyhdistys, Suomen Messut Osuuskunta i.l., Suomen Palosuojelusäätiö, Suomi—Neuvostoliitto—Seura, Tapaturmantorjuntayhdistys, Työväen Akatemian Kannatusosakeyhtiö, Työväen Matkailuliitto, Työväen Sivistysliitto, Vuokralaisten Keskusliitto, Yhteiskunnallisen Korkeakoulun Kannatusosakeyhtiö ja Yhteismainos Oy.

2. Edustus järjestöjen kokouksissa.

Sukeltajain Liiton vuosikokouksessa O. Viljanen.

Puutyöväen Liiton valtuuston kokouksessa E. Antikainen.

Paperiteollisuudentyöntekijäin Liiton seitsemännessä edustajakokouksessa O. Lindblom.

Hotelli- ja Ravintolahenkilökunnan Liiton yhdeksännessä edustajakokouksessa E. Antikainen.

Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liiton kolmannessa edustajakokouksessa O. Järvelä.

Valtionvirkailijain Yhteisjärjestön vuosikokouksessa E. Antikainen.

Liiketyöntekijäin Liiton 35-vuotisjuhlassa O. Lindblom.

Kutoma- ja Neuletyöväen Liiton perustavassa kokouksessa E. Antikainen ja O. Lindblom.

Puutyöväen Liiton seitsemännessä edustajakokouksessa E. Antikainen.

Suomi—Neuvostoliitto—Seuran neljännessä edustajakokouksessa U. Hiironen.

Kulutusosuuskuntien keskusliitto (KK) 36 edustajakokouksessa O. Järvelä.

Vuokralaisten Keskusliiton liittokokouksessa V. Harinen, U. Hiironen ja V. Pulkkinen.

3. Edustus eri lautakunnissa, toimikunnissa ja yhtymissä.

Helsingin kaupungin työasianlautakunta: T. Anttila, Kerttu Muhonen, var. H. Brask.

Helsingin kaupungin työnvälityslautakunta: V. Pulkkinen, O. Närvänen, var. T. Anttila, H. Helkavuori.

Työnvälitystoimiston henkisen työn osaston toimikunta: A. Happonen, A. Sainio, var. Lempi Lehto, V. Kanerva.

Työnvälitystoimiston nuoriso-osaston toimikunta: O. Järvelä ja O. Viljanen.

Työnvälitystoimiston merimiesosaston toimikunta: B. Johansson, H. Löfström, var. T. Ahonen.

Työnvälitystoimiston maatalousosaston toimikunta: E. Antikainen, H. Tiainen.

Työnvälitystoimiston ravintolaosaston toimikunta: Y. Karisalmi, T. Kirjavainen.

H:gin kaup. Ammattioppilaslautakunta: O. Järvelä ja V. Kuukkanen.
Työvoimaneuvosto: A. Sumu, E. Antikainen.

Hinta- ja palkkaneuvosto: vakinaisina jäseninä A. Sumu, O. Lindblom, A. Happonen. Ensiksi mainittu on kuulunut neuvoston hintajaostoon ja viimeksi mainittu palkkajaostoon. Varajäseninä ovat olleet U. Hiironen, V. Liljeström, V. Kanerva.

Talousspoliittinen Suunnitteluneuvosto: A. Sumu, E. Antikainen, O. Lindblom, V. Pulkkinen, V. Liljeström ja V. Rantanen. Neuvoston työvaliokuntaan ovat kuuluneet A. Sumu, E. Antikainen vakinaisina ja varamiehinä O. Lindblom.

Investointineuvosto: A. Sumu, E. Antikainen, V. Kuukkanen.

Työneuvosto: U. Hiironen, A. Anttila, V. Kanerva, V. Kuusela, varamiehinä V. Pulkkinen, O. Turunen, Arvo Anttila.

Työtuomioistuin: E. Antikainen, O. Lindblom, var. A. Anttila, V. Pulkkinen, A. Happonen, V. Rautelin.

Vakuutusosikeus: A. Sumu, N. Jeminen, var. O. Närvänen, Aimo Anttila, G. Tuomikoski, E. Auer.

Kansaneläkelaitoksen lisätty hallitus: A. Sumu.

Tuotantokomiteain Keskustoimikunta: U. Hiironen, T. Anttila, O. Närvänen, E. Lilja, var. Br. Airola, M. Kitunen, V. Kaljunen, M. Salminen.

Elinkustannusindeksin tarkkailulautakunta: J. Hakulinen, U. Hiironen.
Rakennusasiaintoimikunta: O. Lindblom.

Asuntotutkimustoimikunta: U. Hiironen, var. V. Rautelin.

Metsäpalkkalautakunta: E. Antikainen, E. Auer, var. O. Järvelä, K. Vähätalo.

Oppisopimuskomitea: O. Järvelä.

Ammatinvalinnan ohjauskomitea: O. Järvelä.

Työtehovaltuuskunta: O. Lindblom edust. SAK:oa ja O. Järvelä Ammattiyhdistysopistoa.

Aravan valtuuskunta: O. Lindblom, var. U. Hiironen.

Valtion töiden huoltotoimikunta: O. Lindblom, M. Kitunen.

Sosiaalipoliittisen Yhdistyksen johtokunta: A. Sumu.

Pohjola—Norden Yhdistyksen hallitus: O. Fager.

Valtion Ravitsemuskeskus: T. Anttila.

Kustannus Oy. Tammen johtokunta: A. Sumu.

Lomaliitto r.y:n hallitus: A. Sumu.

Lomaliitto r.y:n valtuusto: A. Sumu.

Tapaturmantorjuntayhdistyksen johtokunta: O. Järvelä, L. Junttila.

Kansan Markkinatutkimuslaitoksen johtokunta: E. Antikainen, O. Lindblom.

Kansan Pika-arpajaiset johtokunta: A. Sumu.

Kansan Elokuva Oy:n johtokunta: A. Sumu.

Yhteismainos Oy:n johtokunta: A. Sumu.

Psyko Työ Oy: A. Sumu.

Ohjelmapalvelu r.y.: A. Sumu.

Liikennemainos Oy.: A. Sumu.

Ravintola-alan tarjoilupalkkarahaston hoitokunta: V. Harinen.

Ammattilääketieteen Tutkimussäätiön hallitus: O. Järvelä, L. Junttila.

Vuokralaisyhdistyksen hallitus: V. Harinen.

Sukupuolitautien Vastustamisyhdistyksen johtokunta: G. Henriksson.

Työväen Akatemian Kannatusyhdistyksen johtokunta varajäsenenä A. Sumu ja hallintoneuvosto: O. Lindblom, O. Järvelä.

Ammattienedistämislaitoksen hallintoneuvosto: O. Järvelä, V. Liljeström, O. Viljanen ja johtokunta O. Järvelä.

Työväenliikkeen Kansansivistysopillinen Tutkimustoimikunta: E. Salomaa.

Työväen Kuvataidoimikunta: O. Järvelä.

Työväen Sivistysliiton toimikunta: O. Järvelä, var. L. Junttila.

Asuntosäätiön valtuuskunta: A. Sumu, hallitus O. Lindblom.

Rauhantyön Yhteisjärjestö: Lempi Lehto.

V. Kansainvälinen yhteistyö,

1. Kansainvälinen työjärjestö ja SAK.

Kansainvälisen työkonferenssin 35:s istuntokausi pidettiin Genevessä kesäkuun 4—28 päivinä. Tässä konferenssissa oli edustettuna 60 maata, jotka olivat lähettäneet kokoukseen kaikkiaan yli 650 valtuutettua, näiden varamiehiä ja asiantuntijoita. Kokouksen osanottajamäärä nousi yhteensä

lähelle 700, ollen työkonferenssi suurin osanottajamäärältään tähänasti pidetyistä. Konferenssissa hyväksyttiin yksi uusi jäsenvaltio Libyan kuningaskunta, joten kansainvälisen työjärjestön jäsenvaltioiden lukumäärä on nyttemmin 66. Suomen valtuuskuntaan kuului työntekijäedustajana SAK:n puheenjohtaja Aku Sumu, ollen hänen varamiehenään ja teknillisenä neuvonantajanaan toimittaja Nils Nilsson.

Työjärjestön pääjohtajan raportin käsittely muodostui kuten tavalista erääksi konferenssin huomattavimmaksi asiaksi. Raportin käsitteelyyn osallistui täysi-istunnoissa kaikkiaan toistasataa puhujaa näiden joukossa myöskin Suomen hallituksen edustaja. Sosiaaliturvan minimitasoa koskeva sopimus oli laajan käsittelyn alaisena. Asiaa valmistelleen alakomitean mietintö käsiteltiin täysi-istunnossa, jolloin sopimuksen hyväksymisen puolesta annettiin 123 ääntä, vastaan 32 ääntä, 22 pidättäytyessä. Maataloudessa työskentelevien palkallista lomaa käsiteltäessä oli pohjana ehdotukset sopimus- ja suositustekstiksi. Lopullisessa käsittelyssä ehdotti työnantajaryhmä, että asiasta laadittaisiin vain suositus ilman sopimustekstiä, mutta ehdotus hylättiin 104 äänellä, 41 vastaan. Sopimusteksti hyväksyttiin 124 äänellä, 16 vastaan, sekä suositus 136 äänellä, 12 vastaan. Suositus työnantajain ja työntekijäin keskinäisestä neuvonpidosta ja yhteistoiminnasta työpaikoilla hyväksyttiin konferenssin täysi-istunnossa melkein yksimielisesti. Samaa asiaa koskeva päätöslauselma hyväksyttiin täysi-istunnossa 137 äänellä, 2 vastaan, 16 pidättäytyessä. Työntekijäin terveydensuojelu työpaikalla oli tässä vaiheessa ensimmäisessä käsittelyssä ja täysi-istunnossa työkonferenssi päätti 118 äänellä, 30 pidättäytyessä, että asiasta laadittavat uudet sopimus- ja suositusehdotukset otetaan vuoden 1953 työkonferenssin työlistalle. Äitiyssuojaa koskevat sopimus- ja suositustekstit olivat myöskin käsiteltävänä ja lopullisessa äänestyksessä annettiin sopimuksen hyväksymisen puolesta 114 ääntä, 36 vastaan, 25 pidättäytyessä. Suositustekstistä äänestettäessä se hyväksyttiin 112 äänellä, 31 vastaan, 29 pidättäytyessä. Lisäksi oli konferenssin työjärjestyksessä kysymys nuorten työntekijäin työskentelystä maanalaisessa työssä hiilikaivoksissa. Tästä asiasta hyväksyttiin 2 päätöslauselmaa.

Vuoden 1952 aikana kokoontui myöskin kansainvälisen työjärjestön mekaanisen teollisuuden alakomitea, jossa myöskin Suomella on edustuksensa. Komitean kokous pidettiin Genevessä ja osallistuivat siihen työntekijäin edustajina Metallityöväen Liiton puheenjohtaja V. Liljeström ja sanotun liiton toimitsija ins. Simo Saari.

2. Yhteistoiminta Skandinaavian maiden ammattijärjestöjen kanssa.

Pohjoismaisen yhteistyön kotipaikka oli kertomusvuoden aikana Suomessa. Täällä järjestettiin kaksi Pohjoismaisten ammattijärjestöjen

edustajain yhteistä kokousta, joista ensimmäinen pidettiin Ammattiyhdistysopistossa Kiljavalla maaliskuun 22 päivänä ja toinen Helsingissä joulukuun 1 päivänä. Näihin kokouksiin osallistuivat SAK:n edustajina: A. Sumu, O. Lindblom, G. Henriksson, W. E. Backman, G. Viding, N. Nilsson, S. Friberg, R. Gustafsson ja O. Fager.

Tanskan ammattijärjestön edustajakokoukseen Kööpenhaminassa toukokuun 16—18 päivinä osallistuivat SAK:n edustajina E. Antikainen, O. Lindblom ja Y. Marttila.

Pohjoismaiseen työläislaulajain ja soittajain juhlaan Göteborgissa kesäkuun 28—29 päivinä osallistui SAK:n edustajana O. Lindblom.

Ruotsin ammattijärjestön uuden ammattiyhdistyskoulun vihkiäisjuhlallisuuksiin Runössä joulukuun 13 päivänä osallistuivat SAK:n edustajina Aku Sumu ja O. Lindblom.

Norjan ammattijärjestön kutsumana osallistuivat Norjassa järjestettyyn kansainväliseen ammattijärjestöjen edustajain kaksi viikkoa kestäneeseen opintomatkkaan SAK:n edustajina opintosihteeri Jaakko Rantanen ja toimitsija Heikki Helkavuori.

3. Yhteistyö Neuvostoliiton ammattijärjestön kanssa.

Moskovassa huhtikuun alkupuolella pidettyyn kaksi viikkoa kestäneeseen kansainväliseen talouskonferenssiin osallistuivat Suomen valtuuskunnan jäsenenä SAK:oa huomioitsijoina edustaen Aku Sumu ja O. Lindblom.

Syyskaudella maassamme vierailleen Neuvostolaisen kulttuurivaltuuskunnan jäsenet K. M. Bukov, P. P. Shumilov, A. P. Andrejevna, S. Rshanov ja S. Shtshipashov vierailivat myöskin SAK:ssa ja Ammattiyhdistysopistossa.

4. Yhteistyö muiden maiden ammattijärjestöjen kanssa.

Heinäkuun alussa Berlinissä pidettyyn Vapaan Maailmanliiton pääneuvoston kokoukseen osallistuivat huomioitsijoina Aku Sumu ja O. Lindblom.

Vapaan Maailman liiton kesäkoulu järjestettiin Suomessa Ammattiyhdistysopistossa Kiljavalla olympialaisten aikana. Kesäkoulu kesti kaksi viikkoa ja osallistui siihen kaikkiaan 60 oppilasta edustaen 20 kansallisuutta. Vieraat tutustuivat kurssin yhteydessä järjestettyjen opintoretkelyjen yhteydessä maamme taloudellisiin ja sosiaalisiin oloihin. Kurssi, jossa opetus tapahtui viittä kuutta kieltä simultaanikäännöksiä käyttäen onnistui järjestäjain vakuutuksen mukaan erittäin hyvin.

Runsaan kaksi kuukautta kestäneen opintomatkan Yhdysvaltoihin tekivät SAK:n toinen puheenjohtaja Eero Antikainen ja Imatran Rautateh-

taan pääluottamusmies Viljo Kosonen. Tulkkina toimi matkalla OTK:n sihteeri Hugo L. Mäkinen.

VL Järjestö-, valistus- ja opintotyö.

1. Yleistä.

SAK:n järjestö-, valistus- ja opintotyötä on edelleen johtanut valistusjaosto, jonka jäseninä ovat olleet puheenjohtajana O. Järvelä, sihteerinä J. Rantanen sekä Bruno Airola, O. Närvänen, E. Nissilä, K. Valjakka ja E. Lassinen.

Työ on kertomusvuoden aikana kiteytynyt niihin muotoihin, jotka jo aikaisemmin on suunniteltu. Tämä on aikaansaanut sen, että työtä kokonaisuudessaan on voitu tehdä entistä johdonmukaisemmin, täsmällisemmin ja määrätietoisemmin. Toisaalta on kuitenkin todettava, että työ ei kaikilta kohdiltaan ole onnistunut niin täydellisesti kuin olisi ollut toivottavaa ja että työn tuloksissakin on edelleen parantamisen varaa. Päähuomio järjestö-, valistus- ja opintotyössä on kertomusvuoden aikana kiinnitetty ensinnäkin jäsenhankintaa ja jäsenhuoltoa koskeviin kysymyksiin sekä toisaalta koko ammattiyhdistysliikkeemme opintotyön jatkuvaan tehostamiseen. Varsinkin viimeksi mainittu on ollut erityisen työn kohteena. Opintotyön jatkuvassa kehittämisessä onkin kertomusvuoden aikana päästy eteenpäin niin, että kehityksen voidaan katsoa muodostuneen erittäin myönteiseksi. SAK:n jäsenliittojen piirissä tapahtuneen yleisen järjestö-, valistus- ja opintotyön voidaan katsoa myös kuluvan vuoden aikana jatkuvasti parantuneen siten, että niiden toiminta on saanut yhä kiinteämpiä ja täsmällisempiä muotoja.

2. Järjestötyö.

Järjestötyö ammattiyhdistysliikkeen piirissä muodostaa sellaisen työkentän, johon on jatkuvasti kaikissa olosuhteissa kiinnitettävä mahdollisimman paljon huomiota. Kertomusvuoden aikana on työtä pyritty suorittamaan lähinnä seuraavia tavoitteita silmälläpitäen:

1. Järjestöjen sisäisen toiminnan tehostaminen.
2. Jäsenhuoltoa koskevien tehtävien ja työmuotojen kehittäminen.
3. Uusien jäsenten hankkiminen ammattiyhdistysliikkeen piiriin.

Tässä työssä on pyritty olemaan yhteistoiminnassa mahdollisuuksien mukaan SAK:n alaisten liittojen toimitsijain kanssa. SAK:n palveluksessa olevien toimitsijain järjestötyö on tapahtunut lähinnä opastus- ja neuvontamielessä. Järjestötyön kokonaistuloksia arvosteltaessa on todet-

tava, että suoritettun työn avulla on pystytty saamaan aikaan ammattiyhdistystoiminnan järjestöllisen työn vakiintumista ammattiyhdistysliikkeen piirissä.

3. Valistustyö.

Valistustyö on kuluneen vuoden aikana noudattanut pääpiirteiltään samoja muotoja kuin aikaisempinakin vuosina. Entistä enemmän on työskennelty ammattiyhdistysliikkeen valistustyön saattamiseksi syvällisemmäksi ja toisaalta on pyritty käyttämään valistustyössä uusia työmuotoja ja tällöin on varsinkin elokuvan hyväksikäyttöä laajennettu voimakkaasti.

Kenttävalistustyö.

Keskusliiton palveluksessa olevat aluetoimitsijat ja piirijärjestäjät ovat jatkuvasti matkustaneet maan eri puolilla suorittamassa varsinaista järjestö- ja valistustyötä. Kenttätoimitsijain lisäksi ovat keskustoimipaikalla olevat toimitsijat tehneet runsaasti käyntejä suurempiin järjestökeskuksiin. Järjestäjien kenttätystä on tehostettu lähinnä siten, että he paikkakunnittain järjestetyn toiminnan yhteydessä ovat varsinaisen kokous- ja opastustoiminnan lisäksi tutustuneet tuotantolaitoksiin ja siellä vallitseviin oloihin ja näitten käyntiensä yhteydessä antaneet mahdollisimman paljon selvityksiä ja ohjeita asianomaisten työpaikkojen työntekijöille. Järjestäjien työ valistustyökentällä ja heidän toimintansa selviää allaesitetystä tiedoista, jotka koskevat keskusliiton palveluksessa olleiden järjestäjien toimintaa. Järjestäjät ovat keskustoimipaikkojensa alueella kertomusvuoden aikana olleet mukana kaikkiaan 97 tilaisuudessa, joihin on osallistunut yhteensä **1.295** henkeä. Keskustoimipaikkojensa ulkopuolella he ovat osallistuneet **603** tilaisuuteen, joissa on ollut yhteensä **9.253** henkeä. Erilaisia juhlatilaisuuksia, illanviettoja, elokuvanäytäntöjä ym. on ollut **461**, joissa on ollut yhteensä **16.660** henkeä. Kaikkiaan on sellaisia tilaisuuksia, joissa kertomusvuoden aikana keskusliiton järjestäjät ovat olleet mukana 1.161 ja on niihin osallistunut kaikkiaan **27.208** henkeä.

Työnjuhlat.

Työnjuhlia ei kertomusvuoden aikana järjestetty siinä laajuudessa kuin aikaisempina vuosina. Kuitenkin varsin monet paikkakunnat järjestivät joko työnjuhlat tai kesän kuluessa erikoiset urheilujuhlat ja eräissä piireissä järjestettiin myös koko piiriä käsittävät yhteiset työnjuhlat. SAK:n toimeksiannosta ovat keskusliiton ja liittojen toimitsijat

esiintyneet puhujina maan eri puolilla järjestetyissä erilaisissa juhlatilaisuuksissa.

Ammattiyhdistysviikko.

Kuluneena toimintavuotena järjestettiin ammattiyhdistysviikko pääpiirteissään samoja käytännön järjestelymuotoja noudattaen kuin edellisenäkin toimintavuotena. Varsinaisessa järjestelyssä pyrittiin lisäksi etsimään uusia muotoja ja tässä myöskin onnistuttiin. Aikaisemmin käytännössä olleiden luentotilaisuuksien lisäksi kuluneena vuonna järjestettiin erikoiset elokuvakiertueet, jotka huollettiin SAK:n toimesta. Ammattiyhdistysviikon yhteydessä järjestetyt elokuvatilaisuudet saivatkin varsin hyvän vastaanoton ja voidaan elokuvailtojen ohjelmiston katsoa olleen onnistuneen. Ammattiyhdistysviikon tilaisuuksia järjestettiin kaikkiaan 126 paikkakunnalla. Luentotilaisuuksia järjestettiin kaikkiaan 106 ja osallistui niihin yhteensä 2.383 henkeä. Luentoaiheena oli "SAK ja työllisyyskysymys". Juhla- ja elokuvailtoja järjestettiin 114 ja osallistui niihin yhteensä 10.442 henkeä. Ammattiyhdistysviikon tilaisuuksiin osallistui siten yhteensä 12.827 henkeä eli yli 4.500 henkeä enemmän kuin edellisenä vuotena. Luentotilaisuuksia varten valmistettiin SAK:n valistusosaston toimesta luento. Viikon tilaisuuksissa olivat luennoitsijoina ja puhujina SAK:n ja liittojen toimitsijat. Ammattiyhdistysviikon tilaisuuksia varten painatettiin valistusosaston toimesta kutakin paikkakuntaa varten erikoinen mainos ja pienoislehtinen, jotka kummatkin jaettiin järjestäjille ilmaiseksi. Arvosteltaessa järjestetyn ammattiyhdistysviikon merkitystä voidaan todeta, että se vastasi niitä toiveita ja odotuksia, jotka sille asetettiin.

Elokuvatoiminta.

Edellisen toimintavuoden aikana aloitettua elokuvatoiminnan kehittämistä on toimintavuoden aikana pyritty jatkuvasti laajentamaan. Valistusosaston käytettävissä olevia elokuvakoneita on käytetty ja erilaisia elokuvia on esitetty ammatillisten järjestöjen tilaisuuksissa paljon enemmän kuin aikaisempina vuosina. Myös jäsenliittojen piirissä on todettava elokuvatoiminnan ilahduttavaa lisääntymistä valistustyömuotona. Elokuvia on käytetty luento- ja opintotyöhön ja sen lisäksi järjestetty varsin suuri määrä erikoisia elokuvailtoja, jotka jäsenistö on ottanut innostuksella vastaan. Valistusosaston käytettävissä on ollut kaikki aikaisemmin SAK:n omistamat elokuvat, jonka lisäksi SAK sai toimintavuoden kuluessa käytettäväkseen Amerikan Kansainvälisen Naisten Vaaletustyöläisten Liiton 50-vuotisjuhlaansa varten valmistaman elokuvan nimeltään "Näillä käsillä". Viimeksi mainittua elokuvaa käytettiin am-

mattiyhdistysviikon elokuvatilaisuuksien pääkuvana, jonka lisäksi valistussosastolla on ollut tilaisuus saada erilaisilta yhteisöiltä käytettävään huomattavia määriä sellaisia lyhytelokuvia, joitten on voitu katsoa palvelevan ammattiyhdistysliikkeen tarpeita ja antavan jäsenistölle viihtyisyyttä. Elokuvatoiminnan jatkuvan laajentamisen esteenä on kuitenkin se, että kaitaelokuvakoneet ja varsinkin kaitaelokuvat ovat siksi kalliita, ettei ole olemassa kovinkaan suuria mahdollisuuksia pitempien ja sellaisen elokuvien hankkimiseen, jotka tyydyttäisivät ammattiyhdistysliikkeen tarpeita. Kertomusvuoden aikana saatujen kokemusten perusteella on kuitenkin lähdettävä siitä, että ammattiyhdistysliikkeen piirissä on elokuvatoimintaan kiinnitettävä jatkuvasti yhä enemmän huomiota.

Yleisradion käyttö.

Yhteys Yleisradioon on toimintavuoden aikana huomattavasti parantunut. Vuoden kuluessa perustettiin Yleisradioon erikoinen "työväen maailmasta"-ohjelmatoimikunta, johon toimikuntaan myös SAK sai edustajansa. Tämä on merkinnyt sitä, että ammattiyhdistysliikkeellä on ollut entistä kiinteämpi yhteys Yleisradioon ja mahdollisuus vaikuttaa tämän ohjelman järjestelyihin ja suunnitteluihin. Yleisradion "työväen maailmasta"-ohjelman keskustelukerhon järjestelystä on työntekijäpuolen edustuksen hoitanut valistussosasto. Keskustelukerhon keskustelukysymyksinä ovat olleet pääasiassa sellaiset asiat, joitten on voitu katsoa kiinnostavan ammattiyhdistysliikettä ja sen jäsenistöä ja yleensä asioita, jotka ovat palkkatyöntekijöitä lähellä. Erilaiset ammattiyhdistysliikkeen piirissä toimivat esiintymisryhmät ovat "työväen maailmasta"-ohjelmatoimikunnan välityksellä saaneet mahdollisuuden Yleisradiossa esiintymiseen. Edellä mainitun lisäksi ovat ammattiyhdistysliikkeen eri toimitsijat esiintyneet Yleisradiossa esitelmöitsijoinä ja erikoisselostusten esittäjinä.

4. Kustannustoiminta.

Palkkatyöläinen ja Löntagaren.

Palkkatyöläinen ja Löntagaren ilmestyivät kertomusvuoden aikana saman suuruisina painoksina kuin edellisenäkin vuonna. Palkkatyöläisen tilasi kaikille jäsenilleen Kunnantyyntekijäin, Kutoma- ja Neuletyöväen, Lasi- ja Posliinityöväen, Paperiteollisuudentyöntekijäin, Puutyöväen, Työläis- ja Vaatetustyöläisten liitot. Autoalantyyntekijäin liiton jäsenistä noin puolet tilasi itselleen Palkkatyöläisen, liiton osallistuessa kustannuksiin puolella tilausmaksulla. Tämän lisäksi Palkkatyöläistä levisi pieniä eriä eri liittojen jäsenille. Löntagaren'ia tilasi ruotsinkielisille jäsenilleen 13 liittoa.

Palkkatyöläisen toimittajana oli edelleen Yrjö Marttila ja Löntagaren toimittajana Osvald Fager sekä ilmoitushankkijana Into Mattila ja toimistoapulaisena Anna-Liisa Valtonen. Lehtien osoitteiden valmistus ja hoito siirrettiin kertomusvuoden aikana kirjapainolle ja tästä johtuen näissä tehtävissä toimineet Aino Leino ja Elma Pietikäinen siirtyivät pois SAK:n palveluksesta.

Muu kustannustoiminta.

Muu kustannustoiminta rajoittui kertomusvuoden aikana kirjasiin "Pitkän tähtäimen ohjelma" ja "Väkijuomakysymyksen pulmakohтия" sekä "Työnjuhla 1952"-julkaisemiseen.

Liittojen lehdet.

Liittojen lehtiä ilmestyi kertomusvuoden aikana kaikkiaan 18. Lisäksi liittojen omistuksen ulkopuolella olevista lehdistä levisi edelleen Rautatieläisten liiton jäsenille "Rautatieläinen" sekä Kunnantyöntekijäin liittoon kuuluville palomiehille "Palomies".

5. Opintotyö.

Ammattiyhdistysliikkeen opintotyössä on päähuomio kiinnitetty seuraavien opintotyömuotojen kehittämiseen:

1. Ammattiyhdistysopiston mahdollisimman suureen tehokäyttöön.
2. Opintokerhotyön laajentamiseen ja tehostamiseen.
3. Kirjeellisen opiskelun tehostamiseen ja tässä mielessä tapahtuneeseen uusien kurssien valmistamiseen yhteistyössä TSL:n kanssa.
4. SAK:n ja sen jäsenliittojen sekä TSL:n yhteistyön jatkuvaan tiivistämiseen.

Jo aikaisempina vuosina aloitetun määrätietoisien opintotyön kehittämisen on voitu myös kuluvan vuoden aikana todeta kantavan hedelmiä, sillä entistä enemmän on voitu saada varsinaiseen kenttätööhön aktiiviksi koulutettuja henkilöitä, joka on merkinnyt mahdollisuuksia yleisen tiedollisen tason nostamiseen. Opintotyön kehittämisessä on kuitenkin edelleen olemassa Varsin laaja työsarka, johon tuleekin vastaisuudessa kiinnittää entistä enemmän huomiota. Työn suorittamista kokonaisuutena on huomattavasti ollut helpottamassa se, että keskusliiton palvelukseen kiinnitettiin kertomusvuoden aikana opintosiihteri hoitamaan opintotyöhön liittyviä asioita. Tähän tehtävään valittiin Jaakko Rantanen.

Opintokerhotyö.

Jatkuvien ponnistelujen tuloksena on nähtävissä, että ammattiyhdistysliikkeen piirissä tapahtuvassa opintokerhotyössä on havaittavissa jat-

kuvasti elpymistä. Työväen Sivistysliittoon ilmoittautuneita ammatillisten järjestöjen opintokerhoja oli kaikkiaan toiminnassa 135, joissa opiskeli yhteensä 1.444 opiskelijaa. Opiskelijoista oli naisia 498. Edellä mainittujen lisäksi on toiminut varsin suuri joukko opintokerhoja, joiden ohjelmat ovat olleet sellaiset, että ammatillisten järjestöjen jäsenten voidaan katsoa olleen niiden opiskelijoina, vaikka kerhot eivät olekaan toimineet ammatillisten järjestöjen välittömässä yhteydessä. Opintotyötä palvelevien kirjekurssien valmistamista ja levitystyötä on yhteistyössä Työväen Sivistysliiton kanssa järjestetty. Ammattiyhdistysliikkeen jäsenistä on erilaisia ammattiyhdistysliikettä tai sen erikoiskysymyksiä sivuavia kirjekursseja kuluneen vuoden aikana Työväen Sivistysliiton välityksellä suorittanut kaikkiaan 1.776 henkilöä. Valistusosasto on yhdessä Työväen Sivistysliiton kanssa huolehtinut Ammattiyhdistysopiston kesäkoulun valmentavan kirjekurssin järjestelystä ja osallistui tähän kurssiin, joka käsitti 4 opintokirjettä, kaikkiaan 883 opiskelijaa. Yhdessä TSL:n kanssa on niinikään järjestetty Ammattiyhdistysopiston pääkurssille pyrkivien kirjeellinen ennakko-opiskelu ja on mainittua kirjekursseja, joka käsittää 15 opetuskirjettä opiskellut kaikkiaan 274 opiskelijaa. Yhteistyössä TSL:n kanssa on valmistettu myös uusia kirjekursseja, joitten voidaan katsoa palvelevan ammattiyhdistysliikkeen tarpeita. Kirjeopiskelu kokonaisuudessaan on osoittanut jatkuvaa laajenemista ja kaikesta päättäen siitä on muodostumassa suosittu opiskelumuoto.

Kurssitoiminta.

Valistusosaston toimesta ei toimintavuoden aikana järjestetty maata käsittäviä erikoiskursseja lukuunottamatta naisten neuvottelutilaisuuksia. Sensijaan ovat jäsenliitot järjestäneet varsin runsaasti jäsenistölleen paikallisia ja maata käsittäviä kursseja. Viimeksimainittu on aikaansaanut sen, että Ammattiyhdistysopisto näissä merkeissä on ollut vilkkaassa käytössä. Ammatillisten paikallisjärjestöjen ja liittojen perusjärjestöjen toimesta on järjestetty varsin runsaasti paikallista kurssitoimintaa ja on valistusosasto antanut näille kursseille luento- ja opettaja-apua.

Ammattiyhdistysopisto.

Ammattiyhdistysliikkeen käytettävissä on ollut koko kertomusvuoden Ammattiyhdistysopisto, johon on voitu keskittää kaikki maata käsittävä opintotyö ja liittojen erikoiskurssit. Ammattiyhdistysopisto on myös omalta osaltaan järjestänyt erittäin pätevää koulutustyötä, jonka merkitys on nyt jo näkyvissä ja tulee lähivuosina näkymään entistä voimakkaammin ammattiyhdistysliikkeen jäsenaineksen tiedollisen tason voimistumisena. Ammattiyhdistysopisto järjesti kesällä 1952 kaikkiaan 4

kesäkoulukurssia, joista 3 suomenkielistä ja 1 ruotsinkielinen. Suomenkielisistä kesäkouluista pidettiin ensimmäinen toukokuun 3—30 päivien välisenä aikana ja toinen ja kolmas rinnakkaiskursseina elokuun 10 ja syyskuun 6 päivien välisenä aikana. Ensimmäisellä kurssilla oli 60 osanottajaa, toisella ja kolmannella yhteensä 93 osanottajaa. Kesäkoulun opetuksesta huolehtivat Ammattiyhdistysopiston opettajat SAK:n toimitsijain avustuksella. Ruotsinkielinen kesäkoulu pidettiin toukokuun 3—30 päivien välisenä aikana ja siihen osallistui kaikkiaan 24 opiskelijaa, joista Skandinaavian maiden ammatillisten järjestöjen jäseniä 9. Ruotsinkielistä kesäkoulua varten oli myös oma ennakko-opiskelunsa kirjeellisenä ja sen hoiti SAK:n ruotsinkielinen jaosto. Tämän kirjekurssin suoritti 21 opiskelijaa.

Ammattiyhdistysopiston toinen varsinainen vuosikurssi aloitti työskentelynsä lokakuun 8 päivänä 1951 ja päätti opintotyönsä huhtikuun 27 päivänä 1952, jolloin sai vuosikurssilta todistuksen kaikkiaan 38 oppilasta. Ammattiyhdistysopiston kolmas vuosikurssi aloitti opiskelunsa lokakuun 5 päivänä 1952 ja osallistuu tälle kurssille 47 opiskelijaa.

Ammattiyhdistysopiston hallintoneuvoston muodostaa SAK:n valtuusto, jonka puheenjohtajana on Aku Sumu. Hallintoneuvoston valitsemana toimii koulun esimiehenä O. Lindblom, opiston johtajana K. Hakara ja edellämäinittujen lisäksi kuuluvat opiston johtokuntaan A. Hautamäki, V. Liljeström, V. Rantanen, U. Hiironen ja O. Järvelä sekä varajäseninä R. Heinonen, E. Auer, V. Pulkkinen, E. Pitkäaho, Lempi Lehto ja E. Salomaa.

Opintojaosto.

SAK:n VI edustajakokouksen periaatepäätöksen mukaisesti valitsi SAK:n työvaliokunta toimintavuoden alussa SAK:lle opintojaoston, jonka kokoonpano kertomusvuonna on ollut seuraava: Puheenjohtajana A. Hautamäki, sihteerinä J. Rantanen sekä jäseninä O. Järvelä, K. Hakara, E. Kaukolampi, E. Pitkäaho ja V. Kanerva.

6. Yhteistyö jäsenliittojen, ammatillisten paikallisjärjestöjen ja TSL:n kanssa.

Keskusliiton toimesta on aikaansaatu liittojen valistustyöstä vastaavien henkilöiden ja SAK:n valistustyötä hoitavien toimihenkilöiden kesken keskustelu- ja neuvottelutilaisuuksia, joissa on selvitetty järjestö-, valistus- ja opintotyön erilaisia työmuotoja ja -menetelmiä pyrkimyksenä entistä yhtenäisemmän ja siten kokonaisuutta paremmin palvelevan toiminnan aikaansaaminen. Erilaisten kurssiohjelmien laatimisessa on suoritettu liittojen kanssa yhteistyötä sillä seurauksella, että kurssi-

ohjelmat on saatu entistä parempia tuloksia antaviksi. Tässä työssä on suuri merkitys ollut Työväen Sivistysliitolla ja sen asiantuntijoilla, joiden arvokasta apua on jatkuvasti ollut käytettävissä.

Yhteistyö muihin ammattiyhdistysliikkeen ulkopuolella oleviin järjestö-, valistus- ja opintotyöstä perillä olevien yhteiskuntamme piireihin on kertomusvuoden aikana jatkuvasti laajentunut.

7. Valistuosasto ja sen alaiset toimitsijat.

Valistuosaston palveluksessa ovat kertomusvuoden aikana olleet seuraavat toimitsijat: L. Junttila valistuspäällikkö, O. Järvelä järjestösihteeri, J. Rantanen 15. 2. lukien opintosihteerinä, T. Anttila luennoitsija, O. Viljanen luennoitsija, V. Valander maaseutujärjestäjä, Siiri Saarinen naisjärjestäjä, R. Gustafsson ruotsinkielinen järjestäjä, E. Kallio järjestäjä, H. Helkavuori järjestäjä, H. Brask järjestäjä, kaikilla keskustoimipaikkana Helsinki, A. Rantanen järjestäjä, keskustoimipaikkana Jyväskylä, V. Nenola piirijärjestäjä, 15. 9. saakka, keskustoimipaikkana Oulu, V. Vanhanen piirijärjestäjä, keskustoimipaikkana vuoden alkupuoliskolla Rovaniemi, ja jälkipuoliskolla Helsinki, O. Lahtinen piirijärjestäjä 15. 9. lukien, keskustoimipaikkana Rovaniemi, K. Pirttijärvi piirijärjestäjä 15. 11. lukien, keskustoimipaikkana Oulu. Toimistoapulaisena on edelleen ollut Mirjam Turunen.

8. Naisjaoston toiminta.

SAK:n naisjaostoon ovat kertomusvuonna kuuluneet Lempi Lehto puheenjohtajana, Siiri Saarinen sihteerinä sekä jäsenenä Tyyne Leivo—Larsson, Kerttu Muhonen, Margit Merra ja Sylvi Katajainen.

Kertomusvuoden aikana on naisjaosto pitänyt 12 kokousta, joista pöytäkirjaan on merkitty 94 pykälää.

Kysymyksessä olevan toimivuoden kuluessa on naisjaosto ylläpitänyt valistustoimintaa naistyöläisten ja erikoisesti ammattiyhdistysnaisten keskuudessa. Matkajärjestäjänä on valistus- ja neuvontatyötä suorittanut Siiri Saarinen. SAK:n naisjaoston järjestämällä kurssilla, luento- ja neuvottelupäivillä sekä paikallisjärjestöjen naisjaostojen järjestämissä tilaisuuksissa ovat luennoitsijoina ja puhujina esiintyneet usein Lempi Lehto ja Tyyne Leivo—Larsson.

Huhtikuun 20—26 päivinä järjestettiin ammattiyhdistysnaisten erikoiskurssit Ammattiyhdistysopistossa Kiljavalla. SAK:n jäsenliitot lähettivät kurseille 32 osanottajaa ja olivat ne ensimmäiset pitempiaikaiset kurssit naisille ammattiyhdistysliikkeemme toiminta-aikana. Kurssit onnistuivat joka suhteessa erittäin hyvin.

Edellisen vuoden tapaan pidettiin ammattiyhdistysnaisten retkeilypäivät 28—29 päivinä kesäkuuta, niinikään Ammattiyhdistysopistossa Kiljalla. Päiville osallistui noin 300 ammattiyhdistysnaista eri puolilta Suomea.

Pohjoismaiden ammattiyhdistysnaisten opintoviikolle, joka pidettiin Etelä-Ruotsissa Möllessä 24—30 päivinä elokuuta, osallistui Suomesta 19 aktiivista ammattiyhdistysnaista.

SAK:n naisjaosto, pyrkiessään tehostamaan ammattiyhdistysnaisten ja paikallisjärjestöjen naisjaostojen toimintaa, järjesti marraskuun 2—3 päivinä maatakasittävät luento- ja neuvottelupäivät ammattiyhdistysnaisille. Nämäkin päivät pidettiin Ammattiyhdistysopistossa ja olivat erikoisen antoisat ja onnistuneet.

Ammatillisten paikallisjärjestöjen naisjaostojen kanssa on järjestetty eri puolilla maata neuvottelukokouksia, retkeilypäiviä ja muita valistustilaisuuksia. Tilaisuuksissa on selostettu naisia ja ammattiyhdistysliikettä koskevia kysymyksiä ja on niiden tarkoituksena samalla ollut naisten toiminnan tehostaminen. SAK:n naisjaosto on lähettänyt tilaisuuksiin luennoitsijoita ja puhujia sekä lisäksi kirjallista ohjelma-aineistoa.

Suoritetun valistustyön ohella on SAK:n naisjaosto joutunut kiinnittämään huomiota naisia koskevien sosiaalisten kysymysten hoitamiseen. Tästä esimerkkinä mainittakoon lausunnon antaminen äitiyssuojelua koskevasta sopimusluonnoksesta, jota käsiteltiin kesäkuussa Kansainvälisessä Työkonferenssissa Genevessä, samoin lausuntojen antaminen työttömyyskysymyksestä erikoisesti naisten kohdalla SAK:lle ja yötyökysymyksestä Sosiaaliministeriölle. Samapalkkaisuuskysymyksen vuoksi kävi SAK:n naisjaosto lähetystönä ministeri Huunosen luona 9 p:nä syyskuuta ja samaa asiaa koskeva kirjallinen lausunto lähetettiin Sosiaaliministeriölle marraskuussa. SAK:n naisjaoston jäsen Tyyne Leivo—Larsson on toimintavuoden aikana tehnyt lakialoitteet eduskunnalle tarkoituksella aikaansaada lakiuudistus, joka takaa pakollisen palkallisen äitiysloman ansiotyössä käyville naisille. SAK:n naisjaoston jäsenet ovat esiintyneet sosiaalisten kysymysten selostajina radiossa sekä asiantuntijoina eri valiokunnissa silloin, kun naisia koskevia sosiaalisia kysymyksiä on käsitelty eduskunnassa.

9. Ruotsinkielisen jaoston toiminta.

Toimintavuoden aikana oli jaoston kokoonpano seuraava: puheenjohtaja Gunnar Henriksson, varapuheenjohtaja Gunnar Andersson, sihteeri Runar Gustafsson, jäsenet Osvald Fager, Olavi Saarinen, Aarre Vaseenius, Håkan Snabb sekä Sven Friberg. Matkajärjestäjänä on vuoden aikana toiminut Runar Gustafsson.

Jaosto aloitti kertomusvuoden toiminnan järjestämällä piirikokouksia maan ruotsinkielisillä seuduilla. Näissä kokouksissa, joita oli neljä, selostettiin SAK:n valistustyötä sekä ajankohtaisia ammatillisia kysymyksiä. Piirien ammattiosastot olivat lähettäneet runsaasti osanottajia kokouksiin. Ammattiyhdistysopistossa pidetty neljä viikkoa kestänyt kurssi (kesäkoulu) oli koonnut yhteensä 24 osanottajaa kotimaasta sekä Ruotsista, Norjasta ja Tanskasta. Kurssiohjelma seurasi pääasiassa edellisten vuosien ohjelmia, painopisteen ollessa ammattiyhdistystiedon, sosiaalipolitiikan ja kansantalouden luennoilla.

Ammattiyhdistysviikon aikana pidettiin ruotsinkielisillä seuduilla 12 luentotilaisuutta, joissa myöskin esitettiin filmejä.

Jaosto on edelleen koko vuoden aikana toimitsijain kautta järjestänyt suuren määrän selostustilaisuuksia sekä lähettänyt ruotsinkielisten ammattiosastojen järjestämiin tilaisuuksiin juhlapuhujia sekä luennoitsijoita.

10. Yhteenveto.

Yhteenvetona SAK:n ja sen jäsenliittojen piirissä toimintavuoden aikana tapahtuneesta järjestö-, valistus- ja opintotyöstä on todettava, että kehitys kokonaisuudessaan on vaikeuksista huolimatta kulkenut myönteiseen suuntaan. Työskentelyssä on päästy entistä parempaan täsmällisyyteen sekä ammattiyhdistysliikkeen peruspohjaa ja toimintaa vahvistaviin tuloksiin. Vuoden loppupuoliskolla ilmenneet työllisyyteen liittyvät kysymykset ovat kuitenkin jossakin määrin haitanneet kokonaiskehitystä ja tämä merkitsee sitä, että mahdollisten muunlaistenkin vaikeuksien varalta ammattiyhdistysliikkeen järjestö-, valistus- ja opintotyö on vastaisuudessa saatava entistä syvällisemmäksi, määrätietoisemmaksi ja keskitetyimmäksi.

VII. Palkka- ja työehtokysymykset.

Johdanto.

SAK:n palkkapolitiikan keskeisimpänä pyrkimyksenä vuoden 1952 aikana on ollut inflaatiokehityksen pysäyttämiseksi jo edellisen vuoden aikana alulle pannun taloudellisen vakaannuttamisen toteuttaminen. Tästä johtuen on myös johdonmukaisesti noudatettu pidättyväistä palkkapolitiikkaa. Niinpä vuoden kuluessa olikin vain yksi avoin työtaistelu, linja-autonkuljettajain lakko heinäkuussa.

Vaikka SAK:n käsitykset vakautumista edistäviksi toimenpiteiksi eivät olekaan saaneet läheskään jokaiselta kohdaltaan hallitusvallan ja ta-

louselämän muiden intressipiirien hyväksymistä, on SAK:n johto kuitenkin johdonmukaisesti pysytellyt omaksumallaan linjalla, koska muulle tielle lähteminen jälleen auttamattomasti olisi johtanut uuteen ja annen kaikkea palkkatyöntekijöille tuhoisaan inflaatiovyyryyn.

Vuoden tapahtumat ja SAK:n kannanotot ilmenevät lähemmin seuraavista yksityiskohtaisista selostuksista ja asiakirjoista, jolloin luku on jaettu kahteen osaan: A) Talouspoliittiset tapahtumat ja toimenpiteet, sekä B) Työehtosopimuspoliittiset tapahtumat ja toimenpiteet.

A. TALOUSPOLIITTISET TAPAHTUMAT JA TOIMENPITEET.

1. Maataloustuotannon tukipalkkioiden poistaminen.

Edellisen vuoden lopulla sovittuun talouselämän vakauttamisen kokonaissuunnitelmaan sisältyi subventioiden asteittainen poistaminen maataloustuotteiden osalta. Kun tämä toimenpide merkitsi kuluttajahintojen nousua, oli sovittu, että tämä saa tapahtua vain toisaalla tapahtuvien vastaavien hinnanalennusten mukaisesti, jottei subventioiden poistaminen aiheuttaisi muutoksia palkannauttijain elintasossa. Kun hallitus kuitenkin juuri vuoden vaihteessa poisti ko. subventiot ilman mitään kompensatioita, SAK:n edustajat tammikuun 9 p:nä kävivät pääministeri Kekkonen luona jättäen hänelle tällöin SAK:n kannanilmauksena valtioneuvostolle osoitetun seuraavansisältöisen kirjelmän:

"Eräänä osana taloudellista vakauttamista koskevassa kokonaissuunnitelmassa oli maataloustuotteita koskevan subventiojärjestelmän purkaminen. Kysymyksessä olevaan järjestelmään sisältyvän yhteiskunnallisen tuen epäoikeudenmukaisen jakaantumisen estämiseksi ja valtion oman talouden tervehdyttämiseksi hyväksyttiin suunnitelma mainitun tukitoiminnan purkamisesta periaatteessa myöskin ammattiyhdistysliikkeen taholla. Edellytyksenä sen toteuttamiselle nähtiin kuitenkin järjestömme taholla, että subventiojärjestelmän purkaminen tapahtuu asteittain ja sikäli kuin vakauttamista koskevaan kokonaisohjelmaan liittyviä hintojen alennussuunnitelmia saadaan muitten välttämättömien kulutustarvikkeitten osalta toteutumaan niin, että yleinen elinkustannustaso ei kysymyksessä olevain järjestelyjen johdosta pääse nousemaan. Mainittu periaatteellinen käsitys sisältyy myös hallitussopimuksen pohjana olevaan ja työmarkkinajärjestöjen hyväksymään vakauttamisohjelmaan.

Edellä olevaan viitaten katsoo allekirjoittanut keskusliitto aiheelliseksi kiinnittää valtioneuvoston huomiota siihen, että askettäin tehdyllä maidon ja viljan sekä viljatuotteiden hintasubventioitten poistamista koskevalla päätöksellä on aiheutettu mainittujen tarvikkeitten kuluttajahintojen huomattava nousu ilman, että samassa yhteydessä taikka sitä ennen olisi vastaavia hintojen alennuksia saatu aikaan muissa välttämättömissä kulutustarvikkeissa.

Kun kysymyksessä olevan toimenpiteen seurauksena on varsinkin suuren perheen omaavien palkansaajien toimeentulon vaikeutuminen ja kun sanottu ratkaisu poikkeaa vakauttamisohjelman hyväksytyistä periaatteista, esittää allekirjoittanut keskusliitto kunnioittaen, että hallitus joko suhdannepidätysvaroja hyväksikäyttäen taikka muuten vaikuttaisi siihen, että nyt tapahtuneitten elintarvikkeitten hintojen nousua vastaavia hinnanalennuksia muitten välttämättömien kulutustarvikkeitten hinnoissa kiireisesti aikaansaataisiin."

Kirjelmän jättämisen yhteydessä käydyssä keskustelussa pääministeri ilmoitti suhtautuvansa myönteisesti SAK:n esittämiin käsityksiin.

Kun pääministerin ilmoituksesta huolimatta ei kuitenkaan alkanut kuulua mitään maataloustuotteiden hinnannousua kompensoivista hintojen alennuksista, SAK uudelleen jätti maaliskuun 4 p:nä valtioneuvostolle ja talouspoliittiselle suunnitteluneuvostolle osoitetun laajahkon kirjelmän jossa luotiin katsaus sen hetken tilanteeseen vakauttamisohjelman toteuttamisesta sekä esitettiin toimenpiteitä, joihin tulisi kiireellisesti ryhtyä tilanteen selvittämiseksi. Kirjelmä kokonaisuudessaan oli seuraava:

P. M. Tämän hetken tilanne vakaannuttamisohjelman toteuttamisessa ja ammattiyhdistysliikkeen käsitys tarpeellisista toimenpiteistä sen edelleen toteuttamiseksi.

"Siitä ajankohdasta, jolloin linnarauha päättyi ja Suunnitteluneuvoston laatima vakaannuttamisohjelma hyväksyttiin hallitusohjelmaksi, on nyt kulunut viisi kuukautta. Ohjelman eräät kohdat olivat sen luontoisia, että ne edellyttävät määrätyn ajan kulumista, ennenkuin niiden rahanarvoa vakaannuttava vaikutus markkinoilla ja varsinkin hinnannuodotuksessa kävisi selville. Nykyinen ajankohta tuntuu oikealta tarkastella, missä määrin kehitys on ollut odotuksien mukainen.

On todettava, että osittaista muutosta on jo tapahtunut. Inflaatiopsykoosi ja liiallinen ostohalu on tasoittuneet. Voimakkaasti nousseet talletukset osoittavat, että luottamus rahan arvoon on parantunut. Tavaratarjonta on lisääntynyt. Tavaravarastoja, joita aikaisemmin pidettiin markkinoilta nousevien hintojen ja inflaatiovoittojen odotuksessa, on pakoitettu markkinoille osittain aleneviin hintoihin, mikä sekin puolestaan on merkinnyt rahanarvon vakaantumista. Tukkuhintaindeksi on osoittanut ensimmäistä kertaa vuosien 1950—51 inflaation jälkeen useampina kuukausina alenevaa suuntaa. Jalkineiden ja vaatetustarvikkeiden hintataso, joka vielä myöhäiskesällä viime vuonna oli kohtuuttoman korkea, on huomattavasti alentunut, ja näin ollen on saatu edellytykset kerääntyneiden varastojen markkinoimiseksi, palkkatuloilla elävien vaatetustason parantamiseksi ja tasapainon palauttamiseksi kysynnän ja tarjonnan välillä. Myyjien markkinat ovat muuttumassa ostajien markkinoiksi.

Näihin positiivisiin tuloksiin kuuluu myöskin rakennuskustannuksissa tapahtuneen jyrkän noususuunnan pysähtyminen, jolla on merkitystä asu-
miskustannusten kehityksen suhteen. Polttoaineiden hintojen ja varsinkin halkojen hintojen alentuminen, jotka ovat seurauksina ohjelmanmu-
kaisuudesta talouspolitiikasta, merkitsevät huomattavaa tervehdytystä ver-
rattuna siihen tilanteeseen, joka eduskunnan päättämien vuokrien nousu-
jen johdosta olisi syntynyt, ellei ohjelmaa tässä kohdin olisi noudatettu.

Tämä kaikki on osoituksena siitä, että vakaannuttamisohjelman pe-
rusperiaatteet ovat oikeat. Neuvotteluvaiheessa esiintyi vielä hyvin voi-
makkaina sellaisia käsityksiä, että SAK:n esittämä kanta siitä, että hin-
noissa oli tinkimisen varaa ja että inflatoristen voimien vastapainoksi oli
mahdollista kehittää deflatorisia tekijöitä hinnanmuodostuksessa, oli vailla
reaalisia edellytyksiä. Yrittäjätaholla vaadittiin yleisen elintason alenta-
mista hintatason hyväksi suorittamalla melkoisessa mittakaavassa ns.
hintojen laukaisemista, joka toteutettuna olisi merkinnyt koko hintatason
nousua, rahanarvon alenemista ja edelleen voimakkaasti inflatorisesti vai-
kuttavien suhdannevoittojen kasvamista investointipuolella. Käytäntö
kuitenkin on osoittanut, että tuotannon kohottaminen ja ylläpitäminen on
ollut mahdollista ilman "hintojen laukaisemista". Reaalitulojen nostami-
nen kansantulon nousua vastaavalla tavalla on myös ilmeisesti mahdol-
lista ilman yleisiä rahapalkankorotuksia ja ilman jatkuvaa häiriötilan-
netta työmarkkinoilla; tämä kaikki noudattaen vakaannuttamisohjelman
periaatteita.

Ei voida väittää, että kaikki tämä on vakaannuttamisohjelman ja -poli-
tiikan ansiota. Tuontihintojen tasaantuminen ja viime aikoina tapahtu-
neet eräiden vientihintojen alennukset ovat olleet myöskin omiaan lieven-
tämään inflatiopainetta. Nämä ulkoapäin tulevat tekijät jopa antavat ai-
hetta seurata valppaasti suhdannetilanteen ratkaisevan muutoksen mah-
dollisuuksiakin, joka merkitsisi koko talouspoliittisen ohjelman yhtä rat-
kaisevaa muutosta työllisyyden ylläpitämisen astuessa tärkeimmäksi ta-
voitteeksi. Toistaiseksi lienee pääpaino kuitenkin edelleen rahanarvon
vakauttamisessa.

Koska niissä kohdin, missä vakaannuttamisohjelman periaatteita on
johdonmukaisesti noudatettu, on saavutettu selviä tuloksia, on tässä vai-
heessa syytä edelleen valvoa, ettei ohjelman käytännöllisessä noudattami-
sessa luisuta irrallisissa toimenpiteissä tasapaino-ohjelman periaatteista.
Tällainen vaara on epäilemättä ollut olemassa. Se on ilmennyt mm. elin-
tarvikkeiden hintatason huomattavassa nousussa. Tämä on ollut omiaan
vastoin vakaannuttamisohjelman periaatteita vähentämään varsinkin köy-
hemmän kansanosan kulutuskykyä. Se ilmenee myöskin siinä, että val-
tiontaloudessa tavoiteltu ylijäämäisyys tai tasapaino on saavutettu kulu-
tus- ja palkkaverojen tuoton lisäyksellä, eikä investointipuolen liikaosto-

voiman sitomisella. Niistä erikoisista rahapoliittisista toimenpiteistä, joiden tarkoituksena oli juuri tämän ostovoiman sitominen, ei ole aikaansaatu vielä ainuttakaan. Subventioiden poistaminen aikana, jolloin liika-ostovoiman sitominen on toistaiseksi epäonnistunut, on johtanut siihen, että luisuminen kuluttajille epäedulliseen suuntaan on tullut voimakkaammaksi.

Viime aikoina tapahtuneet vientitavarain hinnanalennukset ovat antaneet aihetta monenlaisiin johtopäätöksiin. On jopa väitetty, että ne muuttaisivat ratkaisevasti koko tilanteen sellaiseksi, että tuontia pitäisi vähentää. Tuntuu siltä, että nämä käsitykset ovat toistaiseksi huomattavassa määrässä liioiteltuja. Koska viime aikoina tapahtunut ohjelmaan liittyvä kulutustavarain tuonti, joka on tähännyt hintatason alentamiseen on ollut sentään melko rajoitettua, ei voida vapautua siitä käsityksestä, että nyt halutaan käyttää ko. vientihinnanalennuksia kotimarkkinahintojen nostamisen tai tukemisen perusteluna. On itsestään selvää, että kotimarkkinahintojen nostaminen vientikonjunktuurien huonontuessa olisi sula mahdottomuus ja veisi kysynnän supistumiseen.

SAK haluaa jo tässä vaiheessa kiinnittää huomiota elintarvikkeiden hintoihin. Viime aikoina on ollut näkyvissä useita merkkejä siitä, että varastot ovat eräiden tärkeiden elintarvikkeitten kohdalla nopeasti lisääntymässä. On ilmeistä, että tämä ei voi johtua mistään muusta syystä kuin siitä, että kulutushintataso on suhteessa kuluttajien ostokykyyn liian korkea koko tuotannon markkinoimiseksi. Määrätyt toimenpiteet syntymässä olevan pulman selvittämiseksi muodostuvat tarpeelliseksi ja niiden sopeuttaminen vakaannuttamisohjelman jatkamiseksi aikaansaataviin suunnitelmiin saattavat olla tarkoituksenmukaisia.

Vuoden vaihteessa tapahtuneet elintarvikkeiden hinnankorotukset, jotka johtuivat hintasubventiomäärärahojen poistamisesta valtion tulo- ja menoarviosta, antoivat aiheen saattaa pääministerin tietoon keskusliittomme ja sen jäsenistön käsitykset hinnankorotuspäätösten suhteen. Tällöin todettiin puolin ja toisin, että oli tarpeellista ja vakaannuttamisohjelmankin mukaista aikaansaada toimenpiteitä, jotka palauttaisivat kuluttajain ostovoiman ennalleen. Tämän jälkeen on eri tahoilla käyty keskustelua siitä, miten hintasubventioiden poistamisesta aiheutunut kuluttajain elinkustannustason kohoaminen heille korvattaisiin. Keskusliittomme on, koottuaan näistä keskusteluista saamansa tiedot todennut, että on esitetty

- a) liikevaihtoveron täydellistä poistamista kaikista tekstiilituotteista,
- b) liikevaihtoveron osittaista poistamista tekstiilituotteista, jonka ohella saattaisivat tulla kysymykseen eräät muut toimenpiteet,

- c) yhtenäinen sarja ehdotuksia, jotka 8 miijaardiin markkaan nousevina käsittävät ehdotukset lisätyksi Aravamäärärahaksi, maaseudun asunto-olojen korjaamiseksi sekä maaseudun sähköistämiseksi, rautateiden kaluston lisäämiseksi, puolustusvoimien ja opetuslaitoksen tarpeiden tyydyttämiseksi, ammattikoulujen rakentamiseksi ja erääksi erikoismäärärahaksi selluloosatehtaan perustamiseksi Taivalkoskelle,
- d) elintarvikkeiden alennuskorttien myöntämistä määrätyn tulorajan alapuolelle jäävien kuluttajatalouksien perheenjäsenille tai vaihtoehtoisesti lapsilisän korottamista, sekä
- e) luopumista vakaannuttamisohjelmasta toimeenpanemalla sensijaan yleinen markkamääräinen palkankorotus.

Olemme jo edellä todenneet, että samalla kun vakaannuttamisohjelman eräiden periaatteiden noudattaminen on aikaansaanut eräitä tavoiteltuja muutoksia talouselämämme suuntaamiseksi irti inflaatiosta, ei kaikki kuitenkaan ole sujunut ohjelmanmukaisesti, viimeksimainitun johtuessa lähinnä siitä, että ohjelmaa ei ole täydellisesti tähän mennessä toteutettu ja että eräissä suhteissa ei sitä ole tarkoitettulla tavalla noudatettu. Ylläesitettyjen ehdotusten suhteen keskusliittomme esittää seuraavassa eräitä käsitäyksiään päätyäkseen omaan ehdotukseensa tämän hetken tilanteen selvittämiseksi.

Vakaannuttamisen kulmakivet.

Muistettane, että vakaannuttamisohjelmalla on kaksi tärkeätä kulmakiveä 1) investointien rajoittaminen ja 2) tasapainon palauttaminen kulutustavaramarkkinoilla painamalla hintoja alas tavaratarjontaa lisäämällä, eikä vähentämällä ostovoimaa. Kaikkien pitäisi olla tietoisia näistä kulmakivistä. Näillä seikoilla on varsin tärkeä merkitys huomioonottaen valtion avainaseman koko talouspolitiikassamme, sillä tietoinen vakaannuttamisohjelman peruseriaatteiden hylkääminen johtaa myöskin koko vakaannuttamispolitiikan romahtamiseen.

Vakaannuttamisohjelmassa annetut lupaukset ja valtiovalan arvovalta.

Vakaannuttamisohjelman mukaan subventioiden poistamisen tulisi tapahtua asteettain tarkoituksella, että niiden poistaminen ei saisi johtaa rahanarvon alenemiseen, vaan että kuluttajain ostovoiman säilyttämiseksi tarpeelliset hinnanalennukset toteutettaisiin ennen tai viimeistään saman aikaisesti subventioiden poistamisen kanssa. Jarrutus eri tahoilla on ollut syynä siihen, etteivät toimenpiteet ole sujuneet edellytetyssä järjestyksessä. Näin ollen on väistämättömästi syntynyt kysymys tasapainon pa-

lauttamisesta siten, että subventioiden poistamisessa kuluttajille aiheutunut lisärasitus tasapainoitetaan jälkikäteen. Se, että niin ei ole tähän mennessä tapahtunut ja että kuluttajat ovat saaneet odottaa tasapainotoimenpiteitä jo yli kaksi kuukautta, johtuu monista eri tekijöistä.

Nyttemmin on kuitenkin esiintynyt käsityksiä, joista saa sellaisen kuvan, että tarkoituksena on viivästyttämisen jälkeen muita toimenpiteitä suorittamalla livahtaa velvoituksien täyttämisestä. Nämä käsitykset osoittavat vastuuntunnon puutetta, joka ei missään tapauksessa ole omiaan lisäämään luottamusta myöskään valtion johtoon. Mikäli myös hallitus omaksuisi vastaavia käsityksiä, voitaisiin ne vakaannuttamisohjelmasta poikkeavina todeta hallitusohjelman kieltämiseksi, mihin hallituksella ei ole muiden osapuolten antamia valtuuksia, sillä nykyinen hallitus muodostettiin nimenomaan yhteisesti laaditun vakaannuttamisohjelman toteuttajaksi.

Pääministerin lupaukset.

Subventioiden poistamisesta vuoden vaihteessa aiheutuneiden elintarvikkeiden kuluttajahintojen nousun jälkeen ovat kuluttajat odottaneet määrättyjä hinnanalennuksia, jotka palauttaisivat elinkustannukset jälleen sille tasolle, missä ne olivat ennen näitä hinnankorotuksia. Vastaanottaessaan SAK:n edustajat tammikuussa pääministeri itse vahvisti nämä käsitykset yhtyen SAK:n kantaan siinä, että syntyneet menetykset olisi korvattava. Tällaiset toimenpiteet olisivat olleet myös vakaannuttamisohjelman periaatteiden mukaisia. Useimmat edellä mainitut ehdotukset merkitsevät vakaannuttamisohjelman perusteiden hylkäämistä ja kansalaisten luottamuksen heikentämistä yhtä hyvin rahan arvon kestävyyteen kuin hallituksen kykyyn hoitaa rahanarvopolitiikkaa. Ne merkitsisivät itse asiassa paluuta vuoden 1950 vero-, hinta- ja yleiseen talouspolitiikkaan, joka oli vaillo johdonmukaisuutta ja käsitti joukon keskenään ristiriitaisia irrallisia toimenpiteitä.

Ammattiyhdistysliikkeen edustajista tuntuisi käsittämättömältä, jos kaikista kokemuksista huolimatta palattaisiin silloisille talouspoliittisille linjoille. Esitetyillä toimenpiteillä ei vakaannuttamisen kannalta ratkaista mitään, sillä tämän jälkeen sekä kompensatiovaatimukset että taloudellisen tasapainoittamisen tarve nousisivat yhä uudelleen esiin ja ilmeisesti jatkuvasti voimakkaampana kuin nyt.

Kerrannaisvaikutukset.

Edellä mainituista investointiluonteisista ehdotuksista saa niitä punnittaessa sen käsityksen, ettei niissä ole otettu lainkaan huomioon niiden todellista vaikutusta talouselämään ja kerrannaisvaikutuksia markkinoilla.

Ehdotuksilla olisi monella tavalla hintoja nostava vaikutus, jonka seurauksena syntyisi uusia vaikeita pulmia. Vakaannuttamisohjelman mukaan pitäisi kaikessa pyrkiä alentamaan kustannustasoa ja ehdotuksilla sen sijaan olisi kustannuksia nostava vaikutus.

Ehdotusten yksityiskohtaisempi tarkastelu osoittaa, että mm. niiden edellyttämä menojen lisäys saattaisi olla suurempi kuin vakaannuttamisohjelman puitteissa aikaansaatavaksi tarkoitettu valtion suoranaisten investointien koko vähennys. Käytännössä se merkitsisi sitä, että valtio vetäytyisi omalta osaltaan täyttämästä eräitä ohjelman tärkeimpiä periaatteita. Tällaista taustaa vastaan katsoen on kysyttävä, millä tavoin muut halukkaat investoijat voitaisiin pakoittaa seuraamaan investointien rajoitusohjelmaa, joiden rajoittamisen edellytyksenä on pidetty sitä, että valtiokin on mahdollisimman säästäväinen omissa investoinneissaan. Rajoitaviin uhrauksiin voidaan alistua, jos se katsotaan todella rahapoliittiseksi välttämättömyydeksi. Jos valtio ei tässä suhteessa noudata esimerkiksi linjaa menettää koko perustelu muidenkin kohdalla merkityksensä.

Kestämätöntä konjunktuuripoliittikkaa.

Kestämätön konjunktuuripoliittinen näkemys esiintyy monessakin yhteydessä. Esitetään monia korkeakonjunktuuria kiihoittavia investointitoita, vaikka näitä töitä pitäisi siirtää mahdolliselle työttömyyskaudelle. Ehdotettuja investointeja ja valtion tilauksia ei sitten enää olisikaan käytettävissä, kun tai jos konjunktuurit muuttuvat.

Esitetyt käsitykset tuovat mieleen tarkalleen samoja konjunktuurinäkemystyyppejä, jotka vallitsivat 30-luvulla. Tällöin on katsottu, että mahdollisina huonoina aikoina näitä investointitoita ei enää voitaisi suorittaa. Tällaista käsitystä tuskin enää missään johdonmukaista talouspolitiikkaa harjoittavassa maassa vaalitaan ja vielä vähemmän sellaisen hyväksyminen voi tulla kysymykseen palkannauttijain kannalta, jotka varsin hyvin vieläkin muistavat 30-luvun työllisyyspolitiikan seuraukset.

Kenen on rahoitusvelvollisuus?

Näyttää syntyneen ajatuksia, että kuluttajain ja palkannauttijain pitäisi rahoittaa kaikki sinänsä yhteiskunnallisesti hyödylliset asiat. Miksi ne pitäisi rahoittaa kuluttajiin kohdistuvalla erikoisverotuksella? Miksi ei vakavasti yritetä inflaation kautta hankittujen konjunktuurivoittojen käyttämistä tähän tarkoitukseen?

Keitä olisi pyrittävä nyt auttamaan?

Tammikuun hinnankorotukset kohdistuivat kaikkein epäoikeudenmukaisimmin suuriperheisiin ja vähätuloisiin palkannauttijoihin, sillä heidän

on pakko käyttää valtaosa tuloistaan elintarvikkeiden ostamiseen. Näille ryhmille eivät viime syksyn hinnanalennukset muissa tarvikkeissa merkinneet samaa etua kuin muille, eivätkä ne myöskään tulisi riittävässä määrin hyötymään laajennetustakaan liikevaihtoveron alennuksesta. Niinkään nämä ryhmät jäivät ilman sitä etua, mikä muille koitui veronalennuksen muodossa. Näinollen on tässä vaiheessa erityistä syytä harkita kaikkia niitä keinoja, joiden avulla kompensatiotoimenpiteet voitaisiin kohdistaa juuri näihin eniten kärsineisiin ryhmiin. Tällöin tulevat kysymykseen ennenkaikkea erinäisten elintarvikkeiden ostoon annettavat alennuskortit tai — jos tässä suhteessa esiintyisi voittamattomia vaikeuksia — vielä kerran tapahtuva lapsilisän korottaminen siitä huolimatta, että nyt aletaan olla lapsilisän maksimin rajamailla.

Työrauhan säilyttämisen edellytykset.

Ammattiyhdistysliike on käsittänyt vakaannuttamispyrkimyksen kokonaisuohjelmaksi, joka toteuttamisvaiheessaan on edellyttänyt ylimenokautta työrauhan muodossa. Työrauhan säilyttämisen edellytykset vähenisivät ilmeisesti huomattavasti, jos mentäisiin ehdotusten mukaiselle linjalle. Tämä ei ehkä johtuisi yksinomaan uhrauksista, joita palkkatyöväki on joutunut kantamaan, vaan tärkeämmästä ja painavammasta näkökohdasta. Palkkatyöväen valmius alistua määrättyihin uhreihin on johtunut niistä toiveista ja siitä luottamuksesta, jota se on tuntenut itse vakaannuttamisohjelmaan ja sen mukaiseen rahanarvopolitiikkaan. Tätä taustaa vasten katsottuna ei mikään muu toimenpide olisi niin vakava isku vakaannuttamispolitiikalle ja sitä kohtaan tunnetulle luottamukselle, kuin kulutus-talouden tasapainon hyväksi tarkoitettujen varojen käyttäminen juuri inflaatiota edistäviin tarkoituksiin.

Edellä sanottu ei kuitenkaan merkitse sitä, että ammattiyhdistysliikkeen taholla olisi vakaannuttamisohjelman hyväksymisen yhteydessä hyljätty ne kaikki normaalit ja luonnolliset tekijät, jotka aina, jopa ankarimman palkkasäännöstelynkin aikana ovat olleet vaikuttamassa työmarkkinoillamme. Päinvastoin ammattiyhdistysliike tulee pitämään kiinni näistä luonnollisista tekijöistä, sillä ne eivät ole missään ristiriidassa vakaannuttamisen suhteen, vaan soveltuvat täysin yhteen vakaannuttamisen peruspyrkimysten kanssa.

Kun nykyisin voimassa oleva palkkasäännöstelypäätös annettiin, lähdettiin ilmeisesti siitä, että palkkasäännöstelyyn kohdistuvat valtiovallan määräykset koskevat toistaiseksi eräänlaista siirtymä- tai ylimenovaihetta. Tämän vaiheen on kuitenkin päätyttävä ja sen mukana on myöskin palautettava ne luonnolliset perusteet, joiden olemassaolon palkanmuodostuksessa jo nykyinen taloudellinen valtalakikin edellyttää. Ha-

luamme korostaa, että taloudellisen valtalin 2 §:n 4. momentti sisältää tässä mielessä seuraavat palkkaukseen vaikuttavat periaatteet.

"Palkkauksien suuruutta määrättäessä on otettava huomioon työn, tehtävän tai toimen edellyttämä kokemus ja taito, sen vaikeus ja suorittajaltaan edellyttämät opinnot ja vastuu, suorittajan työteho ja työnsuoritusaste sekä kansantaloudelliset ja sosiaaliset näkökohdat samoin kuin se, että kaikilla aloilla työtehon tai työnsuorituksen paraneminen on omiaan lisäämään asianomaisten ansiota ja että tuotantoa edistävä tai kustannuksia vähentävä kekseliäisyys tulee palkituksi."

Nykyisin voimassaolevan palkkasäännöstelypäättöksen sanamuodossa ei näitä periaatteita ole riittävässä määrin otettu huomioon. Keskusliittomme pitää välttämättömänä, että vakaannuttamispolitiikan sivuutettua kynnysvaiheensa palkkasäännöstelyssä palautetaan työpalkkojen luonnolliselle kehitykselle sellaiset mahdollisuudet, joita taloudellisen valtalin nykyinen sisältökin edellyttää.

Edelläolevan yleistarkastelun perusteella keskusliittomme päättyy ehdottamaan tapahtuneiden hintaratkaisujen välittömäksi tasapainoistamiseksi tehtyjen ehdotusten sijaan omasta puolestaan seuraavien toimenpiteiden viipymätöntä toteuttamista:

1) Kuluttajiin kohdistuva liikevaihtovero poistetaan tekstiilituotteista siinä laajuudessa, että poisto käsittää yhteensä n. 4 miljardiin markkaan nousevan määrän. Keskusliittomme on valmis yksityiskohtaisesti neuvottelemaan ko. veron poistamiseen kohdistuvain toimenpiteiden soveltamisesta.

2) Niitä vähävaraisia ja suuriperheisiä silmälläpitäen, jotka eivät viime syksynä toimeenpantujen hintojen ja verojen alennusten sekä edelläesitetyn liikevaihtoveron poistamisen seurauksena ole saaneet, eivätkä tulisi saamaan elintarvikkeiden hintojen kohoamista korvaavaa hyvitystä, keskusliittomme esittää, että korvaus annetaan joko elintarvikkeiden alennuskorttien tai lapsilisän korottamisen muodossa. Edellistä menetelmää noudattaen tulisi alennuskortin määrän olla kuukaudessa 200 mk. kutakin kuluttajatalouden lapsijäsentä kohti tai lapsilisän nousta 100 mk:lla kuukaudessa kutakin alle 17 v. lasta kohti.

3) Käsittelyn alaisena ollut voim vähittäismyyntihinnan alentaminen on saatettava ratkaisuun asiaa käsitelleen komitean ehdotuksen mukaisena.

4) Julkisuudessa esiintyneiden tietojen mukaan on voim kulutus siinä määrin vähentynyt, että voivarojen määrä on viime aikoina voimakkaasti kasvanut ja on edelleen kasvamassa. Pidetäänkin hyvin todennäköisenä, että ellei kulutusta kotimaassa lähitulevaisuudessa saada lisääntymään, on pakko siirtyä tukemaan vientiä. Keskusliittomme pitää kuitenkin oikeampana, että ellei vientiä nykyisillä maailmanmarkkinoilla il-

man tukipalkkioita voida harjoittaa, on kohtuullista ja vakaannuttamisohjelman puitteisiin paremmin sopivaa, että ryhdytään toimenpiteisiin meijerivoin kuluttajahinnan alentamiseksi 400 markkaan kilolta, jolloin tällaiseen tukitoimintaan tarvittavat varat nousisivat suunnilleen samaan määrään, kuin vientipalkkioihin tarvittaisiin.

5) Edellä voimassaolevasta palkkasäännöstelystä lausumaamme viitaten keskusliittomme esittää, että valtioneuvosto asettaisi asiantuntija-toimikunnan, jonka tehtävänä olisi laatia kiireellisesti muutosehdotus palkkasäännöstelypäätöksen muuttamiseksi siten, että se vastaisi taloudellisen valtalain sisältöä ja yleisen palkkapoliitikan edellyttämiä pyrkimyksiä.

6) Huomioonottaen maamme koko asuntovajauksen ja käytettävissä olevat investointi-, rakennusaine- ja työvoimavarat, on ainoana oikeana asuntotuotantopolitiikkana pidettävä pyrkimystä asuntojen suunnitelmalliseksi lisäämiseksi siten, että asuntovajaus mahdollisimman pikaisesti saadaan poistettua, ei kuitenkaan siten, että asumiskustannukset nousevat. Varat tähän tarkoitukseen on osoitettava niistä varoista, jotka toisaalta investointirajoitusten kautta vapautuvat, koska suhdannepidätysvarojen käyttäminen tähän tarkoitukseen on vakaannuttamisohjelman sekä suhdannepidätyksistä annetun lain vastaista. Samalla on asuntotuotantoa pidettävä myöskin sellaisena inventoitujen töiden reservinä, jonka avulla täystyöllisyyden ylläpitäminen voidaan varmistaa. Tästä syystä keskusliittomme pitää tärkeänä, että jo pitemmän aikaa suunnittelun alaisena ollut esitys asuntotuotantolaiksi pikaisesti saatetaan vahvistettavaksi.

Kun asuntojen rakentamiskustannukset ovat kiinteässä yhteydessä jatkuvasti käsilläolevan vuokraongelman ratkaisemiseen esitämme, että rakennuskustannusten edelleen alentamiseksi liikevaihtovero ns. Aravarakentelun osalta sopivalla tavalla palautetaan niille asianomaisille asuntojen rakennuttajille, joiden osalta rakentaminen tapahtuu nyt voimassaolevan rakennussäännöstelyn puitteissa ja valvonnassa.

7) Muut vakaannuttamisohjelmaan sisältyvät suunnitelmat on kiireellisesti toteutettava ohjelmanmukaisessa järjestyksessä. Keskusliittomme edustajat tulevat Talouspoliittisessa Suunnitteluneuvostossa esittämään ehdotuksemme niiden toteuttamiseksi."

2. SAK:n vaatimuksesta tehtyjä ratkaisuja.

SAK:n edellä mainitut esitykset joutuivat talouspoliittisessa suunnitteluneuvostossa ja eduskuntaryhmien piirissä viipymättä käsittelyn alaisiksi ja sitkeiden neuvottelujen jälkeen päästiinkin maaliskuun 19 p:nä useimpien SAK:n ehdotusten kohdalta sovitteluratkaisuun, jolle myös

valtioneuvosto vielä saman päivän kuluessa antoi periaatteellisen hyväksymisensä.

Tämä suunnitteluneuvoston työvaliokunnassa aikaansaatu ja valtioneuvoston periaatteessa hyväksymä ratkaisu sisälsi seuraavaa:

Liikevaihtoveron alennus. Liikevaihtovero poistetaan huhtikuun 1 päivästä alusvaatteiden kohdalta. Jotta alennus voitaisiin toteuttaa huhtikuun alussa, pyritään lainmuutos eduskunnassa käsittelemään aivan lähipäivinä. — Tämä veronpoisto merkitsisi n. 3,1 miljardin vähennystä liikevaihtoverossa.

Alennuskortit. Viljatuotteiden ostoon oikeuttavia alennuskortteja annetaan hakemuksesta sellaisille lapsiperheille, joissa on vähintään 2 alaikäistä lasta. Alennuskortin suuruus on 200 markkaa kuukaudessa. Tulorajana on vuoden 1950 kunnallisverotuksessa hyväksytty 200.000 markan verotettava tulo ja omaisuusrajana 500.000 markan omaisuus. Leskelle tai yksinäistä lastaan elättävälle voidaan alennuskortti mahdollisesti antaa jo ensimmäisestä lapsesta alkaen. — Alennuskorttien lasketaan maksavan valtiolle vuodessa n. 1,5 miljardia markkaa.

Voin hinnan alentaminen. Voin hintaa alennetaan 8 markalla kilolta. Samanaikaisesti vapautuvat kananmunat hintasäännöstelystä.

Arava määrärahat. Aravalle annetaan lisämenoarviossa 1 miljardin markan lisämääräraha ja maaseudun tarpeita varten samoin 1 miljardi markkaa, joka viimeksi mainittu käytetään maaseudun sähköistämiseen ja maaseudun rakennustoiminnan rahoittamiseen.

Työlainsäädännön kehittäminen. Hallitussopimukseen liittyvien maa-, metsä- ja uittotyöläisten sekä merimiesten työaikalainsäädännön aikaansaamisessa, jotka toistaiseksi ovat joutuneet odottamaan, on pyrittävä mahdollisimman pian ratkaisuun.

Palkkasäännöstelypäättöksen uusiminen. Suunnitteluneuvoston työvaliokunta asettaa palkkasäännöstelypäättöksen uusimista varten asiantuntijakomitean, johon tulee kolme jäsentä kummastakin työmarkkinajärjestöstä.

Valtioneuvoston tekemästä periaatepäätöksestä huolimatta alennuskorttien käytäntöönotto, em. työlait ja palkkasäännöstelypäättöksen uusiminen jäi toteutumatta, johon seikkaan SAK:n taholta jouduttiin jälleen ennen pitkää kiinnittämään valtiovallan huomiota.

3. Valtuuston kokous.

SAK:n valtuuston sääntömääräinen kokous pidettiin toukokuun 25 p:nä. Kokouksessa suoritettiin — puheenjohtaja A. Sumun, toisen puheenjohtajan E. Antikaisen ja toimittaja N. Nilssonin alustusten pohjalla

— laaja keskustelu palkka-, työllisyys- ja talouspoliittisista kysymyksistä. Keskustelun jälkeen valtuusto, äänimäärin 69—30, hyväksyi työvaliokunnan esittämän seuraavan julkilausuman:

"Vakaannuttamispolitiikka, jota keskusliittomme on johdonmukaisesti tukenut, on nyt edennyt pitkän tähtäimen taloudellisen suunnittelun asteelle. Vakaan talouskehityksen ja nousevan elintason perusedellytyksenä olevan rahataloudellisen tasapainon edellytykset on jo saavutettu. Nyt on keskityttävä sellaisen kestäväen työllisyys- ja tasapaino-ohjelman luomiseen, joka toisaalta takaa täystyöllisyyden säilymisen jatkuvan taloudellisen tasapainon vallitessa ja sisältää toisaalta tuotantoelämämme rakenteelliset kehityssuunnitelmat.

Keskusliittomme pitää tämän hetken ja tulevaisuuden talouspolitiikan keskeisimpänä kysymyksenä täystyöllisyyden ylläpitämistä, jolloin täystyöllisyysperiaatteen sisältyy kulutustason ja reaali-palkkatason säilyttäminen ja parantaminen sekä tähän liittyvä valtiontalouden suuntaamisen suhdannekehityksen mukaan.

Tämän on oltava myös pitkän tähtäimen työllisyys- ja tasapaino-ohjelman perustana. Tähän on erityisesti syytä juuri nyt, koska on epäilemättä olemassa vaara, että työllisyystilassa saattaa huonontuneiden viettisuhdanteiden vaikutuksesta tulla ohimenevä kriisikausi. On tärkeätä, että niin lähiajan talouspoliittisissa ratkaisuissa kuin kansantaloutemme rakenteellisten kehittämissuunnitelmienkin teossa annetaan myöskin poliittisissa ratkaisuissa työllisyysnäkökohdille keskeinen merkitys.

Työllisyyspolitiikka edellyttää, että työtilaisuuksien, lähinnä metsä- ja rakennustöiden, kausiluontoisuuden tasoittumisen ohella voidaan tulonmuodostusta tulonjakoa ja sijoitustoimintaa säätelemällä huolehtia siitä, että työvoiman menekki voidaan ulkomailta tulevista suhdannevaikutteista huolimatta säilyttää täystyöllisyyden vaatimalla tasolla.

Maatalouden piirissä on edelleen runsaasti työvoimaa sekä maataloustyötä metsätaloustöiden suorittamiseen. Maataloustuotannon rationalisointi lähinnä koneellistumisen tietä sekä sen voimaperäistyminen merkitsevät jatkuvia mahdollisuuksia väestön siirtoihin maataloudesta muihin ammatteihin. Sitä mukaa kuin teollisuus ja muut elinkeinot kykenevät laajentumaan ja lisäämään työntekijälukuaan työllisyyden, riittävän reaali-palkan ja sosiaalisen turvallisuuden vaatimukset tyydyttävällä tavalla, on maatalousväestön määrän supistuminen oikeaan usuntaan käyvää kehitystä.

Maataloustuotanto on pidettävä kuitenkin niin laajana, että yleiset työllisyysnäkökohdat, maan luontaiset tuotantomahdollisuudet, kansanhuollolliset näkökohdat ja satovaihtelut tulevat otetuiksi huomioon.

Elintarviketuotannossa kustannusten alentaminen on mahdollista jatkuvan voimaperäistämisen ja rationalisoinnin kautta. Nämä merkitsevät

kuitenkin tuotannon lisäystä ja siksi on myös huolehdittava siitä, ettei tuotannon rajoituksilla pyritä ylläpitämään tarpeettoman korkeaa kustannus- ja hintatasoa. Tuotanto on suunnattava niille aloille, jotka sellaisinaan tai nopeasti muutettavissa olevina turvaavat niin elintarvikehuollon kuin muutkin kansantalouden kokonaisuuden edun mukaiset tavoitteet.

Poikkeuksellisten olojen velvoittaessa muun säännöstelyn ohella toistaiseksi myöskin palkkojen säännöstelyyn on muodostunut käsitys, että niin palkkaperusteiden kuin ansioidenkin on pysyttävä jäykästi muuttumattomana. Pitkäjännitteistä talouspoliittista ohjelmaa laadittaessa on kuitenkin selvästi nähtävänä myös se tosiasia, että palkkojen ja ansiotasoon kehityksen on noudatettava nousevan kansantulon kehitystä ja palkkannauttijoiden on saatava siitä heille kuuluva oikeudenmukainen osansa. Tätä varten on luotava luotettava ja solidaarisen palkkapolitiikan perusteisiin nojautuva järjestelmä.

Jo tässä vaiheessa on kuitenkin todettava, että vakaannuttamisohjelmaan siirryttäessä voimaantullut palkkasäännöstelypäätös on osoittautunut liian kaavamaiseksi selvästi havaittavien palkkojen keskinäisten epäsuhteiden korjaamisessa. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että palkkasäännöstelypäätökseen sisällytetään käytännössä noudatettavaksi voimassaolevan taloudellisen valtalain palkkausta koskevat määräykset palkkojen oikeudenmukaisesta määräämisestä työn tekijälleen asettamien vaatimusten, työtehon ja työnsuoritustason sekä näiden paranemisen kuin myöskin tuotannon edistämisen ja kustannusten vähentämisen palkitsemiseksi.

Täystyöllisyyden ja rahataloudellisen tasapainon säilyttämisen ohella on kiinnitettävä voimakasta huomiota myös maamme sosiaalisten olojen ja sosiaalipolitiikan kehittämiseen. Erikoisesti on syytä korostaa tehokasta ja määrätietoista toimintaa asuntokurjuuden poistamiseksi ja sosiaalisten ns. tulonsiirtojen suurta suhdannepoliittista merkitystä.

Keskusliittomme asettaa pitkän tähtäimen kansantaloudelliselle suunnittelulle eräitä perusvaatimuksia, joiden sivuuttaminen johtaisi siihen, että suunniteltu ja sen pohjalta harjoitettu talouspolitiikka eivät vastaisi alkuperäistä tarkoitustaan. Tässä mielessä keskusliittomme haluaa korostaa erityisesti seuraavien seikkojen keskeistä merkitystä:

1. Talouspolitiikan päätehtäväksi on otettava täystyöllisyyden ylläpitäminen yleisen taloudellisen ja elintasoturvallisuuden luomiseksi sekä kehittämiseksi.

2. Tehokas täystyöllisyyspolitiikka vaatii sitä, että suhdannekäänteen uhatessa voidaan palkkapolitiittisin, sosiaalipoliittisin ja sijoitustoimintaa ohjaavien keinoin pitää yllä täystyöllisyyttä vastaava kysyntä.

3. Valtion tulo- ja menotalouden on joustavasti sopeuduttava suhdannepolitiikan vaatimuksiin. Toisaalta on tehokkaasti edistettävä säästöpyrkimyksiä valtion virkakoneistoa ja valtiotoimintaa rationalisoimalla. Yleistaloudellisen sijoitustoiminnan rahoittamiseksi on syytä entistä enemmän turvautua valtion lainoihin.

4. Keskuspankin raha-, luotto- ja korkopolitiikan on entistä joustavammin palveltava suhdannetilan vaatimuksia.

5. Maatalouden kokonaistulon lisäämiseen on pyrittävä suuntaamalla tuotanto kansantaloudellisesti parhaiten kannattaville aloille. Sellaisia pyrkimyksiä ei voida hyväksyä, jotka tähtäävät maataloustuotannon tarpeettomaan rajoittamiseen. Tällainen menettely olisi jyrkästi ristiriidassa elintason kohottamisvaatimusten kanssa, jotka on katsottava pitkän tähtäimen talouspolitiikan varsinaisiksi päämääriksi.

6. Palkannauttijoiden on jatkuvasti saatava reaalisena palkannousuna heille kuuluva osuus kansantulon ja työn tuottavuuden noususta. Tässä mielessä on päästävä palkkojen indeksisidonnaisuuden ohella sellaiseen järjestelmän toteuttamiseen, jonka mukaan voidaan kootun tilastollisen aineiston perusteella kansantulon ja työn tuottavuuden noususta työvoiman korvaukseksi kuuluva osa siirtää sopimusteitse reaalisesti palkannousuksi.

7. Yhteiskunnan tukemaa asuntorakennustoimintaa on jatkettava ja edelleen kehitettävä, koska ei ole mitään syytä otaksua, että pääomaköyhässä maassamme voitaisiin muuta tietä poistaa varsinkin asutuskeskuksissa vallitseva asuntojen vajaus. Esitetty asuntovuokrien korotus ei ratkaise asunnoista esiintyvää peruspuutetta. Sensijaan on pyrittävä vanhojen ja uusien talojen epänormaalin asumiskustannuseron supistamiseen määrätietoisesti suunnitelmallisen rakentelun avulla rakennuskustannuksia alentaen.

8. Sekä jatkuvan rahataloudellisen tasapainon säilyttäminen että kansantaloutemme rakenteellinen kehittäminen kokonaisuuden etua parhaiten vastaavalla tavalla vaativat, että pikaisesti ryhdytään valmistelemaan sellaisen elimen asettamista, joka tarpeellisilla valtuuksilla varustettuna voisi huolehtia taloudellisen tasapainon säilyttämisestä ja kansantaloutemme sekä valtion yritystoiminnan tarkoituksenmukaisesta kehittämisestä. Tällaisen elimen alaisuudessa tulisi olla suunnitelmallisen talouspolitiikan kannalta välttämättömiä kansantilinpito- ja kansanbudjettilaskelmia suorittava virasto."

Työllisyystilannetta koskeneen toisen puheenjohtajan, E. Antikaisen alustuksen pohjalla valtuusto hyväksyi seuraavan päätöslauselman:

"Kuultuaan selostuksen tämän hetken työllisyystilanteesta eri työaloilla kehoittaa valtuuston kokous SAK:n työvaliokuntaa kiinnittämään valtiovallan huomiota siihen osatyöttömyyteen, osittaisiin työttömyys-

ilmiöihin ja odotettavissa olevaan työttömyysuhkaan, josta eräillä aloilla on ennakkoihmiöitä olemassa, ja vaatimaan kiireesti valtiovallan tehokkaita toimenpiteitä täystyöllisyyden palauttamiseksi ja jatkuvaksi turvaamiseksi."

4. SAK kiinnittää valtiovallan huomiota työllisyyskysymykseen ja kiirehtii alennuskorttijärjestelmän käytäntönsaattamista.

Valtuuston kokouksen antamien evästysten mukaisesti SAK:n lähetystö kävi kesäkuun 3 p:nä valtioneuvostossa pääministeri Kekkonen puheilla jättäen hänelle kaksi valtioneuvostolle osoitettua kirjelmää, joista toisessa kiinnitettiin hallituksen huomiota vallitsevaan työllisyystilanteeseen ja toisessa maaliskuussa luvattujen alennuskorttien käytäntöön ottamiseen.

Työllisyystilannetta koskevan kirjelmän sisältö oli seuraava:

"Toukokuun **25** päivänä pidetty keskusliittomme valtuuston kokous käsitteli tämän hetken työllisyystilannetta ja joutui kiinnittämään huomiota siihen, että menneinä lähiaikoina vallinnut tyydyttävä työllisyys on jatkuvasti ja enenevässä määrin eräillä työaloilla vaihtumassa osajä täystyöttömyydeksi. Tosin viralliset työttömyysnumerot eivät vielä ole osoittaneet nykyistä voimakkaampaa kasvua, mutta tilanne useilla työaloilla on virallisia työttömyysnumeroita huomattavasti vaikeampi. Niinpä mm. tekstiiliteollisuudessa sekä saha-, vaneri-, rulla-, kartonki- ja kuitulevyteollisuudessa ilmoitetaan irtisanottuja työntekijöitä olevan huomattavasti enemmän kuin mitä heistä on tähän mennessä ilmoittautunut työttömyysviranomaisille. Huomiota ansaitsee se seikka, että monilla tuotantoaloilla vallitsee vaikea osatyöttömyys. Niinpä yksistään villateollisuudessa — sen lisäksi, että kuluvan vuoden aikana on alan tehtaista sanottu irti lähes **700** työntekijää — suorittaa **4.500** työntekijää neljä- ja viisipäiväisiä työviikkoja. Työnantajain ennakkoilmoituksista päätellen odotetaan tilanteen työllisyyden kannalta olevan huomattavasti vaikeutumassa myös koko puunjalostusteollisuudessa sekä metalliteollisuuden piirissä.

Kun työllisyystilanne jo tällä hetkellä monissa tapauksissa on huolestumista herättävä ja kun syyspuolella vuotta on mahdollisesti odotettavissa laajempaakin työttömyyttä, olisi keskusliittomme valtuuston käsityksen mukaan valtioneuvoston ryhdyttävä tehokkaisiin toimenpiteisiin sekä nykyisen työttömyyden että odotettavissa olevan suuremman työttömyysuhan torjumiseksi. On aiheellista korostaa tähän tähtäävien toimenpiteitten kiireellisyttä, ennen kuin työttömyydestä aiheutuvat raskaudet ehtivät niin yksilöiden kuin yhteiskunnankin kannalta muodostua suuremmassa määrin vaarallisiksi.

Valtuuston kokoukselta saamansa velvoitteen mukaisesti pyytää allekirjoittanut keskusliitto kiinnittää valtiovallan huomiota eräillä aloilla vallitsevaan laajaan osatyöttömyyteen, osittaisiin työttömyysilmiöihin ja odotettavissa olevaan työttömyysuhkaan, josta ennakoilmiöitä on jo olemassa ja esittää valtiovallan puolelta ryhdyttäväksi kiireisesti kaikkiin tehokkaisiin toimenpiteisiin täystyöllisyyden palauttamiseksi sekä jatkuvaksi turvaamiseksi. Keskusliittomme pitää välttämättömänä, että tällä hetkellä tarjolla olevalle vapaalle työvoimalle varataan riittävät työmahdollisuudet ja eri teollisuusaloilla vajaita työviikkoja suorittaville työntekijöille suoritettava riittävä osatyöttömyysavustus. Samanaikaisesti olisi erilaisin toimenpitein, mm. rakennussäännöstelyä lieventämällä, pyrittävä vaikuttamaan uusien työtilaisuuksien syntymiseen."

Alennuskortteja koskeva kirjelmä oli seuraavan sisältöinen:

"Vuoden vaihteessa toimeenpannun eräitten elintarvikkeitten hinta-subventiojärjestelmän purkamisen seurauksena tapahtui viljan, viljatuotteiden, maidon sekä juuston kuluttajahinnan huomattavaa nousua, jonka seurauksena varsinkin suuriperheisten palkansaajien toimeentulomahdollisuudet vaikeutuivat. Jo siinä vaiheessa esitti keskusliittomme tapahtuneen johdosta oman arvostelunsa ja vaati valtioneuvoston toimenpiteitä hintojen alentamisen muodossa tapahtuvan tasoituksen aikaansaamiseksi. Maaliskuun aikana päättikin valtioneuvosto eräitten tarvikkeitten liikevaihtoveron poistamisen ohella myös erityisten hinnanalennuskorttien käytäntöönottamisesta tarkoituksella alennuskorttien avulla hyvittää elintarvikkeiden hintojen kohoamisesta aiheutunutta menetystä määrätyn tulorajan alapuolella oleville palkansaajaperheille. Mainittu ratkaisu hyväksyttiin myös keskusliittomme taholta edellyttäen — kuten siinä vaiheessa oli syytä uskoa — että järjestelmä saadaan kysymyksessä olleen kokonaisratkaisun eräänä osana käytäntöön niin pian kuin teknilliset seikat siihen antavat mahdollisuuden.

Sen johdosta, että vielä tähän mennessä emme ole tekemiimme tiedusteluihin saaneet eri ministeriöiden taholta varmuutta siitä, voidaanko ja koska kysymyksessä oleva järjestelmä saada käytäntöön, haluaa keskusliittomme kiinnittää asiaan valtioneuvoston vakavaa huomiota ja katsoo välttämättömäksi ilmoittaa, että alennuskorttijärjestelmä, vastataksaan sille asetettua tarkoitusta, on saatava käytäntöön tulevan heinäkuun 1 päivästä lukien. Ellei tähän syystä taikka toisesta ole mahdollisuuksia, on keskusliittomme pakko todeta, että valtioneuvosto ei ole täyttänyt ko. päätöksellään palkansaajille antamaansa lupausta, joten keskusliittomme on ryhdyttävä toimenpiteisiin vastaavan hyvityksen hankkimiseksi.

5. Toimenpiteitä työllisyyden turvaamiseksi ja uhkaavan työttömyyden torjumiseksi.

SAK:n taholta on jatkuvasti ja erikoisesti kertomusvuoden pitkäjänteisempien talousohjelmien laadintayritysten yhteydessä korostettu työllisyyden ylläpitämisen ensiarvoista tärkeyttä. Ammattiyhdistysliikkeen käsityksiä on tarmokkaasti esitetty talouspoliittisen suunnitteluneuvoston eri elimissä sekä neuvotteluissa hallitusvallan ja työnantajapiirien edustajain kanssa. Niinpä suunnitteluneuvostossa esillä olleessa ns. talous- ja työllisyysohjelman luonnoksesta antamassaan lausunnossa SAK voimakkaasti korosti täystyöllisyyden turvaamisen edellytyksinä välttämättömiä toimenpiteitä, jollaisia olisivat mm. liikainvestointien rajoittaminen korkeasuhdanteiden aikana, riittävän kulutuskysynnän ylläpitäminen suhdanneodotuksien uhatessa, jo ennakoivasti pyrkiä tasoittamaan tulevia suhdanneodotuksia mm. keskuspankin luottopoliittisin toimenpitein päämääränä täystyöllisyyden ylläpitäminen sekä että palkkapolitiikan keskeiseksi periaatteeksi on hyväksyttävä, että elintason oikeudenmukainen kohottaminen edellyttää reaali-palkkatason jatkuvaa nostamista kansantulon ja työn tuottavuuden nousun osoittamassa suhteessa.

Paitsi varsinaista talouspoliittiseen ohjelmaan liittyvää työskentelyä työllisyyden turvaamiseksi katsottiin SAK:n taholta välttämättömäksi esittää Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunnalle, että sen taholta olisi tehtävä esitys valtioneuvoston toimenpiteiksi tulevan syys- ja talvikauden odotettavissa olevan työttömyyden torjumiseksi. Suhdannemuutoksen kohdistuessa ensisijassa puunjalostusteollisuuden vientimarkkinoihin, jonka seurauksena oli odotettavissa mm. metsähakkuutalaisuuksien vähentämistä, tulon vähentämisestä johtuvaa investointien, ja ennenkaikkea rakennustoiminnan supistumista katsoikin suunnitteluneuvoston työvaliokunta yksimielisesti tarpeelliseksi jättää kesäkuun 21. päivänä hallitukselle esityksen toimenpiteiksi ennakolta ehkäiseväksi työttömyyden torjumiseksi. Esitys, jonka syntymiseen SAK:n edustajat ratkaisevalla tavalla vaikuttivat, oli seuraavan sisältöinen:

"Työllisyyden turvaamiseksi esitettävät toimenpiteet.

Suoritetun tilannetarkastelun perusteella esitetään työllisyyden ylläpitämiseksi ryhdyttäväksi seuraaviin toimenpiteisiin:

1) Sellaisissa tapauksissa, joissa rahoitusvaikeudet ehkäisevät teollisuuslaitoksia jatkamasta tuotantoaan tai suorittamasta taloudellisesti perusteltuja rationalisoi-mis- ym. töitä, joihin ne muuten olisivat halukkaita ryhtymään, on pyrittävä järjestämään tällaisiin tarkoituksiin lisäluottoa, tarpeen mukaan myös lisäämällä rediskonttausoikeuksia.

Postisäästöpankin ja Kansaneläkelaitoksen tulisi tutkia mahdollisuuksia myöntää tilapäistä liikeluottoa nykyisen ylimenokauden aikana edellä mainituissa tapauksissa.

Rahoitusvaikeuksien helpoittamiseksi voisi mahdollisesti tulla kysymykseen valtionveron sekä Metsähallituksen kanssa tehtyjen metsäkauppojen edellyttämien maksujen siirtäminen.

2) Valtiovallan toimesta kerättyjä, yksityisillä luotoilla rahoitettuja ylimääräisiä hyödykevarastoja olisi sopivissa tapauksissa otettava valtion rahoitukseen, mikä vapauttaisi varoja tuotantoon.

3) Metsänomistajien ja puunjalostusteollisuuden olisi pyrittävä aikaansaamaan sopimus kuluva hankintakauden kantohinnoista. Kun on kuitenkin edellytettävissä, että metsäkauppoja ei nykyisen tilanteen valitessa saada helposti syntymään ja po. sopimuksen aikaansaaminen voi siirtyä varsin myöhäiseen ajankohtaan, olisi Metsähallituksen pyrittävä viimeistään elokuun aikana määrittelemään uuden vientihintatason edellyttämät kantohinnat. Metsähallituksen olisi jo ennen tätä luovutettava leimikoita hakkautettavaksi niin suuressa laajuudessa kuin kysyntää on.

Metsähallituksen olisi myöskin järjestettävä ylimääräisiä pinotavara-hakkuita samaan tapaan kuin suunniteltiin hakkuukautena 1949/50.

Valtion osake-enemmistöisten puunjalostusyhtiöiden tulisi mahdollisuuksien mukaan pyrkiä jo nyt metsäkauppoihin.

4) Ensi hakkuukauden metsätyöllisyyden parantamiseksi olisi kauppa- ja teollisuusministeriön polttoainetoimiston toimesta kiireellisesti suoritettava tutkimus mahdollisuuksista tuntuvasti lisätä valtion polttoainetoimiston (VAPO) ja yksityisten halonhakkuita. Tässä yhteydessä olisi myös selvitettävä, missä laajuudessa ja miten halonhakkuita voitaisiin järjestää metsänparannustöinä suoritettavaksi. Lisäksi olisi tutkittava mahdollisuuksia määrätä kivihiilen ja koksen saannin edellytykseksi, että polttoaineena käytetään määrättyssä suhteessa halkoja tai polttoturvetta.

5) Syksyn lisämenoarvioon olisi valtioneuvoston käytettäväksi otettava erityinen määräraha, jota voitaisiin käyttää valtion ja sen tukemien investointien ja huonerakennustoiminnan lisäämiseen työllisyyden turvaamiseksi. Tätä varten olisi kuluva kesän aikana laadittava investointiohjelma, joka käsittäisi valtion huonerakennustyöt sekä valtion laitosten ja työvirastojen muut investoinnit. Sen lisäksi olisi laadittava erikoisohjelma metsänparannustöiden laajentamiseksi. Työllisyyden turvaamiseksi suoritettavia töitä suunniteltaessa olisi otettava huomioon myös ne maatalouden kaivatustyöt, joiden kustannuksiin valtio osallistuu.

Investointiohjelmaa laadittaessa on toimittava yhteistyössä työttömyystöiden järjestelykomitean kanssa.

6) Voimassa olevan rakennussäännöstelyn puitteissa olisi kaikille niille rakentajille, jotka nyt jo haluavat rakennuslupaa, myönnettävä luvat edellyttäen, että työt aloitetaan viimeistään ensi syksynä. Samoin

olisi niille rakennusyrityksille, joiden rakennuslupa-anomus on hylätty tai käsittely siirretty, mutta joita nykyisten rakennussäännöstelyä koskevien ohjeiden mukaan voidaan pitää hyväksyttävänä, tehtävä ilmoitus siitä, että ne yllä mainitulla edellytyksellä voivat nyt saada rakennusluvan.

7) Esitetään, että valtioneuvosto päättäisi yksityisten investointitoiminnan elvyttämiseksi ja työllisyystilanteen helpottamiseksi, että verovelvollisille voidaan hakemuksesta myöntää oikeus lukea vuodelta 1952 hyväkseen säännönmukaista suuremmat arvonnäennykset omaisuudesta, jonka verovelvollinen on hankkinut 1. 7. 1952 jälkeen ja jonka tuottaminen on omiansa turvaamaan täystyöllisyyden tai vähentämään syntyntä työttömyyttä."

Valtion toimesta talvikautena 1952—53 esiintyvän työttömyyden torjumiseksi laadittavaa ohjelmaa varten valtioneuvosto asetti erityisen työttömyyskomitean, jossa olivat valtiovallan elimien ohella edustettuina myös työmarkkinajärjestöt. Tämä komitea sai mietintönsä valmiiksi marraskuun alussa ja jätti sen valtioneuvostolle. Mietinnön sisältämässä työllisyysohjelmassa oli kaikkiaan 1.682 työkohtetta, joista 163 sellaisia suurehkoja työkohteita, joihin työvoimaan voitaisiin tarpeen vaatiessa siirtää niiden sijaintikunnan ulkopuoleltakin. Ohjelman edellyttämien työkohteiden tarvitsema työvoima oli kaikkiaan 70.000 työntekijää, ja ohjelman kokonaiskustannukset olivat n. 18 miljardia markkaa.

Mainittakoon lisäksi, että SAK:n ja Suomen Työnantajain Keskusliiton kesken käytiin neuvotteluja edellä esitettyjen toimenpiteiden ja suuntaviivojen mukaisen käytännön soveltamisesta STK:n jäsenoimimissä. Näiden neuvottelujen tuloksena STK lähetti kesä—heinäkuun vaihteessa jäsenilleen seuraavan kiertokirjeen:

"Suomen Työnantajain Keskusliitto ja SAK ovat Talouspoliittisen Suunnitteluneuvoston tekemien ehdotusten pohjalla keskenään neuvottelleet toimenpiteistä nykyisen ja mahdollisesti myöhemmin syntyvän työttömyyden vaikutusten lieventämiseksi. Neuvottelujen johdosta Suomen Työnantajain Keskusliitto suosittelee jäsenliitoilleen seuraavia menettelytapoja.

1. Työvoiman joukkokirtisanomisia samoin kuin joukkolomauttamisia olisi pyrittävä mahdollisuuksien mukaan välttämään. Menekkipulan tai muun siihen verrattavan syyn vähentäessä työtöilaisuuksia olisi työnteiköille koetettava järjestää muuta työtä.

2. Jos näyttää siltä, että työtöilaisuuksien ylläpitäminen tuottaa vaikeuksia, olisi hyvissä ajoin tutkittava, mitä mahdollisuuksia on helpottaa tilannetta talouspoliittisen suunnitteluneuvoston suosittelemin keinoin.

3. Jos työvoiman vähentäminen näyttää väistämättömältä, olisi vähentämisen syytä, suuruudesta, ajankohdasta ja toteuttamistavasta ilmoitettava mahdollisimman ajoissa asianomaiselle työnantajaliitolle, jotta tämä yhdessä Keskusliiton kanssa voisi tutkia mahdollisuuksia syntyneen tilanteen helpottamiseksi silmällä pitäen sitä seikkaa, että myös SAK omalta osaltaan on ilmoittanut olevansa halukas positiivisessa mielessä neuvottelemaan sellaisten keinojen hakemisesta, jotka konkreettisisissa tapauksissa voisivat olla omiaan helpottamaan työllisyystilannetta. Jos työvoimaa kuitenkin on pakko vähentää, olisi ilmoitus siitä tavanomaisia menettelytapoja noudattaen tehtävä myös tuotantolaitosten työntekijöille."

Eri tahoilla esiintyneen jarrutuksen ja vastustustoimenpiteiden seurauksena alkoi työttömyyttä kuitenkin kertomusvuoden lopulla esiintyä huolestuttavan suuressa määrin, joskin työttömiksi joutuneet voitiin yleensä sijoittaa ilman suurempia viivytyksiä mm. edellä selostetun työllisyysohjelman puitteissa, joskaan erityisesti ammattityövoiman sijoittaminen ammattitaitoaan ja normaalista ansiotasoaan vastaaviin tehtäviin ei tietenkään läheskään kaikissa tapauksissa ollut mahdollista tai sujunut tyydyttävästi.

6. Pitkän tähtäimen ohjelma.

Kevätkuukausina talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunta käsitteli alustavasti luonnosta ns. pitkän tähtäimen ohjelmaksi. Luonnoksen olivat laatineet neuvoston puheenjohtaja, pääjohtaja Teuvo Aura ja neuvoston pääsihteeri, maist. E. Törnqvist. Ennen luonnoksen yksityiskohtaisempaa käsittelyä se päätti pyytää luonnoksesta lausunnot linjarauhasopimuksen allekirjoittaneilta työmarkkinajärjestöiltä sekä lisäksi Teollisuusliitolta ja Puunjalostusteollisuuden Keskusliitolta. Nämä lausunnot oli jätettävä kesäkuun 10 päivään mennessä. Määräpäivänä SAK:n taholta jätettiin laajahko lausunto, joka monissa kohdin poikkesi suunnitteluneuvoston ohjelmaluonnoksesta. Tämä SAK:n lausunto on perusteellisemmin selostettu SAK:n ajankohtaisia kysymyksiä käsittelevän julkaisusarjan numerossa 9.

7. SAK:n kanta vuokrankorotuskysymyksessä.

Pitkän tähtäimen ohjelman käsittelyn yhteydessä talouspoliittinen suunnitteluneuvosto asetti erillisen jaoston tekemään esityksen pääjohtaja Auran ja suunnitteluneuvoston pääsihteerin, maisteri Törnqvistin esityksen pohjalla ehdotuksena vuokrien korotuksesta. SAK:n edustajana jaostossa ollut pääsihteeri O. Lindblom esitti SAK:n kantana, että vuokrakysymyksen erillisratkaisuun ei ole mitään pakottavaa syytä, vaan että asia kuuluu oleellisesti kokonaisohjelmaan ja että vuokrien

korotus on mahdollista vain elimellisessä yhteydessä vuokranmaksajien maksukyvyyn paranemisen kanssa. Kun jaosto mietinnössään kuitenkin päätyi vuokrien korotukseen, pääsihteeri Lindblom liitti mietintöön seuraavan erivän mielipiteensä:

"Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunnan asettama vuokrankorotuskysymyksiä käsitellyt jaosto on päättänyt esittämään 47 %:n suuruista vuokrankorotusta toimeenpantavaksi lähitulevaisuudessa. Allekirjoittaneella jaoston jäsenellä on sen johdosta ehdotuksesta poikkeavana käsityksenään esitettävänä seuraavaa:

1. Kun vuokrakysymystä syksyllä 1951 Talouspoliittisessa suunnitteluneuvostossa käsiteltiin, päädyttiin siihen, että vuokrien korotus olisi pyrittävä estämään määrätyn toimenpitein, joiden seurauksena oli, että ko. korotus tulisi tarpeettomaksi. Huomioottaen tarkoitus luoda määrätynlainen talouspoliittinen "pitkän tähtäimen ohjelma" kokonaisratkaisuneen olikin näin syntynyt periaatteellinen linja johdonmukainen. Vuokrakysymys jäi näin ollen yhdeksi niistä kysymyksistä, joiden osalta ratkaisuja tulisi tapahtua koko ns. "pitkän tähtäimen" ohjelman puitteissa tapahtuvien ratkaisujen yhteydessä. Tästä johtuu, että allekirjoittanut ei voi yhtyä vuokrakysymyksen ratkaisussa mihinkään sellaiseen ratkaisuun, joka ei ole elimellisesti yhteydessä muiden talouspoliittisten ratkaisujen kanssa.

2. Vuonna 1951 syksyllä vuokrakysymystä käsiteltäessä päädyttiin siihen, että vuokrien korotus olisi kaikille vakauttamissuunnitelmille haitaksi. Siinä vaiheessa todettiin, että suoritettujen laskelmien mukaan vuokraindeksi todellisuudessa olisi n. 600 pisteen vaiheilla. Suoritettujen toimenpiteiden kautta, joita oli edeltänyt saman vuoden aikana eräitä toimeenpantuja suoranaisia vuokrankorotuksia, päädyttiin siihen, että vuokria ei olisi korotettava. Tämän mukaisessa tilanteessa vuokraindeksi pysähtyi lukuun 350. Sillä hetkellä ja myöhemmin suoritettujen laskelmien mukaan todellinen vuokraindeksi osoitti lukua 651. Suoritettaessa samalta perustalta laskelmia vuokrakustannuksista kuluvan vuoden syksyllä on asiantuntijain toimesta päädytty indeksilukuun 624, joka osoittaa, että kehitys vuokrakustannuksissa viime syksystä tähän ajankohtaan saakka ei osoita vuokrakustannusten kohoamista, pikemminkin josain määrin alenemista. Jos näinollen otetaan vuokrakysymyksen käsitteilyperustaksi se tilanne, johon syksyllä 1951 jäätin, ei ole tarpeellista-kaan puuttua vuokrakysymyksen käsittelyyn erillisenä kysymyksenä. Kun tämän lisäksi otetaan tässä vaiheessa toimineen jaoston tutkimusten tulokset, jotka osoittavat vuokraindeksin päättyvän lukuun 513 (joskaan ei täysin samalla pohjalla kuin luku 624), on sitä vähemmän kokonaisohjelman rakentamisen suhteen tarkoituksenmukaista pyrkiä sinänsä vaikean vuokrakysymyksen suhteen erillISRatkaisuun, semminkin, kun pai-

kannauttijat vuokranmaksukykyynsä nähden ovat viime syksyä epäedullisemmassa asemassa. Myös tämän perusteella allekirjoittanut katsoo, että vuokrakysymystä ei olisi käsiteltävä muusta ohjelmasta poikkeavana kysymyksenä ja vastustaa kaikkia pyrkimyksiä vuokrakysymyksen ratkaisemiseksi irrallisena koko ns. "pitkän tähtäimen" ohjelmaan kuuluvista muista kysymyksistä.

3. Edelliseen liittyen on todettava, että vuokrakysymyksen ratkaisu ei ole kiirehtimässä mitään sellaisia lakisääteisiä tai hallitusohjelmallisia määräyksiä tai lupauksia, joiden vuoksi kysymys olisi otettava erillisesti ratkaistavaksi. Tämä tukee allekirjoittaneen edellisissä kohdissa ottamaa kannanottoa.

4. Jaoston asiaa koskevassa käsittelyssä en ole halunnut ottaa jaoston enemmistön kannasta poikkeavaa kantaa esille vuokraongelman ratkaisemisen laskemisjärjestelmäksi sen vuoksi, että olen pitänyt koko ongelman ratkaisua kiinteästi kokonaisuohjelmaan liittyvänä ongelmakysymyksenä, jonka ratkaiseminen on liitettävä olennaisena osana palkanauttajain ja kuluttajain (= vuokranmaksajain) suorituskyvyn parantamiseen liittyvänä kysymyksenä. Kun tähän lisäksi liittyvät ongelmat vuokratason erilaisuudesta uusien ja vanhojen talojen vuokratasojen välillä, joka pulma olisi ratkaistava tämän kysymyksen yhteydessä, pidän erillISRatkaisua mitä suurimmassa määrin väärään suuntaan johtavana ja epäonnistuneena.

5. Oikeaan tulokseen johtavana pitäisin sitä, että vuokraongelman ratkaisu yhdistettäisiin kiinteästi vuokranmaksajain maksukyvyn parantamiseen liittyvien toimenpiteiden sarjaan, jonka yhteyteen olisi kiinteästi liitettävä kaikki valtiovallan toimesta tapahtuvat toimenpiteet ns. vanhojen ja uusien talojen vuokratasojen tasoittamiseksi siinä mielessä, että ennen pitkää voitaisiin päästä asuntojen puutteesta aiheutuvan vuokratason kohoamisen vaarasta ja vuokrasäännöstelystä kokonaisuudessaan.

6. Jaoston enemmistön käsityksiä vastaan väittelemineen ja omien kannanottojen puolustaminen antaisi aihetta moniin yksityiskohtaisiin huomautuksiin perusteluineen. Kun Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunnan jaostolle antama tehtävä ei käsitykseni mukaan sellaisenaan ole määrännyt jaostolle tehtävää vuokrankorotusta koskevan esityksen tekemiseksi, en ole siihen tässä yhteydessä katsonut tarpeelliseksi puuttua. Tyydyn vain pidättämään itselleni sekä edustamani järjestön edustajille oikeuden esittää vuokrankorotuksia vastustavan kantamme muut perustelut asian yksityiskohtaisemman käsittelyn yhteydessä Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunnassa."

Jaoston esitys tuli myöhemmin suunnitteluneuvoston työvaliokunnan käsiteltäväksi ja se päätti äänestyksen jälkeen esittää vuokria korotet-

tavaksi 30 %:lla. Tässäkin yhteydessä SAK:n edustaja ponnekkaasti ajoi SAK:n käsitystä, että vuokrankorotuksia ei olisi tässä vaiheessa toteutettava, mutta työvaliokunnan muut jäsenet eivät yhtyneet hänen kantaansa.

Vuokratkysymys joutui myöhemmin esille vielä hallituskysymyksen yhteydessä ja SAK:n kannasta huolimatta vuokria korotettiin 20 %:lla.

8. Hallituskriisi.

Vuokratkysymyksen yhteydessä joutui käsittelyn piiriin kysymys maataloustulon vakauttamista koskevan lakiesityksen antamisesta, joka sisältyi eräänä osana hallitussopimukseen. Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunta oli laatinut asiasta esityksen, mutta Maataloustuottajain Keskusliitto asettui jyrkästi sitä vastustamaan. Myös maalaisliittolaisen eduskuntaryhmän enemmistö asettui samalle kannalle.

Asian jouduttua täten umpikujaan hallituksen sosialidemokraattiset ministerit ilmoittivat lokakuun 17 p:nä jättävänsä paikkansa ja samana päivänä pääministeri Kekkonen esitti tasavallan presidentille eronpyynnön koko hallituksen puolesta.

Hallituskriisi, joka juonsi alkunsa siitä, että SAK päättävästi vastusti vuokrien korottamista irallisena toimenpiteenä koko suunnitellusta talouspoliittisesta ohjelmasta, aiheutti runsaasti julkista keskustelua. Merkittävin puheenvuoro tässä keskustelussa oli pääministeri Kekkosen Kouvolaissa pitämä puhe, jossa hän tuomitsi Maataloustuottajain Keskusliiton kannan mitä jyrkimmin, koska se täysin edesvastuuttomasti ja tietoisena päätöksen seuraamuksista rikkoi tekemänsä sitoumuksen ja aiheutti siten hallituspulan.

Viikon verran kestäneiden neuvottelujen jälkeen hallituspula ratkesi lokakuun 24 p:nä kuitenkin siten, että entinen hallitus jäi paikoilleen. Kriisin selvitti kompromissiratkaisu, että hallitussopimuksen edellyttämä maataloustulon vakauttaminen päätettiin järjestää valtalain nojalla annettavalla valtioneuvoston päätöksellä. Ko. päätös sisälsi mm. sen, että maataloustuotteiden hintojen ja tukitoimenpiteitten perustaksi otetaan lähinnä satovuoden 1950—1951 tuote-, palkkatyö- ja tarvikemäärien sekä lokakuussa 1951 vallinneiden hintojen ja maatalouden saaman tuen sekä samana kuukautena vallinneen kustannustason perusteella muunnettua peltotehtaaria kohden laskettu maataloustulo. Maataloustuotteiden hintoja määrättäessä, mikä tapahtuu keväällä, se tehdään siten, että maataloustulo pysytetään muuttumattomana suhteessa yleiseen palkkatasoon. Muu maatalouden tuki on tarkoitus pysyttää ainakin lokakuun 1951 tasolla.

9. Linnarauha, vakaannuttamisohjelma ja työllisyystilanne.

Sen johdosta, että koko toista vuotta jatkuneen ns. vakauttamisajan porvarillisten intressipiirien keskuudessa oli esiintynyt pyrkimystä tulkita linnarauha- ja vakauttamissopimuksiin liittyviä ohjelmakohtia yksipuolisesti ja sovittujakin ohjelmakohtia unohtaen, SAK:n johto päätti vuoden lopulla saattaa ammattiyhdistysliikkeen käsitykset taloudelliseen vakauttamiseen liittyvistä kysymyksistä keskitetysti ja vakavasti valtiotietoon ja tässä mielessä kävi marraskuun 11 p:nä SAK:n lähetystö pääministeri Kekkosen luona jättäen hänelle valtioneuvostolle osoitetun laajan kirjelmän, jossa esitettiin, että valtiolta tarmokkaasti puututtisi kaikkiin täystyöllisyyden ylläpitämiseksi laadittujen suunnitelmien toteuttamisessa ilmenneisiin laiminlyönteihin ja puutteellisuuksiin ja että pidättäydyttäisiin kaikista elinkustannuksia kohottavista toimenpiteistä ja pyrittäisiin saamaan elinkustannustaso alkuperäiseen (v. 1951) tasapainopisteeseen sekä valvottaisiin, ettei v. 1951 voimassa olleita palkkaperusteita alennettaisi ja että niiden nojalla saavutettu ansiotaso pysytettäisiin. Kirjelmä kokonaisuudessaan oli seuraavan sisältöinen:

"Linnarauhan ja vakaannuttamissopimuksen solmiamisen perusteet.

SAK päätti yhtyä linnarauhaan yhteistoiminnassa muiden järjestöjen kanssa osallistuakseen siten vaaralliseksi kehittyneen inflaation pysäyttämiseen. Paitsi sitä, että SAK katsoi tämän tarpeelliseksi palkkatyöntekijäin reaaliansioiden turvaamiseksi vakaannuttamisen tietä, katsottiin tämä tarpeelliseksi myöskin yhteiskunnan yleisiä etuja ja terveitä rahanarvopoliittisia näkökohtia silmälläpitäen.

Kuten muistetaan, oli SAK:lla oma käsityksensä viimeksi vallinneen inflaation luonteesta. Tämän mukaan silloinen "rikkaan miehen inflaatio" ei riippunut noudatetusta palkkapolitiikasta, vaan vienti ja metsätulojen poikkeuksellisen suuresta kasvusta, tuontihintojen jyrkästä noususta (Korean markkinat), tärkeiden kulutustavaroiden edelleen vallinneesta niukkuudesta ja tästä johtuvista korkeista "niukkuushinnoista" (myyjien markkinat), sekä edelleen näiden tavaroiden keinottelunomaisesta varastoimisesta. Näistä seikoista johtuen inflaatiolla oli selvä ja kiistaton voittokonjunktuuriluonne ja näin ollen inflaation pysäyttäminen ja korjaus tilanteeseen ei ollut löydettävissä kuluttajia ja palkkatyöväkeä ennistä enemmän rasittaen, joskin tämänsuuntaisiakin pyrkimyksiä eräillä tahoilla esiintyi.

Linnarauhan aikana suoritettiin Suunnitteluneuvoston asettaman asiantuntijatoimikunnan tutkimus inflaation perussyistä. Vaikkakaan kaikkia SAK:n käsityksen mukaisia johtopäätöksiä ei tehty, niin valta-

osaltaan SAK:n ja asiantuntijatoimikunnan inflaatioanalyysin perusteet olivat yhdenmukaisia.

Kun suurelta osalta vakaannuttamisohjelman perusrakenne on inflaation vastustamismielessä rakentunut tälle pohjalle, lieenee tarpeellista myöntää, että SAK:n käsitykset inflaation syistä ja keinoista sen vastustamiseksi ovat olennaisesti tuoneet uusia ja hedelmällisiä ajatuksia inflaatiota vastaan käyttävän raskaan taistelun onnistumiselle. Tälle pohjallehan luotiin johdonmukainen kansantalouden tasapainokysymyksiin perustuva kokonaiskuva ja suhteellisen ehyt ohjelman perusta, jonka valossa oli tarkoitus yrittää toteuttaa kaikki erillisetkin ratkaisut yhdensuuntaisina kokonaiskuvan kanssa. Tälle pohjalle rakentuivat vakauttamisohjelman eri ponsien muotoon kirjoitetut yksityiskohdat ja tältä pohjalta ne saivat merkityksensä ja ne olivat ja ovat edelleen ymmärrettävissä vain tämän kokonaiskuvan taustaa vastaan. Vain tässä valossa voidaan riidanalaisissa tapauksissa päätellä, mitä ohjelman eri kohdilla on tarkoitettu mikäli vakavasti halutaan antaa niille taloudellinen tulkinta.

Tällaista käsitystä tukee myös lyhyt katsaus silloin laaditun ohjelman pääkohtiin, — kuten pyrkimys investointien rajoittamiseksi ja valvomiseksi, vientipidätykset, tuonnin helpottaminen ja erityisesti ns. ylimääräisen tuonnin aikaansaaminen, esitys metsäveron tehostamiseksi — jotka kaikki riittänevät osoittamaan, että tasapainoa ei katsottu olevan mahdollista löytää entistä enemmän kuluttajia ja palkkatyöntekijöitä rasittamalla ja vastaavasti osoittavat, että ratkaisu ja ohjelman perusteet oli haettavissa lähinnä päinvastaisella suunnalla. Näin ollen on selvää, että eri kohtien erillinen käsittely sellaisin tulkinnoin, joka johtaisi tulokseen edellä esitetyn tasapainokuvan kannalta katsottuna päinvastaiseen suuntaan, on ristiriidassa vakaannuttamissopimuksen tarkoituksen kanssa.

Kun nyt lähestytään taloudellisen perusohjelman viimeistelyvaihetta ja ennen ohjelman valmistumista on tehty alkuperäiseltä pohjalta poikkeuksia erillISRatkaisuja on SAK katsonut velvollisuudekseen kiinnittää huomiota kaikkiin edellä esitettyihin seikkoihin ja samalla muistuttaa alkuperäisen sopimuksen tarkoituksesta ja pyrkimyksistä, yhtähyvin silloista kuin nykyistäkin rahanarvopoliittista taustaa silmälläpitäen. Käytökelpoinen "pitkän tähtäimen ohjelma" edellyttää mahdollisimman hyvää kansantaloudellista tasapainoa ja pyrkimystä sen ylläpitämiseen. Vakauttamisohjelmalla parannettiin olennaisesti tätä tasapainoa ja tällaisen pohjan tulisi olla myös perustana taloudelliselle perusohjelmalle. Liukumisen silloisten päätuloryhmien pohjalta merkitsee sitä, että pitkän tähtäimen ohjelman pohja saattaa horjua.

Jottei edellä esitetty jäisi perustelemattomaksi epäilyksi ja syytöksi, lienee tarpeen palauttaa mieliin muutamia näkökohtia ja tapahtumia. SAK lähti siitä linnarauhan päättyessä vahvistetussa vakaannuttamisohjelmassa, että tasapainon palauttamista ei saisi vaikeuttaa ja näin ollen pidättäytyi omalta osaltaan esittämästä palkannauttijoille jo sopimus pohjaisesti langenneitten palkankorotusten suorittamisvaatimuksia. Hallituksen lupaus noudattaa jyrkkää, joskaan ei täysin obligatoorista hintojen korotuksia vastustavaa politiikkaa, käsitettiin tahollamme siten, että mahdollisesti välttämättömien, mutta elinkustannuksia kohottava hintojen korottaminen saisi tulla kysymykseen vain sillä edellytyksellä, että samalla suoritettaisiin vastaavia hintojen alennuksia, jolloin rahanarvo ei enää laskisi. Tätä menettelyä ei kuitenkaan noudatettu ja yhä edelleen valtiovalta näyttää olevan taipuvainen erillisratkaisuihin kiinnittämättä huomiota niiden yhteiseen vaikutukseen hinta- ja kustannustasossa, rahanarvossa ja kansantaloudellisessa tasapainossa.

Muistettakoon, että linnarauhan aikana hintojen kohoaminen ansaitsi jo silloin tilanteen yleisessä arvioimisessa vakavaa huomiota. Silloin tukkuhintaindeksi nousi 178 pisteellä eli 1737:stä 1915:een. Saman suuntaista kehitystä osoitti myöskin kotimarkkinatavarain tukkuhintaindeksi, joka nousi pitkälti toistasataa pistettä. Näin syntynyt markan arvon aleneminen sai kuluttajain kannalta katsoen hyvitystä eräiden veronalennusten (liikevaihtovero ja palkkapidätykset) kautta samalla, kun kuluttajain ostokykyä lisättiin lapsilisien korottamisen kautta. Jos tilanteen kehittymisen tarkastelu tapahtuisi vain linnarauhan aikaisen kehityksen valossa, olisi siis pakko todeta inflaation linnarauhan ajanakin kehittyneen edelleen. Että vaatukumme kehityksen ohjaamiseksi määrättyyn suuntaan kuitenkin oli oikea, käy ilmi em. indeksien myöhemmästä kehityksestä. Tukkuhintaindeksiin alkoi linnarauhan jälkeen solmitun vakaannuttamissopimuksen pohjalla osoittaa ilahduttavaa kehitystä alenevaan suuntaan (syyskuussa 1952 se osoitti jo jälleen lukua 1734), joka merkitsi sitä, että vastaava markan arvon palautuminen oli tapahtunut ja luottamus markkaan alkoi kasvaa.

Mikäli tilanteen tarkastelu tapahtuu siis tukkuhintaindeksin pohjalla, on tasapaino suurin piirtein pystytty säilyttämään. Sen sijaan asian tarkastelu elinkustannusindeksin valossa (käytettiinpä uutta tai vanhaa indeksinä) osoittaa tasapainon häiriintymistä palkannauttijain ostovoiman osalta.

Ammattiyhdistysliikkeelle olisi sen tekemien sopimusten perusteella ollut helppoa linnarauhan päättyessä ja vakauttamissopimusta tehtäessä niin halutessaan propagandisesti todeta, että sen saamat kompensatiot eivät täydelleen riittäneet peittämään menetyksiä. SAK lähti kuitenkin siitä, että jatkuva inflatoorinen kehitys olisi ollut tehtyjä kompromis-

siratkaisuja vieläkin pahempi ja suostui jatkamaan vakaannuttamissopimuksen merkeissä vakaassa luottamuksessa siihen, että valtiovalta noudattaisi tämän jälkeen johdonmukaista ja ehdotonta rahanarvopolitiikkaa, jolloin ainakin virallista tietä tapahtuvat hinnannousut ja muut rasitus-ten lisääntymiset loppuisivat. Näin ei kuitenkaan ole tapahtunut. Subventioiden poistaminen on toimeenpantu ilman sitä edeltäneitä tai sen yhteydessä suoritettuja kompensaatitoimenpiteitä, joista annetut lupaukset ovat toistaiseksikin vielä vain lupauksia.

Miten vakaannuttamissopimuksen sisältö on ymmärrettävä?

Vakaannuttamissopimuksen hintoja käsittelevästä kohdasta käy kiistattomasti selville, että pyrkimyksenä oli hintatason alentaminen. Yhtä kiistaton tosiasia on, että ohjelman päätarkoitus rakentuu kansantaloudellisen tasapainon ja oikean tätä noudattavan rahanarvopolitiikan perusteille. Kun näyttää vallitsevan epäselviä ja jopa vääriäkin käsityksiä vakaannuttamissopimuksen sisällöstä ja taloudellisesta pyrkimyksestä, on tässä yhteydessä paikallaan palauttaa mieleen sopimuksen hintapolitiittisia kysymyksiä käsittelevän osan 7 kohta, jossa sanotaan seuraavaa:

"Hintasäännöstely pidetään voimassa niin kauan, kunnes kulutustarvikkeiden riittävä tarjonta on saatu aikaan, jolloin hintasäännöstelystä voidaan luopua. Sosiaaliministeriön olisi ennen linnarauhan päättymistä tarkistettava nykyisin voimassa olevia hintoja. Tavoitteena olisi pidettävä tärkeimpien kotimaisten kulutustavaroiden sekä erinäisten tuotantovälineiden hintojen tuntuvaa alennusta. Tässä yhteydessä olisi myös pyrittävä mikäli mahdollista, alentamaan kaupan myyntipalkkiota."

Edellä lainatun kohdan teksti on siinä määrin selvä, että "juristeria", jota on pyritty hinta- ja elinkustannuskysymysten suhteen harjoittamaan lähinnä "indeksipeliä" toiveajatellen, ei saa mainitusta sopimustekstin kohdasta mitään tukea. Näin ollen voidaan hyvällä syyllä väittää, että kaikki tästä poikkeavat toimenpiteet ovat selvästi sekä vakauttamissopimuksen kirjaimen että hengen vastaisia.

Edellämainittuja poikkeuksia vakaannuttamisohjelman toteuttamisen periaatteista on pyritty puolustelemaan ja vieläpä perustelemaankin sillä, että ne eivät nostaisi palkkasäännöstelyä varten vahvistettua uutta elinkustannusindeksiä yli 105 pisteen. Tämä osoittaa asianomaisten käsittäneen vakaannuttamissopimukseen liittyneen palkkasäännöstelyn indeksidonnaisuuden täysin virheellisesti. Kuten vakaannuttamisohjelman valmisteluissa varsin keskeisenä toimineen prof. Variksen asiantuntijakomitean lausunnossa todettiin, oli mahdollista, että monet valtiovalan toimenpiteet, joiden tarkoituksena oli vaikuttaa hintatasoon, saattaisivat viedä huomattavasti aikaa ennenkuin niiden vaikutus täydellä teholla tuntuisi. Oli mahdollista, että tällaisena ylimenokautena hintataso mark-

kinatekijäin johdosta saattaisi nousta enemmän kuin se ohjelmassa mainittujen valtiovallan toimenpiteiden johdosta laskisi, jolloin koko vakauttamisen onnistuminen olisi vaarassa, jos inflaatioluontoinen palkkakerie jälleen alkaisi vaikuttaa. Tällaisten vaarojen neutralisoimiseksi palkkasäännöstelypäättös sai silloisen muotonsa. Luovuttiin herkästi vaikuttavasta "indeksiautomaatista" ja SAK suostui kolmen kuukauden väliajoin tapahtuviin tarkistuksiin. Tätä taustaa vastaan on todettava, että ajankohtainen 105 pisteen raja oli tarkoitettu vain markkinatekijäin varalle. Kun vakaannuttamissopimuksen mukaan valtiovallan toimenpiteiden tuli tähdätä elinkustannusten alentamiseen, on jokainen elinkustannusten kohoamiseen vaikuttava toimenpide 105 pisteen kolmen kuukauden keskiarvorajaa hyväksikäyttäen juuri ja juuri sen alapuolella pysytellen katsottava vakauttamissopimuksen rikkomiseksi, joka vapauttaa myöskin ammattiyhdistysliikkeen noudattamasta sitä muiltakin osiltaan.

Mahdolliset suunnitelmat indeksipelin uudelleen aloittamiseksi ja sen toistamiseksi vuosien 1949—50 tapaan ovat tietoista poikkeamista vakauttamissopimuksesta. Se on myöskin sellaisenaan virheellistä ja hyvin suuressa määrin katastrofiin mahdollisesti johtavaa uhkapeliä. Jo tämän hetken valossa näyttää siltä, että indeksi on siirtymässä 103,5 pisteen vaiheille. Samaan aikaan voidaan todeta, että elinkustannusindeksin alaindeksissä ravintomenot ovat jo nyt nousseet 108 pisteeseen. Kun suurissa perheissä ravintomenot edustavat huomattavasti suurempaa osuutta kuin varsinaisen indeksiperheen budjettimenoissa on paine tällä osalla jo nyt huomattavan suuri ja mieliala kireä. Se n. 1 pisteen marginaali, mikä tällä hetkellä vallitsevien näkymien puitteissa valtiovallalla on edelleen käytettävissä, on odottamattomia markkinatekijöitä ajatellen erittäin vähäinen ja merkitsee sitä, että valtiolta joko tietoisesti tai tiedottomasti omin toimenpiteinsä on luopunut tai luopuu ryhmäpyyteitä ajavien hyväksi sille itselle välttämättömästä pelivarasta samalla, kun se luopuu vakaannuttamisohjelman rahanarvopoliittisia periaatteita noudattavasta politiikasta.

Edellä oleva on tässä vaiheessa välttämättä vakavasti korostaen tuotava esille, koska ainakaan ammattiyhdistysliikkeen ei ole vastuu, jos koko vakauttamispyrkimys romahtaisi virheelliseen ajatteluun ja sellaiselle perustuviin ratkaisuihin.

On myöskin paikallaan tässä yhteydessä huomauttaa siitä, mitä vaaraa kansalaisten luottamuksen horjuttaminen indeksiin merkitsisi. Valtiovallan velvollisuus on pikemminkin pyrkiä lisäämään ja kasvattamaan luottamusta sitäkin suuremmalla syyllä, että indeksijärjestelmä, varsinkin silloin, kun se on eräänä tärkeänä noudatettavan palkkapolitiikan perusteena, on muutenkin määrättyllä tavalla epäkiitollisessa asemassa. Tällaiseen huomautukseen on tässä vaiheessa aihetta, kun nähtävissä on

selvä pyrkimys sarjaan erillisratkaisuja, kuten vaatimukset leipäviljan, leivän, margariinin, sokerin, vuokrien, sähkötariffien jne. hintojen korottamiseksi, joiden seuraamukset eivät voi olla ainakaan "indeksipelillä" torjuttavissa.

Palkkasäännöstely.

Kokonainen vuosi on vakauttamissopimuksen solmiamisesta kulunut ilman, että varsin jäykäksi rakentunutta palkkasäännöstelypääöstä olisi sovinnollisin ja rakentavin toimenpitein pystytty muuttamaan. Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston puheenjohtajan ja pääsihteerin laatimassa viimeisimmässä luonnoksessa on luovuttu aikaisemmista ehdotuksista kansantulon nousun ja tuottavuuden kohoamisen siirtämisestä palkkannauttijoille kuuluvan osan osalta palkkoihin ja jätetty asia uuden ehdotuksen mukaan kokonaan työmarkkinajärjestöjen tehtäväksi tarkoituksella ennenpitkää päästä koko palkkasäännöstelystä. Siitä huolimatta, että ammattiyhdistysliikkeen taholla pidetään oikeana ajatusta sopivalla ja ennenkaikkea oikealla hetkellä palkkasäännöstelystä luopumiseksi, on syytä mainita, että palkkapolitiikan muodostaessa varsin keskeisen osan harjoitettavasta talouspolitiikasta, olisi rakennettavassa ohjelmassa aiheetta yhteisesti todeta mihin suuntaan olisi kuljettava. Muussa tapauksessa jätettäisiin ns. konjunkturiajattelulle mahdollisuuksia liian suuressa määrin vaikuttaa. Tämä on syytä mainita sen vuoksi, että ammattiyhdistysliikkeen harjoittaessa linnarauhaan ja vakauttamissopimukseen mentäessä pidättyvää ja rakentavaa palkkapolitiikkaa, työnantajat ovat työllisyystilanteen muututtua siirtyneet linjalle, joka merkitsee yritystä käyttää muutunutta tilannetta hyväkseen. Esiintyy pyrkimyksiä palkkojen alennukseen, vieläpä palkkasäännöstelyn vastaisesti voimassa olevien palkkaperusteiden muuttamisena siitä huolimatta, että säännöstelypääöstä määrää, että syyskuun lopussa 1951 voimassa olleet palkkaperusteet ja niiden nojalla syntynyt ansiotaso on pysytettävä.

Palaten järempänä hintatason kohoamisesta, palkkojen alennuksista ja työllisyystilanteesta aiheutuneeseen palkkatulojen vähentymisestä joutuvaan palkkannauttijapiirien ostokyvyn supistumisen vaikutukseen työllisyyden ylläpitämisen heikentäjänä, kiinnitämme tässä yhteydessä huomiota eräisiin jo havaittavissa oleviin ajatuksiin, että palkkasäännöstelypääöstä olisi siten muutettava, että muutos vapauttaisi palkat vakaannuttamissopimuksessa sovitusta indeksisidonnaisuudesta, jolloin eräät tätä haittelleet piirit pääsisivät irti ajamiensa toimenpiteiden seuraamuksista palkkapuolella. Tällaisiin pyrkimyksiin nähden ammattiyhdistysliike haluaa vakavasti varoittaa niiden seurauksista, sillä sen käsityksen mukaan tulee kaikkien palkkasäännöstelyä koskevien ratkaisujen taustua vakaannuttamissopimuksen pohjalla.

Asuntokysymyksen ongelmat.

Edellä on esitetty huomattava joukko niitä perusteita, joiden johdosta ammattiyhdistysliikkeen taholla asetuttiin vastustamaan vuokratkysymyksen ratkaisemista asuntokysymyksen muista ongelmista erillisenä vaikka sekin liittyi osana vakaannuttamisohjelmaan. Käsityksemme mukaan vanhojen ja uusien asuntojen melkoisen huomattavatkin vuokraerot ovat saattaneet joukon palkkatuloistaan eläviä keskenään epäsuhtaiseen asemaan. Kuitenkin kiirehtiminen ehkä vain muutamia viikkoja ennen rakenteilla olevan ohjelman lopullista valmistumista erillisratkaisuun, aiheutti käsityksemme mukaan suurelle joukolle palkannauttijoita vain uusia lisäkustannuksia ilman, että kenelläkään on nähtävissään asuntokysymyksen pulmien ytimeen suuntautuvaa kokonaisohjelmaa ja ratkaisua. Pidämmekin tarpeellisenä kiinnittää yhtä hyvin valtiovallan kuin kaikkien vastuuntuntoisten piirien huomiota siihen, että asunto-ongelman painopiste on tällä hetkellä ja vielä melkoisen pitkän ajan asuntojen puutteen poistamisessa, uusien asuntojen tuottamiskustannusten ja niiden sekä vanhojen talojen ylläpitokustannusten alentamisessa.

Kun varovastikin arvioiden voidaan lähimmän kymmenen vuoden tarpeeksi laskea 150.000:n asunnon tuottamisen, on välttämätöntä kiinnittää ennenkaikkea tähän kysymykseen yhtä hyvin riittävä huomio, kuin siihen tarpeellisen ohjelman tarvitsemat varat. Ammattiyhdistysliikkeen velvollisuutena on painokkaasti korostaa, että tämä kysymys on ensiarvoisen tärkeä sosiaalista tasoamme alentavan asuntojen puutteen poistamisen ja myöhemmän ajan vuokratasoon kohdistuvan paineen estämisen kannalta samalla, kun se on tällä hetkellä ja yleensä meidän tärkeimpiä työllisyyskohteitamme. Kun lisäksi rakennusten tuottaminen ei tarjoa työtilaisuuksia yksinomaan rakennustyöläisille vaan kertautuvasti lukuisille kotimarkkinateollisuutemme muilla aloilla toimiville, on sillä sitäkin suurempi merkitys. Rakennusalan tunnetusti haitallisten kausivaihteluiden tasoittamiseksi ja poistamiseksi pitää ammattiyhdistysliike välttämättömänä, että tähän mennessä myönteisiä kokemuksia antanutta rakennussäännöstelyä edelleen jatketaan.

Rakennuskustannusten alentaminen suunnitelmallisen rakentelun ja eräiden muiden rationalisointitoimenpiteiden avulla tuottaa epäilemättä suurimman hyödyn, mutta kehitys on olosuhteiden pakosta suhteellisen hidasta. Epäoikeudenmukaista kuitenkin on, että liikevaihtoverojärjestelmä rasittaa tähän pyrkiviä suhteellisesti enemmän. Näinollen ja kun valtiovallan omin toimenpitein liikevaihtoveron poistaminen asuntojen rakentamisen osalta olisi omiaan huomattavalla määrällä — yleisesti arvioiden yli 10 %:lla — alentamaan rakennuskustannuksia ja siten tehostamaan asuntorakennustuotantoa, pitää ammattiyhdistysliike tärkeänä,

että valtiovallan taholla tehdään kaikki voitava tämän kysymyksen saatamiseksi lopullisesti myönteiseen ratkaisuun. Myöskin rakennuslainojen korkokysymys olisi pikaisesti saatava ratkaisuun pyrkivän tutkimuksen kohteeksi.

Työllisyystilanne ja toimenpiteiden tärkeys.

Eräänä linnarauhaan ja vakaannuttamissopimukseen yhtymisen syynä ammattiyhdistysliikkeen kannalta oli työllisyyskysymyksen kannalta katsoen se, että oli arvioitavissa, että poikkeuksellisen edullisena vallinneiden viestisuhdanteiden muuttuminen oli jossain vaiheessa hyvin odotettavissa. Suhdanteiden heikentymisen varalta oli vastuunalaisten elinten taholla ryhdyttävä ennakolta ehkäiseviin toimenpiteisiin, jos mielittiin välttää kaikkien aikaisempien kokemusten mukaisilta epämiellyttäviltä ja työntekijöitä vahingoittavilta yllätyksiltä. Tapahtunut vientimarkkinoiden suhdannekäänös ja sen seuraamukset on eräillä tahoilla työntekijäin harhauttamiseksi pyritty selittämään vakaannuttamispolitiikasta johtuviksi. Valtaosalla työntekijöistä on kuitenkin asiasta oikea käsitys ja näihin käsityksiin nojaten todetaankin, että vain vakaannuttamisohjelman ansiota on ollut, että työllisyystilanne ei ole päässyt muodostumaan seuraamuksiltaan hillittömäksi työttömyydeksi. Vaikka vakauttamisohjelmasta sopineiden lähtökohtana kaikissa toimenpiteissään onkin ollut vakava pyrkimys täystyöllisyyden ylläpitämiseksi maassamme, on kehitystä työttömyyden ilmenemiseen tästä huolimatta havaittavissa. Kaikki suunnitellut toimenpiteet työttömyyden torjumiseksi eivät ole ennättäneet vaikuttaa siinä nopeassa tahdissa, jolla työttömyys on kehittynyt ja eräillä tahoilla on ollut viettymystä ns. "kohtuullisen työttömyysreservin" aikaansaamiseen, käyttääkseen syntynyttä tilannetta hyväkseen mm. palkan alentamispyrkimystensä toteuttamiseksi.

Kuluneen kesän aikana on työttömyyden torjumiseksi ja työllisyyden ylläpitämisen varmistamiseksi tehty vakaannuttamissopimukseen liittyviä suunnitelmia kahdella taholla. Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunta hyväksyi yksimielisesti joukon toimenpiteitä, joiden avulla se katsoi voitavan vaikuttaa eri tuotantoaloilla työllisyyden ylläpitämiseksi. Niinikään laadittiin työvoimaviranomaisten toimesta erittäin laaja ohjelma, joka käsitti lähes kaksi tuhatta työkohdetta, jotka työttömyyden huipentuessa voisivat sijoittaa n. 70.000 työntekijää. Viime mainittu ohjelma on saanut tähän mennessä valtiovallan myönteisen suhtautumisen ja aktiivisen tuen sekä tähän mennessä myös tarvittavat määrärahat, mutta ammattiyhdistysliike haluaa korostaa, että työmaiden riittävän nopea avaaminen on tämän linjan menestyksellisen toiminnan eräitä perusedellytyksiä ja tämä puolestaan on kokonaan riippuvaista

siitä, miten nopeasti sekä kuntien että valtion työvoimaviranomaiset asioihin puuttuvat. Kaikkinaiset laiminlyönnit tässä suhteessa on katsoettava vakaannuttamispyrkimysten jarruttamiseksi.

Liittäen ohien Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston työvaliokunnan viime kesäkuun 2 päivänä päivätyn kirjelmän, joka jo silloin saatettiin Valtioneuvoston tietoon, toteamme, että tässä kirjelmässä on esitetty runsas joukko sekä yksityisten että valtion hallinnassa olevien yritysten ja valtion laitosten mahdollisuuksien piiriin kuuluvia toimenpiteitä, kuin myös toimenpiteitä, joihin valtiovalan tulisi ryhtyä, jotta täystyöllisyyttä voitaisiin ylläpitää mahdollisimman suuressa mitassa ja viimeiseen saakka välttää varsinaisia työttömyyden torjumiseksi järjestettäviä yleisiä töitä. Kiinnitämme vakavasti valtiovalan huomiota siihen, että suunniteltuihin toimenpiteisiin ei tarkoitettussa laajuudessa ole ryhdytty. Kun vientisuhdanteiden heikentyminen vaikuttaa ensi vaiheessa metsänhakkuiden supistumiseen ja siten metsätyötilaisuuksien tarjontaan, joihin työvoimaa ilmeisesti myös sadonkorjuun huonon onnistumisen vuoksi tullee olemaan tavallista runsaammin tarjolla, kiintyy huomio siihen, että mm. Metsähallitus on suhtautunut leväperäisesti Talouspoliittisen suunnitteluneuvoston yksimielisiin esityksiin, joita hallitus tietääksemme omasta puolestaan on pitänyt oikeaan suuntaan kulkevinä.

Keskusliittomme on viime kesänä antamassaan ns. "pitkän tähtäimen ohjelmaa" koskevassa lausunnossaan kosketellut sitä seikkaa, että kysynnän ylläpitäminen on eräs täystyöllisyyden ylläpitämisen ydinkysymyksiä. Ulkomaisen kysynnän vientisuhdanteiden heikentyessä, supistuessa siirtyy painopiste entistä enemmän kotimaisen kysynnän osalle. Kotimaista hintatasoa kohottavat ja ennenkaikkea suuren kuluttajajoukon ostovoiman supistumista aiheuttavat toimenpiteet aikaansaavat kerrannaisvaikutuksena edelleen kysynnän supistumista ja siten myös mahdollistavat työllisyyden heikentymistä. Tällainen kehitys on vahingollinen valtiovalan ja vastuunalaisten järjestöjen omaksumalle vakaannuttamiskäytännölle. Kun pidämme selvänä, että myös valtiovalta edelleen omaksuu vakaannuttamiskäytännön tärkeimmäksi tavoitteeksi täystyöllisyyden ylläpitämispäätöksen esitämme,

että hallitus tarmokkaasti puuttuu kaikkiin niihin laiminlyönteihin ja puutteellisiin, joita on havaittavissa täystyöllisyyden ylläpitämiseksi laadittujen suunnitelmien toteuttamisen suhteen ja

että valtiovalta itse pidättäytyy kaikista elinkustannustasoa kohottavista toimenpiteistä ja tehostetulla tavalla valvoo, ettei millään taholla vastaavia toimenpiteitä sallita, vaan päinvastoin kiinnittää kaiken huomionsa sellaisten

toimenpiteiden aikaansaamiseksi, joiden avulla elinkustannustasoa saadaan palautettua alkuperäiseen tasapainopisteesensä ja

että valtiovalta niissä tapauksissa, joissa asia kuuluu palkkaviranomaisten toimialaan, tiukasti huolehtii siitä, että syyskuussa 1951 voimassa olleita palkkaperusteita ei alenneta ja niiden nojalla syntynyt ansiotaso pysytetään."

SAK:n kirjelmän seurauksena oli huomattava joukko parannuksia työvoimaviranomaisten toimenpiteissä, joskin syksyn aikana esiintynyt hallituskriisi, valtion tulo- ja menoarvion valmistumisen odottelu ja eräiden viranomaisten, mm. Metsähallituksen taholla, esiintynyt haluttomuus ryhtyä todella ripeisiin toimenpiteisiin työttömyyden torjumiseksi oli jo ennättänyt vaikeuttaa tilanteen hoitamista huomattavalla tavalla. Vähäisiä eivät merkitykseltään olleet myöskään metsänomistajapiirien toimenpiteet metsämyyntien estämiseksi ja jarruttamiseksi sekä Suomen Pankin työttömyyden torjumistoimenpiteille rahapolitiikassaan ottama kielteinen kanta. Näistä kaikista johtui, että taistelu työttömyyttä vastaan työtilaisuuksien aikaansaamiseksi jatkui kiivaana kertomusvuoden viimeisiin päiviin asti siirtyäkseen ratkaisevaksi periaatekiistaksi seuraavalle vuodelle.

B. TYÖEHTOSOPIMUSPOLIITTISET TAPAHTUMAT JA TOIMENPITEET.

1. Maatalouden työehtosopimus.

Maataloustyönantajain Liiton ja Maa- ja Sekatyöväen Liiton välillä allekirjoitettiin maaliskuun 27 p:nä uudistettu maataloutta koskeva työehtosopimus, joka on voimassa helmikuun 28 päivään 1953.

2. Merimiesten työehtosopimus.

Merimies-Unionin ja laivanvarustajain välillä käytiin neuvotteluja työehtosopimuksen uusimisesta jo edellisen vuoden marraskuusta lähtien. Kun neuvottelut eivät johtaneet Merimies-Unionia tyydyttävään tulokseen, Unioni julisti lakon alkavaksi huhtikuun 10 päivä alkaen. Seuraavan päivän kuluessa päästiin kuitenkin ministeri E. Skogin välitysehdoituksen pohjalla molempia osapuolia tyydyttävään ratkaisuun, joten lakko voitiin lopettaa ja uusi työehto- ja palkkasopimus allekirjoittaa jo huhtikuun 11 päivän iltana.

3. Indeksiehdon soveltaminen työehtosopimuksiin.

Edellä 3. kohdassa mainittujen ratkaisujen yhteydessä suunnitteluneuvoston työvaliokunnan toimesta asetettu asiantuntijakomitea sai huhtikuun 21 p:nä valmiiksi päätöksen Suomen Työnantajain Keskusliiton ja SAK:n välillä palkkasäännöstelypäätöksessä vahvistetun indeksiehdon soveltamisesta työehtosopimuksiin ja sen yhteydessä myös palkkasäännöstelyn muuttumisen ja kumoutumisen varalta työehtosopimuksiin otettavat määräykset. Tässä molempien osapuolien (STK:n ja SAK:n) allekirjoittamassa sopimuksessa molemmat allekirjoittajapuolet sitoutuivat suosittelemaan jäsenliittojensa avoimna oleviin työehtosopimuksiin otettavaksi seuraavan pykälän:

"Työehtosopimuksessa määriteltyjen palkkojen ja indeksisidonnaisuuden suhteen noudatetaan valtioneuvoston 29. 9. 1951 antaman palkkasäännöstelypäätöksen säännöksiä.

Jos näitä säännöksiä sopimuksen voimassa ollessa muutetaan tavalla, joka merkitsee poikkeamista 22. 12. 1951 annetun taloudellisen valtalain 12 §:n 4. momentin sisältämistä periaatteista, noudatetaan mitä keskusliitot sen soveltamisen suhteen mahdollisesti sopivat.

Jos palkkasäännöstely sopimuksen voimassa ollessa kumoutuu, noudatetaan 1. kappaleessa mainittujen säännösten sijasta keskusliittojen sopimasta ajankohdasta lukien näiden välillä sovittavaa uutta järjestelyä indeksisidonnaisuuden suhteen. Elleivät keskusliitot sovi sellaisesta yhden kuukauden kuluessa palkkasäännöstelyn kumoutumisesta lukien, voidaan työehtosopimus indeksisidonnaisuuden osalta sanoa irti ja tulee irtisanominen voimaan yhden kuukauden kuluttua edellä mainitun ajan päättymisestä lukien, jos asia edelleen on ratkaisematta.

Jos palkkasäännöstely kumoutuu 31. 12. 1952 tai myöhemmin, tulee edellisessä kappaleessa tarkoitettu irtisanominen voimaan yhden kuukauden kuluttua palkkasäännöstelyn kumoutumisesta lukien, elleivät keskusliitot sitä ennen ole tulleet yksimielisiksi asiasta, ja voidaan irtisanomiseen tällöin sisällyttää myös työehtosopimuksen palkkamääräykset."

Ko. sopimuksen 1, 2 ja 3 kappaleen ottamista suositeltiin kaikkiin silloin avoimna oleviin työehtosopimuksiin sekä lisäksi 4 kappaleen ottamista niihin sopimuksiin, joiden voimassaolo jatkui 31. 12. 1952 jälkeen.

Päättäneissä tai irtisanotuissa työehtosopimuksissa oli indeksilausuli ollut ns. F-sopimuksen mukainen. Vakauttamisohjelman mukaisena voimaan astunut palkkasäännöstelypäätös oli kuitenkin muuttanut tilanteen ja näin ollen edellä olevan suosituksen ensimmäinen kohta merkitsi tämän asiantilan toteamista, jolloin allekirjoitettaviin sopimuksiin tuli määräys siitä, että työehtosopimuksissa noudatetaan edellisenä syksynä voimaan astuneen palkkasäännöstelypäätöksen määräyksiä palkkojen indeksisidonnaisuuden suhteen. Muut kohdat sen sijaan antoivat oikeuden sopimus-

puolille neuvotella uusista indeksiä koskevista määräyksistä, mikäli palkkasäännöstelypäättös olisi kumottu tai sitä muutettu. Tämän lisäksi tuli sopijapuolille mahdollisuus sanoa irti 31. 12. 1952 jälkeen jatkuvat työehtosopimukset myös palkkojen osalta, mikäli palkkasäännöstelypäättös ko. päivämäärällä tai myöhemmin olisi kumottu.

4. Linja-autonkuljettajain lakko.

Suomen Autoalantyöntekijäin Liitto kävi vuoden alkupuolella pitkäaikaisia neuvotteluja alan työnantajajärjestöjen kanssa linja-autonkuljettajien uudesta työehtosopimuksesta. Työnantajiston itsepintaisesta vastustuksesta johtuen asiassa ei päästy sovinnolliseen ratkaisuun, kun työnantajat hylkäsivät valtion työriitojen sovittelijan tuomari Kallialan välitysehdotuksen, jonka työntekijäpuoli olisi ollut valmis hyväksymään. Näin ollen liitto SAK:n luvalla julistikin kysymyksessä olevat työt lakotilaan heinäkuun 4 p:stä alkaen. Lakon jatkuttua hieman toista viikkoa valtioneuvosto asetti välitysmieheksi osastopäällikkö Eero A. Wuoren, ja hänen välitysehdotuksen pohjalla lakko päättyikin heinäkuun 13 p:nä, jolloin uusi työehtosopimus allekirjoitettiin.

5. Olympiakisojen aiheuttamat poikkeusmääräykset työlaissäädäntöön.

Helsingin saatua järjestettäväkseen vuoden 1952 olympiakisat, teki olympiakisojen järjestelytoimikunta aloitteen poikkeuksien myöntämisestä työaikaa säännösteleviin lakeihin. Aloitteen perusteella valtioneuvosto asetti komitean harkitsemaan kysymystä eräiden työlaissäädännön alaan kuuluvien säännösten väliaikaisesta muuttamisesta olympiakisojen johdosta. Komitea valmisti asiasta lakiehdotuksen, jonka hallitus jätti eduskunnalle, ja eduskunta hyväksyi poikkeuksia koskevan lain 29 päivänä helmikuuta 1952. Lain mukaan valtioneuvostolla oli vuonna 1952 järjestettyjen olympiakisojen johdosta valta antaa poikkeusmääräyksiä erinäisiin työaikalain, kauppaliikkeiden ja toimistojen työoloista annetun lain, kauppaliikkeiden ja liiketoimistojen aukiolosta annetun lain, leipomotyölain sekä lasten ja nuorten henkilöiden käyttämisestä ammattityöhön annetun lain säännöksiin. Olympiakisojen aikana ei kuitenkaan esiintynyt suuremmassa määrässä tarvetta poikkeusmääräysten soveltamiseen lukuunottamatta eräiden liikkeiden aukioloajan pidentämistä ja liikenteessä palvelevien työntekijäin työajan jatkamista. Laki oli voimassa vuoden 1952 loppuun.

6. Irtisanottuja työehtosopimuksia.

Useimpien työehtosopimusten voimassaoloajan ollessa yksi vuosi on niistä sovittu, että ne voidaan irtisanoa kolme tai kaksi kuukautta ennen sovittun voimassaoloajan päättymistä. Lokakuun 31 päivänä sanot-

tiin kertomusvuonnakin sekä työnantajain että työntekijäin taholta irti useita työehtosopimuksia, joista osan voimassaoloaika oli sitä ennen jatkettu mainittuun päivään asti.

Työnantajataholta sanottiin irti lokakuun 31 päivän iltapäivällä seuraavat sopimukset:

Elintarviketeollisuudessa teurastamo- ja makkara-alan, makeisalan, leipomoalan, sokerialan, keksi-, kovaleipä- ja makaroonialan, myllyalan, tupakka-alan, meijerialan, kalanjalostusalan ja ravinto-alan sopimukset; nahka-, jalkine- ja kumiteollisuudessa nahkateollisuus-, turkismuokkaamo- ja kumiteollisuusalan sopimukset;

vaatetusteollisuudessa ns. raskaan ja kevyen vaatetusteollisuusalan sopimukset;

lasiteollisuudessa sähkölamppualan sopimus;

vartioimis- ja sulkemisliikkeitä koskeva sopimus;

autokorualan työehtosopimukset 29. 12. jotka päättyivät maaliskuussa 1953;

Työntekijäjärjestöjen taholta, sen jälkeen kun työnantajain irtisanominen oli tapahtunut, sanottiin SAK:n työvaliokunnan luvalla irti seuraavat sopimukset:

elintarviketeollisuuden alalla kaikki muut edellä mainitut ko. alan sopimukset paitsi ei kalanjalostus- ja ravintola-alan sopimuksia;

kemiallisessa teollisuudessa eräiden teknokemiallisen alan ja pesuaineteollisuusalan sopimukset.

muilla teollisuusaloilla kattohuopateollisuuden, turveteollisuuden sekä suurpesuloita koskevat sopimukset.

rautatieveturi- ja vaunuvarikkojen korjauspajojen työntekijäin sopimus palkkausjärjestelmän osalta;

Liiketyöntekijäin, tekstiililaitosmiesten, kutomateollisuuden, paperi- ja puumassateollisuuden, lasi- ja posliiniteollisuuden, paitsi kahden lasitehtaan osalta sopimus irtisanottiin päättyväksi vuoden lopussa, useiden kemiallisen teollisuuden alojen sekä tulitikkujen ja vanuteollisuuden sopimusten osalta, joiden voimassaoloaika myös päättyi kertomusvuoden lopussa, sovittiin asianomaisten järjestöjen kesken, että sopimusten irtisanomisaikaa lykätään yhdellä kuukaudella.

Metalliteollisuuden raskaan metallin ja siihen liittyviä sekä työantajain yleisen ryhmän kanssa tehtyjä sopimuksia, jotka myös päättyivät vuoden lopussa, ei sanottu irti kummaltakaan puolen, vaan sopimuksiin liitettiin neuvottelujen perusteella lisäpöytäkirja

7. Palomiesten työaika.

S. Kunnantyyntekijäin liitto oli jäsenyyteensä kuuluvien palomiesjärjestöjen puolesta käynyt pitkäaikaisia neuvotteluja Kaupunkiliiton kans-

sa saadakse palomiehille kautta maan yhtenäisesti viikottaiseksi työajaksi 67,2 tuntia, sen sijaan että se monin paikoin on ollut 72 tuntia. Kun neuvottelut eivät johtaneet suotuisaan päätökseen, liitto päätti SAK:n suostumuksella myöntää alaisilleen palomiesjärjestöille työtaisteluluvan marraskuun 28 p:nä siten, että irtisanoutuminen kyseisistä viroista tapahtui joulukuun 1 p:nä ja lakko olisi alkanut, ellei asia sitä ennen olisi ratkennut myönteisesti tammikuun 1 p:nä 1953.

Asian kärjistyttyä työtaistelu-uhan asteelle Kunnantyöntekijäin liiton onnistui kuitenkin neuvotteluteitse kaikkialla saavuttaa asettamansa tavoite työaikakysymyksessä, joten asianomaiset työntekijät pääsivät haluamaansa päämäärään ilman avointa taistelua.

VIII. Valtionvirkailijain Yhteisjärjestön toiminta.

1. Valtionvirkailijain Yhteisjärjestö (VY).

Valtionvirkailijain Yhteisjärjestöni kuului kertomusvuonna 12 SAK:n jäsenliittoa niiden jäsentensä osalta, jotka ovat virkasuhteessa valtioon. Näiden lisäksi siihen kuului Kansakoulujen Miesopettajain Yhdistys, jonka jäsenet ovat kunnallisia virkamiehiä. VY:n jäsenmäärä oli v. 1952 24.608 (v. 1951 24.244).

VY on rekisteröity yhdistys. Se perustettiin v. 1946. Sillä on hallintoeliminä edustajisto ja hallitus, jossa on jokaisella jäsenliitolla edustaja. VY:llä on neuvottelu-oikeus ministeriöiden ja tärkeimpien keskusvirastojen kanssa. VY:n puheenjohtajana on toiminut koko toimintajan järjestelymestari, Rautatieläisten Liiton puheenjohtaja W. E. Backman. SAK:n toimitsija V. Pulkkinen ja toimisto suorittavat käytännöllisten tehtävien hoitamisen.

VY on sekä itsenäinen että eräänlainen apuelin SAK:n järjestörakenteessa. Se valmistelee valtion palveluksessa virkasuhteessa olevien asiaita ja antaa niistä lausuntoja SAK:n työvaliokunnalle. Se hoitaa po. asiat välittömästi valtion elinten kanssa SAK:n työvaliokunnan antamien valtuuksien puitteissa.

VY:llä on valtion palkkauslautakunnassa edustajansa, joihin kertomusvuonna olivat apulaisjohtaja H. E. Helameri ja sihteeri A. Välikoski, sekä Perhe-eläkerahaston johtokunnassa, jossa vakinaisena jäsenenä oli järjestelymestari W. E. Backman ja varajäsenenä veturinkuljettaja K. J. Nurminen. Edelleen VY:n edustajia on ollut valtion asettamissa, valtion viran ja toimen haltijoiden asioita käsittelevissä komiteoissa ja toimikunnissa. Sen edustajia on kuultu asiantuntijoina myös eduskunnan valtiovarainvaliokunnassa.

2. Valtion viran ja toimen haltijain palkkaussasioita.

Valtion viran ja toimen haltijain palkkarintamalla tärkeimpänä kohteena oli palkkausluokituksen tarkistaminen. Valtion palkkauslautakunta oli jo v. 1950 saanut tehtäväkseen tämän työn ja se lautakunnassa valmistui toukokuussa 1952.

Kun luokituksen tarkistaminen oli erittäin tärkeä varsinkin palkkausasteikon alapäässä, VY:ssä valmistettiin parin vuoden aikana VY:n ehdotus virkojen ja toimien uudeksi luokituksesi VY:n piiriin kuuluvien ryhmien osalta. VY:n ehdotusta laadittaessa oli voitettava monia vaikeuksia, sillä koskaan aikaisemmin virkamieskunnan keskuudessa ei ole pystytty kokonaisehdotusta luokituksesta laatimaan. Tämä useiden sovitte-lujen tulos oli kuitenkin sellainen, että VY:n piirissä se voitiin hyväksyä. Tällä pohjalla myös SAK hyväksyi luokituksen tarkistusehdotuksen.

VY:n ehdotus palkkausluokituksen tarkistamisesta annettiin valtion palkkauslautakunnalle syksyllä 1951. Kertomusvuoden ajaksi jäi se toiminta, joka suoritettiin sen hyväksytyksi tuleminen puolesta. Seuraavassa mainitaan eräitä tärkeimpiä mainitun toiminnan vaiheita.

Valtion palkkauslautakunnassa vallitsi erimielisyys siitä, kuinka laajalle luokituksen tarkistaminen saa ulottua. VY:n edustajat ajoivat sitä kantaa, että VY:n ehdotus olisi käsitte-lyn pohjana. Erään arvion mukaan tarkistus olisi kohdistunut noin 90 %:iin virkakunnasta. Asian ratkaisi valtiovarainministeriö, jonka alainen lautakunta on, siten, että korotus saa koskea noin 20 % virkakunnasta. Tällainen ohje merkitsisi sitä, että palkkausluokituksessa olevien epäsuhteiden korjaaminen muodostui erittäin vaikeaksi, koska verraten suuria ryhmiä oli epäsuhteessa toisiin ryhmiin verrattuna.

Tässä vaiheessa VY:n toimesta esitettiin valtio-vallan edustajille, että luokituksen tarkistaminen valtiovarainministeriön ohjeen pohjalla ei voi muodostua viran ja toimen haltijoita tyydyttäväksi. Mainittua ohjetta ei saatu muutetuksi, joten lautakunta jatkoi työtään sen puitteissa. VY:n edustajat palkkauslautakunnassa liittivät ehdotukseen seuraavan eriävän mielipiteensä:

"Se tehtävä, jonka lautakunta kesäkuussa 1950 sai suorittaakseen, tarkoittaa lähinnä ns. kuoppien poistamista, mutta sen jälkeen on tilanne siinä määrin muuttunut — poliisi- ja vankilaisien sisällyttäminen mainittuna kevään asianomaisten virkamiesten peruspalkkoihin ja viime vuonna suoritettu erillisratkaisu puolustuslaitoksen sekä rajavartiolaikoksen aliupseerien toimien palkkausluokkiin sijoittelun tarkistamiseksi suurin piirtein edellämainittua ratkaisua seuraten —, ettei enää ole kohtuullista lähteä yhtä suppealta pohjalta korjauksia suorittamaan. Kun

lisäksi ns. työkohtaisuusperiaate on A-sopimuksen seurauksena varsin suuressa määrin muuttanut työsopimussuhteessa olevien palkkarakenteen, aiheutuu tästä sisäisiä muutoksia myös virkamiesten palkkojen keskinäisiin suhteisiin, mikäli edelleen halutaan pitää kiinni siitä, että yksityis[^] ja julkisoikeudelliset palkat suurin piirtein vastaavat toisiaan. Tälle pohjalle rakentuu käsittääksemme huomattavalta osalta se ehdotus, jonka Valtionvirkailijain Yhteisjärjestö (VY) marraskuun 30. päivänä 1951 jätti palkkauslautakunnalle ja jossa VY on määritellyt kaikkien jäsenliittojensa piiriin kuuluvien viran ja toimen haltijain keskinäiset palkkausluokkasuhteet. Ehdotus on ollut Valtionvirkailijain Yhteisjärjestön piirissä ennen valmistumistaan harkittavana jo kolmatta vuotta. Tässä yhteydessä on syytä todeta, että VY:n piirissä valtion palkkauslautakunnan toimesta suoritettua ns. tyyppitutkimusta pidettiin välttämättömänä uuden luokituksen valmistumiselle ja että lautakunnan mainitun tutkimuksen perusteella tekemä alustava ehdotus on useissa kohdin vaikuttanut niihin keskinäisiin palkkausluokkasuhteisiin, jotka sisältyvät VY:n ehdotukseen, minkä mukaan myös eräitä merkittäviä uudelleen järjestelyjä eri laitoksissa — mm. tulli-, posti- ja rautatielaitoksissa sekä vahtimestarien ja talonmiesten osalta kaikissa laitoksissa — olisi samanaikaisesti uuden palkkausluokituksen kanssa pitänyt toteuttaa sen lisäksi, mitä lautakunta ehdottaa, sekä poliisilaitoksessa supistaa kaupunkipoliisien ja maalaispoliisien välisiä palkkausluokkaeroja, samoin kuin vankilavirkailijain ja kaupunkipoliisien välisiä palkkausluokkaeroja, jotka VY:n käsityksen mukaan ovat kohtuuttomasti kasvaneet ennen v. 1943 vallinneista suhteista. Tässä yhteydessä ei ole kiinnitetty suurempaa huomiota luotusten aseman ja palkkauksen uudelleen järjestelyyn, koska asia on parhaillaan eri komitean tutkittavana.

Mainittu VY:n ehdotus olisi mielestämme pitänyt pitää lähtökohtana suuremmassa määrin kuin tapahtui virkakunnan sisäisiä palkkausluokkasuhteita uudelleen punnittaessa, etenkin olisi pitänyt näin menetellä eri laitosten kohdalla ns. alkupalkan vertailussa. Siinäkin tapauksessa, että korjaus olisi suoritettu mainitun ehdotuksen mukaan, olisi silti vielä käsityksemme mukaan jäänyt eräitä virheellisyyksiä virkakunnan sisäisiin palkkasuhteisiin, jotka myöhemmin virkanimikeuudistuksen ja tehtävien uudelleenmäärittelyn yhteydessä olisi voitu poistaa. Tämän vuoksi meistä on paikallaan esittää kokonaisuudessaan Valtionvirkailijain Yhteisjärjestön ehdotus, VY:n vertaileva palkkaluokitustaulukko on kirjoitettu seuraavassa ehdotettujen palkkausluokkien mukaisesti luettelon muotoon, jossa viran tai toimen nimikkeen jäljessä mainitaan sulkeissa nykyinen palkkausluokka:

Alimpana palkkausluokkana olisi 5. palkkausluokka, johon kuuluisivat VR:llä 3 pl. siivooja (4 pl.), 2 pl. siivooja (5

pl.), ja rön ylisiivooja (5 pl.), postissa 4 pl. siivooja (4 pl.), sairaaloissa keittiöapulainen (4 pl.) ja sairaala-apulainen (4 pl.) sekä kaikissa laitoksissa nykyisin 4. ja 5. palkkausluokassa oleva siivooja.

6. palkkausluokka: tullissa ap. naistarkastaja (5 pl.), VR:lla 3 pl. siivooja (lko) (5 pl.) ja 2 pl. siivooja (lko) (6 pl.), postissa 2 pl. siivooja (6 pl.)* sairaaloissa tarjoilija (5 pl.) ja kaikissa laitoksissa nykyisin 6. palkkausluokassa oleva siivooja.

7. palkkausluokka: tullissa yp. naistarkastaja (6 pl.), VR:llä 3 pl. vaunusiivooja (6 pl.), 2 pl. vaunusiivooja (7 pl.), 2 pl. makuuvaununhoitaja (6 pl.), 1 pl. makuuvaununhoitaja (7 pl.), 1 pl. siivooja (7 pl.) ja käteisvarastonhoitaja (7 pl.), postissa 1 pl. siivooja (7 pl.), sairaaloissa leipoja (6 pl.), keittäjä (6 pl.), kylvettäjä (6 pl.), ompelija (6 pl.), ap. liinavaatevarastonhoitaja (6 pl.), ap. pesijä (6 pl.) ja yp. pesijä (7 pl.) sekä kaikissa laitoksissa nykyisin 7. palkkausluokassa oleva siivooja.

8. palkkausluokka: maaseutupoliisissa osa nimismiehen kanslisteista (6—8 pl.), VR:llä ap. lipuntarkastaja (7 pl.), yp. lipuntarkastaja (8 pl.), 1 pl. vaunusiivooja (8 pl.) ja vahtimies (7 pl.), sairaaloissa konepesijä (8 pl.), emännänapulainen (8 pl.), yp. vaatevarastonhoitaja (8 pl.) ja portinvartija (8 pl.), eri laitoksissa laboratoriosii-
vooja (8 pl.) ja vartija (8 pl.).

9. palkkausluokka: vankiloissa ylimäär. naisvartija (9 pl.), poliisissa 3 l. kirjuri (8 pl.) ja 2 l. kirjuri (9 pl.) ja osa nimismiehen kanslisteista, postissa postinkantaja (6—9 pl.) ja varapostiljooni (6—7 pl.), kaikissa laitoksissa nuor. vahtimestari (8—9 pl.), sairaaloissa ja muissa laitoksissa apumies (8 pl.).

10. palkkausluokka: vankiloissa, nuor. naisvartija (9 pl.), poliisissa naiskonstaapeli (10 pl.), nuor. toimistoapulainen (10 pl.), 1 lk. kirjuri (10 pl.), luotsilaitoksessa nuor. majakkavartija (10 pl.) ja sumusireeninhoitajan apulainen (10 pl.), tullissa ylim. tullivartija (7—10 pl.), VR:llä talonmies (10 pl.), postissa ylim. postiljooni (postimies) (8—10 pl.), mieli- ja hermosairaloissa mielisairaanhoidajatar (9 pl.) ja korjausmies (10 pl.), eri laitoksissa osa talonmiehiä, talonmieslämmittäjiä ja lämmittäjiä (8—10 pl.).

11. palkkausluokka: vankiloissa vanh. naisvartija (10 pl.) ja ylim. vartija (11 pl.), poliisissa ap. hoitaja (10 pl.) ja osa nimismiehen kanslisteja (6—11 pl.), luotsilaitoksessa apuluotsi (luotsioppilas) (10 pl.), sisävesiluotsi (10 pl.), sumusireeninhoitaja (11 pl.) ja vanh. majakkavartija (11 pl.), tullissa 2 l. (3 l.) tullivartija (9—11 pl.), VR:llä ylim. asemamies (nyk. ap. ja yp.) (9—10 pl.), tallimies (nyk. ap. ja yp.) (9—10 pl.), vaununvoitelija (nyk. 2 l. ja 1 l.) (10—11 pl.) ja lämmityskattilanhoitaja (mikäli ei koneenhoitaja) (10 pl.), postissa ylim. postiljooni

(postimies) (10 pl.), sairaaloissa ap. hoitajatar (10 pl.), kaikissa laitoksissa vahtimestari (8—10 pl.), osa lämmittäjiä, talonmiehiä ja talonmies-lämmittäjiä (8—10 pl.), Hangon sataman satamapalvelija (9—10 pl.).

12. palkkausluokka: vankiloissa ylim. vartija (11—12 pl.): naisvartioesimies (11—12 pl.), poliisissa maalaispoliisin 2 lk. nuor. konstaapeli (11 pl.), vanh. hoitajatar (11 pl.) ja 2 lk. kanslisti (11-pl.) luotsilaitoksessa apuluotsi (luotsioppilas) (11 pl.), luotsikutterinhoitaja (12 pl.) ja apulaiskaasumestari (12 pl.), tullissa ylim. tullivartija (12 pl.), VR:llä asemamies (nyk. 2 1. ja 1 1.) (10—11 pl.) ja ylim. asemamies (9—10 pl.), 2 lk. ratavartija (10 pl.), kaasulaitoksen lämmittäjä (11 pl.), vaununvoitelija (11 pl.), pumppukoneenkäyttäjä (koneenhoitaja) (nyk. ^aP* ja yp. ja vak.) (10—11 pl.), ylim. veturinlämmittäjä (11 pl.), vahtimestari ja asemavahtimestari (11—12 pl.), postissa postiljooni (postimies) (11—12 pl.) ja vastaava ylim., sairaaloissa yp. hoitajatar (11 pl.) ja ap. mielisairaanhoidaja (11 pl.), kaikissa laitoksissa koneenhoitaja (10—12 pl.), osa talonmies-lämmittäjiä, talonmiehiä ja lämmittäjiä (10 pl.) ja vanh. vahtimestari (11 pl.) sekä Hangon sataman nostokurjenhoitaja (9—11 pl.).

13. palkkausluokka: vankiloissa nuor. vartija (12 pl.) ja vast. ylim., poliisissa maalaispoliisin 2 lk. vanh. konstaapeli (12 pl.) ja maalaispoliisin 1 lk. nuor. konstaapeli (12 pl.), kaupunkipoliisin 2 1. nuor. konstaapeli (13 pl.), liikkuvan poliisin nuor. konstaapeli (13 pl.), 2 1. kanslisti (13 pl.), kirjanpitäjä (13 pl.) ja varastonhoitaja (13 pl.), luotsilaitoksessa nuor. luotsi (meriluotsi) (12—13 pl.), tullissa 1 1. tullivartija (nyk. 1 1. ja osa 2 1.) (11—12 pl.) ja vast. ylim. tullivartija (12 pl.), VR:llä 1 lk. ratavartija (11 pl.), junamies (12 pl.), 2 1. vaihdemies (12 pl.), veturinlämmittäjä (12 pl.), 2 1. autonkuljettaja (13 pl.), postissa postiljooni (matkapostimies ja postinlajittelija (11—12 pl.), mieli- ja hermosairaloissa yp. mielisairaanhoidaja (11 pl.) ja sairaaloissa varastomies (13 pl.), kaikissa laitoksissa ylivahtimestari (12—13 pl.), autonkuljettaja (10—13 pl.) sekä nykyisin 13. palkkausluokassa oleva koneenhoitaja.

14. palkkausluokka: vankiloissa vanh. vartija (13 pl.), varastonhoitaja (14 pl.), yp. hoitaja (13 pl.), poliisissa kaupunkipoliisin 1 1. nuor. konstaapeli (14 pl.), liikkuvan poliisin 1 1. vanh. konstaapeli (14 pl.), valokuvaaja (14 pl.), maalaispoliisin 1 1. vanh. konstaapeli (13 pl.) ja 1 1. kanslisti (14 pl.), tullissa ylitullivartija (uusi) (11—12 pl.), 2 1. tullipäällysmies (nyk. 3 1. ja 2 1.) (12—14 pl.), VR:llä 1 1. vaihdemies (13 pl.), 3 1. polttoainetyönjohtaja (13 pl.), veturinpuhdistajain esimies (12 pl.), vaunun tarkastaja (nyk. 2 1. ja 1 1.) (12—13 pl.), lennätinasentaja (sähköasentaja) (14 pl.) 2 1. varastomestari (13 pl.), opas-

tinasantaja (14 pl.), 1 l. autonkuljettaja (14 pl.), postissa ylipostimies (nyk. I postiljooni 2 l. ja 1 l.) (12—13 pl.) ja asentaja (13—14 pl.), mieli- ja hermosairaaloissa Mustasaaren mielisairaanhoidtaja (12 pl.), kaikissa laitoksissa alikonemestari (12—14 pl.) ja 1 l. autonkuljettaja (14 pl.).

15. palkkausluokka: vankiloissa vartioesimies (14 pl.), 2 l. talousvahtimestari (14 pl.) ja osastonhoitaja (14 pl.), poliisissa kaupunkipoliisin vanh. konstaapeli (14—15 pl.), etsivä (15 pl.), nuor. toimistoapulainen (15 pl.) ja maalaispoliisin 2 l. ylikonstaapeli (14 pl.), luotsilaitoksessa vanh. luotsi (meriluotsi) (14—15 pl.), VR:llä 2 l. polttoainetyönjohtaja (14 pl.), alikonemestari (15 pl.), lippupainon esimies (15 pl.), lennätinasentaja (piiriasentaja) (14 pl.), asetinlaitemies (14 pl.), vaihdemiesten esimies (nyk. 2 l. ja 1 l.) (13—14 pl.), rataesimies (14 pl.), 1 l. varastomestari (14 pl.), vaaka- ja pakkamestari (purkausmestari) (nyk. 2 l. ja 1 l.) (13—14 pl.), asemamiesten esimies (13 pl.), kaasumestari (14 pl.), postissa ylipostiljooni (postiesimies) (13—14 pl.), ja puhelinmestari (15 pl.) sekä kaikissa laitoksissa kaasumestari (14 pl.) ja alikonemestari (15 pl.).

16. palkkausluokka: vankiloissa apulaisvartiopäällikkö (15 pl.) ja 1 l. talousvahtimestari (15 pl.), poliisissa kaupunkipoliisin tarkastuskonstaapeli (15—16 pl.), maalaispoliisin 1 l. ylikonstaapeli (15 pl.) ja kaupunkipoliisin 2 l. ylikonstaapeli (16 pl.), luotsilaitoksessa 2 l. järjestysluotsi (15—16 pl.), tullissa 1 l. tullipäällysmies (nyk. 1 l. ja osa 2 l.) (14—15 pl.), VR:llä 1 l. polttoainetyönjohtaja (15 pl.), lennätinasentaja (yliasantaja) (14 pl.), konduktööri (nyk. konduktööri ja ylikonduktööri) (14—15 pl.), vaunumestari (nyk. 2 l. ja 1 l.) (14—15 pl.) ja autonasantaja (16 pl.), postissa 1 l. postiesimies (nyk. ylipostiljooni) (14 pl.), kaikissa laitoksissa konemestari (13—16 pl.) ja autonasantaja (16 pl.).

17. palkkausluokka: vankiloissa 2 l. vartiopäällikkö (16 pl.), poliisissa kaupunkipoliisin 1 l. ylikonstaapeli (17 pl.) ja 2 l. ylietsivä (17 pl.), luotsilaitoksessa 1 l. järjestysluotsi (17 pl.) ja luotsivanhin (16—17 pl.), VR:llä veturinkuljettaja (15 pl.), eri laitoksissa ne konemestarit, jotka nykyisin jo ovat 17. palkkausluokassa.

18. palkkausluokka: vankiloissa 1 l. vartiopäällikkö (17 pl.), VR:llä konemestari (ylikonemestari) (17 pl.) ja ylipuutarhuri (18 pl.), kaikissa laitoksissa ylikonemestari (16—18 pl.).

19. palkkausluokka: poliisissa kaupunkipoliisin 2 l. komisario (nyk. 3 l. ja 2 l.) (18—19 pl.) ja 1 l. ylietsivä (19 p.), luotsilaitoksessa ylikonemestari (19 pl.), VR:llä järjestelymestari (18 pl.) ja eri laitoksissa ne ylikonemestarit, jotka jo ovat 19. palkkausluokassa.

20. palkkausluokka: poliisissa 2 1. sihteeri (18—20 pl.) ja 2 1. nimismies (19—20 pl.), VR:llä konepajojen alityönjohtaja (20 pl.) ja veturimestari (19 pl.).

21. palkkausluokka: poliisissa 1 1. komisario (21 pl.) ja VR:llä konepajojen työnjohtaja (21 pl.).

Lisäksi ehdotetaan oppikoulun nuoremmalle ja vanhemmalle lehtorille vähintään kahden palkkaluokan korotusta eli nykyisen 21. ja 23. palkkausluokkien asemesta 23. ja 25. palkkausluokat.

Edellä oleva luettelo käsittää vain VY:n piiriin kuuluvat viran ja toimen haltijat joten sivuutamme kysymyksen siitä mitä sanotut korotukset vaikuttaisivat muiden virkojen ja toimien palkkausluokkasijoitteluun.

Edelläselostetun, virkojen ja toimien palkkausluokkiin sijoittelua koskevan ehdotuksensa lisäksi VY samanaikaisesti lähetti oikeusministeriön lainvalmistelukunnalle yksityiskohtaisen ehdotuksen virkamiesten palkkaus- ja eläkelainsäädännön uusimisesta. Tässä ehdotuksessa on myös esitys, joka koskee ns. määrävuosien kuluttua tapahtuvaa siirtoa ylempään palkkausluokkaan. Perusteluineen mainittu kohta kuuluu seuraavasti:

"Kun nykyään on samalla paikkakunnalla ja samanlaisissa tehtävissä olevia viran tai toimen haltijoita eri palkkaluokissa, on tässä epäkohta, joka olisi korjattava. Tämän vuoksi (palkkalain) 3. §:n 2 momenttiin ehdotetaan seuraava muutos:

Milloin samalla paikkakunnalla (esim. rautateillä samalla asemalla), samoissa tehtävissä ja samoilla virkanimikkeillä viran tai toimen haltijoita on eri palkkaluokissa, siirretään alemmassa palkkaluokassa oleva viran tai toimen haltija 5 vuoden kuluttua lähinnä seuraavaan ylempään palkkausluokkaan."

Sen jälkeen, kun valtiovarainministeriö 24. 1. 1952 antoi palkkauslautakunnalle uudet ohjeet, voitiin todeta, ettei edellä ehdotetulla tavalla ollut mahdollista suorittaa palkkausluokkiin sijoituksen tarkistamista eikä niin ollen voitu poistaa luokituksesta edes oleellisimpia epäkohtia. Näin ollen ei liioin voida saavuttaa sitä tavoitetta, että jatkuvista palkkausluokkiin sijoituksen tarkistuksista päästäisiin.

Niin palkkausluokkiin sijoituksen tarkistaminen kuin palkkauslainsäädännön uudistaminenkin on ollut tarkoitus toteuttaa vuoden 1952 alusta, — järjestöjen ehdotuksen mukaan v:n 1952 ensimmäisen lisämenoarvion yhteydessä. Mutta kun näin ei ole monista tekijöistä johtuen käynyt ja kun palkkausluokituksen tarkistaminen tarkoitustaan vastaavalla tavalla on käsityksemme mukaan erittäin tarpeellinen ja vaativa tehtävä eikä ole välittömässä yhteydessä tämänhetkisten palkkapolitiittisten vaatimusten kanssa, jää ainoaksi mahdollisuudeksi, ellei edellä esittämäämme järjestelyä toteuteta, että perusteellisempi korjaus suoritetaan niin pian

kuin mahdollista virkanimikkeiden ja tehtävien uudelleen järjestelyn yhteydessä. Palkkausluokkiin sijoittelun tarkistamisellahan ei voida korjata virkakunnan palkkauksen mahdollista epäsuhdetta yleiseen palkkatasoon nähden taikka palkkauksen korjaamista kohtuullisena pidettävää elintasoa vastaavaksi, vaan, mikäli näissä suhteissa epäkohtia on syntynyt, ne on korjattava yleisillä palkkajärjestelyillä.

Sen lisäksi, mitä lautakunnan ehdotuksen perusteluissa ja edellä on sanottu, — haluamme vielä huomauttaa, että ns. määrävuosien kuluttua tapahtuvan palkkaluokan nousun pitäisi käsityksemme mukaan koskea kaikkia viran tai toimen haltijoita silloin, kun työ ja perehtyneisyys on sama, mutta asianomaisten virat ja toimet silti on sijoitettu eri palkkausluokkiin, taikka sitten kaikissa tällaisissa tapauksissa pitäisi poistaa virkanimityksien eri luokat. Nuo porrastuksethan ovat k^ällinpaikan- ja ikälisäjärjestelmien kehittymisen johdosta jo nykyisin useissa tapauksissa virheellisiä. Sellaisia korvauksia ja lisäetuja, joita eivät samanlaisina saa kaikki samaan virkaryhmään kuuluvat, kuten esim. luotsausrahoja, virantoimitusrahoja, takavarikkopalkkioita, ulkosaarilisää, asunto- ja ruokaetuja, ei käsityksemme mukaan voi ottaa huomioon palkkausluokkiin sijoittelussa, koska ne ovat suuressa määrin korvausta sellaisista tehtävistä tai kustannuksista, jotka eivät sisälly palkkalain tarkoittamassa mielessä virkojen ja toimien vastuullisuuteen ja työmäärään (työaikaan) eikä niihin yleensä vaadittavaan taitoon ja kykyyn, taikka jotka ovat sellaisia luontoisetuja, joista asianomaisten on puolestaan maksettava vahvistetun tariffin mukaan. Tässä suhteessa, kuten mm. vapaan virkapuvun sekä lääkärin- ja sairaanhoidon osaltakin olisi päästävä yhtenäiseen käytäntöön koko virkakunnan osalta. Sunnuntai-, yö- ja ylityökorvauksia ei liioin voi ottaa huomioon virkojen ja toimien palkkausluokkiin sijoittelussa. Nehän ovat työaikalain määräyksistä johtuvia korvauksia, ja ne olisi siis otettava käytäntöön jokaisen ryhmän osalta sikäli kuin samat työaikamääräykset koskisivat kaikkia. Eräissä tapauksissa taas tehtävien tavallista suurempi rasittavuus voidaan ottaa paremmin huomioon esim. eläkeikärajan alentamisella kuin palkkausluokkiin sijoittelun tarkistamisella."

VY:n edustajat sekä virallisissa neuvotteluissa että epävirallisesti osoittivat valtion edustajille palkkauslautakunnan ehdotuksen riittämättömyyden. Kun kuitenkin kertomusvuoden kesällä vallitsevista poliittisista ja taloudellisista oloista näytti mahdolliselta vain palkkauslautakunnan ehdotuksen pohjalla tapahtuva luokituksen tarkistaminen, VY hyväksyi tämän kannan sillä edellytyksellä, että luokituksen tarkistamista jatketaan ja että uuden tarkistuksen aiheuttamat muutokset pannaan toimeen mahdollisimman pian.

Valtioneuvoston esitys eduskunnalle palkkausluokituksen tarkistamiseksi oli melkein palkkauslautakunnan ehdotuksen mukainen. Siinä esitetty tarkistus koski 19.884 viran ja toimen haltijan palkkausluokkaa eli noin 26 % viroista ja toimista. Ehdotuksen toteuttamiseen tarvittava rahamäärä oli arvioitu noin 1.044 miljoonaksi markaksi, josta summasta osa meni mm. yksityisluontoisten oppilaitosten opettajain ja kansakoulunopettajain palkkojen korotuksiin.

Valtiovarainministeri Rantala totesi talousarvion lähete keskustelussa valtioneuvoston esitystä selostaessaan, että koska valtion viran ja toimen haltijain palkkaus ei varsinkaan palkka-asteikon alapäässä näissä luokissa olevien suuren lukumäärän vuoksi ole tullut vieläkään täysin oikeaan suhteeseen, on hallitus edellyttänyt vielä hankittavaksi uutta selvitystä palkkausluokituksessa edelleenkin vallitsevista epäkohdista ja epäasianmukaisuuksista.

Talousarvion ollessa eduskunnan käsiteltävänä VY:n taholta esitettiin sekä kirjallisesti että suullisesti eduskuntaryhmille VY:n edellä mainittu kanta luokituksen tarkistuksen jatkamisesta.

3. Eduskunnan ratkaisu.

Eduskunta ratkaisi palkkausluokituksen tarkistuksen 19 päivänä joulukuuta. Eduskunnassa luokituksen tarkistuksen piiriä laajennettiin eräitä lisäryhmiä käsittäväksi. Niinpä Veturimiesten Liiton toiminnan johdosta ja valtioneuvoston myötävaikutuksella myös veturimiehet ja veturimestarit tulivat tarkistuksesta osallisiksi. Eduskunta hyväksyi luokituksen tarkistuksesta seuraavaa:

"Kun Eduskunta on voinut todeta, että tämänkin tarkistuksen jälkeen palkkausluokitteluun jää epäkohtia ja puutteita, joita alati muuttuvat olosuhteet vielä saattavat lisätä, Eduskunnan mielestä on paikallaan, että palkkauslautakunnan työtä jatketaan virkojen ja toimien palkkausluokkiin sijoittelun tarkistamiseksi."

Tällä tavoin eduskunta hyväksyi sen kannan, jota VY:n taholta oli esitetty sekä valtioneuvoston jäsenille että eduskuntaryhmille. Palkkausluokituksen tarkistamistyön suorittaminen siirtyi seuraavaan vuoteen.

4. Kansakoulunopettajain palkkaus.

Valtioneuvosto talousarvion yhteydessä esitti kauppala- ja maalais-kansakoulujen opettajain palkkoja korotettavaksi yhtä palkkausluokkaa vastaavasti. Tähän korotukseen ehdotettiin 250.568.400 markkaa vuodessa, joka sisältyy edellä mainittuun yleissummaan.

Kansakoulujen Miesopettajain Yhdistys lähetti SAK:n luvalla eduskuntaryhmille kirjelmän, jossa se esitti opettajille kahta luokkaa vastaavaa korotusta.

Eduskunta hyväksyi valtioneuvoston esityksen.

Kun oppikoulunopettajain palkkoja korotettiin kahdella luokalla, huononi suhde kansakoulunopettajain kohdalla. Tämä kuitenkin oli väliaikaisratkaisu, sillä kansakoulunopettajain kokonaispalkkaus on parhailaan valmistelujen alaisena.

5. Hävitetyn alueen lisä.

Valtioneuvosto esitti talousarvioehdotuksessaan poistettavaksi ns. hävitetyn alueen lisän määrärahan, koska alue on jo rakennettu. VY:n edustajat olivat asian johdosta yhteydessä Sosialidemokraattisen Puolueen ja Suomen Kansan Demokraattisen Liiton eduskuntaryhmien asianomaisten edustajain kanssa tarkoituksella, että nämä ryhmät kannattaisivat määrärahan talousarvioon palauttamiseksi tehtyä raha-asia-aloitetta. Eduskunta palauttikin valtiovarainvaliokunnan ehdotuksesta kyseellisen määrärahan, 20 miljoonaa markkaa, talousarvioon.

6. Tilapäisten asema.

Tilapäisten asemaa tutkineen komitean ehdotuksesta muutettiin vuonna 1951 palkkauslain pykälä 10 ja 23. Muutokset tulivat voimaan kertomusvuoden alusta. Lainmuutosten tarkoituksena oli parantaa tilapäisinä toimivien oikeuksia. Mutta muutoksia sovellettaessa vuoden alussa ilmeni sellaista sekaannusta, että esim. vakinainenkaan viran tai toimen haltija, joka hoiti tilapäisenä nimitystään ylempää virkaa tai tointa, ei saanut lainkaan ikälisää. Tätä asiaa pohdittiin VY:n työjaostossa tammikuun alussa. Tällöin todettiin, että sekaannuksen on aiheuttanut mainittujen lainmuutosten epäselvä sanamuoto. Epäkohta korjattiin sillä, että valtiovarainministeriö antoi lain soveltamisesta selventävät ohjeet.

Tilapäisten asemaa tutkineen komitean, jossa VY:tä edusti puheenjohtaja Backman, mietintö valmistui toukokuun lopulla. Valtiovarainministeriö lähetti mietinnön järjestöille neuvotteluoikeuslain tarkoituksessa kesäkuun alussa. Suulliset neuvottelut pidettiin 4 päivänä heinäkuuta. VY:tä edustivat neuvotteluissa W. E. Backman, E. Heino-nen, H. E. Aal-lea, R. Mieskonen ja E. J. Häp-ninen.

Komitean ehdotuksen perusteella valtioneuvosto vuoden 1953 talousarvion yhteydessä esitti 970 tilapäistä tointa muutettavaksi ylimääräisiksi toimiksi. Eduskunta hyväksyi valtioneuvoston ehdotuksen.

VY:n edustaja esitti komiteassa huomattavasti suuremman määrän tilapäisiä toimia muutettavaksi ylimääräisiksi toimiksi.

7. Muita kysymyksiä.

Edellä kerrottujen lisäksi VY on kertomusvuoden aikana joutunut puuttumaan mm. työaikoja, vuosilomia, perhe-eläkevakuutusta, eläkeikärajaa ja valtion asuntojen vuokria koskeviin kysymyksiin, mutta niistä ei tässä yhteydessä voida lähemmin tehdä selkoa.

VY:n sisäisestä toiminnasta on kuitenkin mainittava VY:n kurssi, joka pidettiin 4—9 päivinä helmikuuta Ammattiyhdistysopistossa. Kursin ohjelmana oli taloudellisen kansanvallan ongelmia. Luentoja oli 33. Kurssille osallistui 71 kurssilaista.

* *

Edellä kerrottu osoittaa VY:n tärkeimmät päätökset ja sen toiminnan merkittävimmät vaiheet. Maan talouselämän vakauttamispyrkimykset niissä puitteissa, jotka SAK on toimintansa ohjeiksi hyväksynyt, muodostavat kerrotun toiminnan perustan ja rajoitukset. VY on eri vaiheissa hyväksynyt tämän linjan, koska sen käsityksen mukaan inflaation kiihkeä jatkuminen on palkannauttijoille erittäin vahingollista ja koska suunnitelmallinen talouspolitiikka ja täystyöllisyys, mihin mainitulla toiminnalla pyritään, vastaa myös valtion viran ja toimen haltijain etuja.

Omissa erikoispyrkimyksissään VY on joutunut tavoitteensa ja menettelytapansa valitsemaan olosuhteissa, joissa on ollut otettava huomioon erilaisia käsityksiä, voimia ja mahdollisuuksia. Kokonaisuutena arvioiden VY:n toiminta on jälleen osoittautunut rivinsä säilyttäväksi ja tuloksia tuottavaksi.

Selostus Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y:n valtuuston kokouksesta, joka pidettiin Helsingin Työväenyhdistyksen talon A-salissa toukokuun 25 päivä 1952 alkaen klo 11.30.

Kokouksen puheenjohtajina toimivat SAK:n puheenjohtaja *Aku Sumu* ja toinen puheenjohtaja *Eero Antikainen*, sihteereinä SAK:n sihteerit *O. Lindblom* ja *U. Hiironen*. Saapuvilla oli 89 valtuuston jäsentä, SAK:n työvaliokunnan jäsenet, tilintarkastajat ja toimitsijoita. Pikakirjoituspöytäkirjan tekivät *A. Valtu* ja *L. Valkonen*.

Kokouksen avaus.

Kokouksen avasi SAK:n puheenjohtaja *Aku Sumu*, todeten, että kuudennessa SAK:n edustajakokouksessa valittu valtuusto kokoontuu ensimmäiseen sääntömääräiseen kokoukseensa. Hän toivotti valtuuston jäsenet tervetulleiksi ja julisti kokouksen avatuksi.

Muistosanat vainajille.

Puheenjohtaja *Sumu* piti lyhyen puheen niiden tovereiden muistolle, jotka ovat kuoleman kautta poistuneet keskuudestamme sen jälkeen, kun valtuusto oli viimeksi koolla. Erityisesti hän palautti mieliin sellaiset toverit, jotka ammattiyhdistysliikkeemme hyväksi ovat suorittaneet merkittävän päivätyön, mainiten näistä seuraavat: *Atte Räisänen*, *Frans Hiilos*, *August Raatikainen*, *Laura Härmä*, *Hannes Lehtinen*, *Hemming Kankaanpää* ja *Miina Sillanpää*.

Kokouksen osanottajat kunnioittivat seisaalleen nousten hetken hiljaisuudella vainajien muistoa.

Kokouksen päätösvaltaisuus.

Puheenjohtaja esitti, että SAK:n sääntöjen 8 §:n 6) momentin mukaan valtuuston kokous on päätösvaltainen, kun puheenjohtaja tai hänen estyneenä ollessaan toinen puheenjohtaja sekä vähintään 2/3 valtuuston jäsenistä on saapuvilla.

Kun sekä puheenjohtaja että toinen puheenjohtaja ja 105 valtuuston jäsentä oli saapuvilla, todettiin kokous päätösvaltaiseksi.

Vuoden 1951 toimintakertomus.

SAK:n vuosikirja 1951 oli monistettuna jaettu valtuuston jäsenille.

Puheenjohtajan ehdotus että se käsiteltäisiin luvuttain hyväksyttiin.

I. Poliittinen tilanne.

I. Kansainvälinen tilanne.

Puheenjohtaja totesi, että Saarinen ja Porkkala, ovat ilmoittaneet, että he eivät voi hyväksyä käsittelyn alaisena olevaa kertomuksen kohtaa, ja hän alisti koeäänestyksellä ratkaistavaksi, käsiteltävänä olevan kertomuksen kohdan työvaliokunnan ehdottamassa muodossa tai hyväksyykö

valtuusto Saarisen ehdotuksen, joka tarkoittaa sitä, että ko. kohtaa ei hyväksytä.

Toimitetun koeäänestyksen perusteella puheenjohtaja totesi, että enemmistö valtuuston jäsenistä on työvaliokunnan ehdotuksen hyväksymisen kannalla.

II. Talouselämä.

Muut kohdat paitsi seuraavat hyväksyttiin keskustelutta:

6. Työmarkkinat.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja esitti koeäänestyksellä ratkaistavaksi tehdäänkö kertomukseen Porkkalan ehdottamat eräät muutokset vai hyväksytäänkö kertomus työvaliokunnan esittämässä muodossa.

Koeäänestyksen perusteella puheenjohtaja totesi, että enemmistö on työvaliokunnan esityksen kannalla, joten käsiteltävänä ollut kertomuksen kohta oli tullut hyväksytyksi muuttumattomana.

VII. Palkka- ja työehtokysymykset.

L. Junttila arvosteli laajassa puheenvuorossaan SAK:n palkkapoliitiikkaa ja esitti ehdotuksen päätöslauselmaksi.

A. Saarinen ja M. Sunell kannattivat Junttilan esittämää päätösehdotusta.

Koeäänestyksen perusteella puheenjohtaja totesi käsiteltävänä olleen kertomuksen kohdan tulleen hyväksytyksi työvaliokunnan esittämässä muodossa ja samalla hän totesi, että vuoden 1951 toimintakertomus oli tullut käsitellyksi.

Ammattiyhdistysopiston ohjesäännön uusiminen.

Pääsihteeri Lindblom esitti, että Ammattiyhdistysopiston ohjesäännön uusiminen on välttämätöntä sen vuoksi, että kouluhallituksessa on hyväksytty malliohjesääntö kansankorkeakouluja varten. Ammattiyhdistysopiston ohjesääntö on nyt tarkoitus uusia kouluhallituksen laatiman mallisäännön mukaiseksi.

Valtuusto hyväksyi yksimielisesti uuden ohjesäännön Ammattiyhdistysopistolle.

Samalla valtuusto antoi Ammattiyhdistysopiston johtokunnalle valtuudet tehdä ohjesääntöön kouluhallituksen mahdollisesti vaatimia muodollisia korjauksia.

Ammattiyhdistysopiston johtokunnan vaali.

Pääsihteeri Lindblom totesi, että Ammattiyhdistysopiston ohjesäännön mukaan eroaa opiston johtokunnasta kahden ensimmäisen toimintavuoden kuluttua arvan perusteella 2 vakinaista ja 3 varajäsentä; seuraavan kahden vuoden kuluttua tulee eroaminen tapahtumaan vuorajärjestyksessä. Toimitetun arvanvedon perusteella ovat nyt joutuneet eroamaan vakinaisista jäsenistä Olavi Järvelä ja Aimo Anttila sekä varajäsenistä J. Kivistö, E. Antikainen ja E. Salomaa.

Samalla Lindblom ehdotti, että opiston johtokuntaan valittaisiin varsinaisiksi jäseniksi Olavi Järvelä uudelleen ja Vihtori Rantanen sekä varajäseneksi Erkki Salomaa uudelleen ja Reino Heinonen ja Emil Auer.

A. Aaltonen ehdotti varsinaisiksi jäseniksi valittavaksi Lars Junttilan ja Elsa Aaltosen sekä varajäseniksi Eeti Niemisen ja Erkki Salomaan.

Äänestyksessä annettiin Järvelän ja Rantasen puolesta 66 ääntä sekä Junttilan ja Elsa Aaltosen puolesta 29 ääntä.

Puheenjohtaja totesi, että Ammattiyhdistysopiston johtokunnan varsinaisiksi jäseniksi on tullut valituksi Olavi Järvelä ja Vihtori Rantanen.

Tämän jälkeen puheenjohtaja totesi että opiston johtokunnan varajäseniksi on yksimielisesti tullut valituksi Erkki Salomaa ja Reino Heinen, mutta kolmannelta varajäsenen paikasta on toimitettava äänestys Eemil Auerin ja Eeti Niemisen välillä.

Toimitetussa äänestyksessä annettiin Auerin puolesta 68 ääntä ja Niemisen puolesta 30 ääntä.

Äänestyksen tuloksen perusteella puheenjohtaja totesi, että kolmanneksi varajäseneksi Ammattiyhdistysopiston johtokuntaan oli tullut valituksi Emil Auer.

Ammattiyhdistysopiston tilinpäätös vuodelta 1951.

Käsiteltiin Ammattiyhdistysopiston tilinpäätös yksityiskohtaisesti ja hyväksyttiin se yksimielisesti.

Tilintarkastajain lausunnon perusteella päätettiin opiston johtokunnalle myöntää vastuuvapaus vuoden 1951 tileistä.

Ammattiyhdistysopiston tilinpäätöksen vahvistaminen vuodelta 1952.

Puheenjohtajan esityksestä päätettiin yksimielisesti antaa työvaliokunnalle valtuus vahvistaa Ammattiyhdistysopiston vuoden 1952 tilinpäätös.

SAK:n tilinpäätös vuodelta 1951 ja tilintarkastajain lausunto.

Käsiteltiin tilinpäätös yksityiskohtaisesti.

P. Rosman tiedusteli, mitä sisältyy edustustilille.

Puheenjohtaja vastasi, että edustustiliin sisältyy SAK:n ulkomainen edustus sekä SAK:n vieraina olleiden ulkomaalaisten kustannukset.

Esitetyn tilintarkastajain lausunnon perusteella hyväksyttiin vuoden 1951 tilinpäätös edustajakokoukselle esitettäväksi.

SAK:n ja sen kustantamien lehtien talousarviot.

Valtuuston jäsenille oli monistettuna jaettu työvaliokunnan ehdotus SAK:n, Palkkatyöläisten ja Löntagaren'in talousarvioksi kuluvalle vuodelle.

Työvaliokunnan ehdotukset hyväksyttiin yksimielisesti.

Katsaus SAK:n toimintaan v. 1952 aikana ja Palkka-, Työllisyys ja talouspoliittiset kysymykset.

Palkka-, työllisyys- ja talouspoliittisista kysymyksistä olivat seuraavat SAK:n jäsenliitot ja valtuuston jäsenet tehneet esityksiä valtuuston kokoukselle: Paperiteollisuustyöntekijäin Liitto, Muurarien Liitto, Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto, Rakennustyöläisten Liitto, Kutomaateollisuustyöväen Liitto, Elintarviketyöläisten Liitto, Albert Aaltonen, Edvin Salonen ja Toivo Kujala.

Puheenjohtaja Sumu esitti laajan katsauksen kuluvan vuoden alkupuolen tapahtumiin, kosketellen talouspoliittisia kysymyksiä sekä työehtosopimustoimintaa ja palkkapolitiikkaa.

Toinen puheenjohtaja Antikainen esitti katsauksen työllisyystilanteeseen, selostaen niitä toimenpiteitä, joihin SAK:n taholta on uhkaavan

työttömyyden torjumiseksi ryhdytty. Lopuksi hän esitti päätösehdotuksen työttömyyskysymyksestä, ehdottaen, että valtuuston kokous hyväksyisi sen.

Toimittaja Nilsson piti laajan talouspoliittisen esitelmän selostaen talouselämämme vakauttamiseen tähtääviä toimenpiteitä sekä ns. pitkän tähtäimen ohjelmaa.

V. Porkkala lausui, että ohjelmat eivät paranna työläisten asemaa. Jokainen ohjelma on lisännyt kapitalistien voittoja. Todellinen työttömyys ei näy virallisissa tilastoissa. Liitto on pyytänyt SAK:lta vaatimattomia toimenpiteitä työläisten aseman parantamiseksi. SAK:n työvaliokunta ei ole tähän mennessä käsitellyt liiton kirjelmää. SAK:n olisi voimakkaasti painostettava talouspiirejä, että ulkomaankauppamme saataisiin laajentumaan Itä-Euroopan maihin. Ellei markkinoita saada laajennetuksi on seurauksena työttömyys. Lopuksi hän ehdotti hyväksyttäväksi oman ehdotuksensa päätöslauselmaksi.

Myöskin T. Kujala esitti ehdotuksen päätöslauselmaksi.

A. Prunnila ja V. Rautelin kannattivat Porkkalan ja Kujalan esittämiä päätösehdotuksia.

E. Salonen kannatti Porkkalan esittämää päätösehdotusta, kiinnittäen samalla huomiota metalliteollisuudessa uhkaavaan työttömyyteen.

M. Sunell esitti, että tuskin milloinkaan on valtuuston kokouksissa kuultu niin ristiriitaisia alustuksia kuin tällä kertaa esitetyt kolme alustusta olivat. Hän väitteli erityisesti Nilssonin esitystä vastaan. Hän yhtyi kannattamaan Porkkalan ja Kujalan ehdotuksia.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että esitetyt alustukset ovat olleet keskustelun pohjana ja niiden lisäksi työvaliokunnan esittämä päätöslauselmaehdotus sekä, että keskustelun kuluessa ovat Porkkala ja Kujala tehneet vastaehdotukset työvaliokunnan ehdotukselle. Kun Porkkalan ja Kujalan ehdotukset käsittelevät eri asioita esitti puheenjohtaja, että ehdotukset yhdistettäisiin vastaehdotuksina työvaliokunnan ehdotukselle. Kokous ei kuitenkaan hyväksynyt puheenjohtajan esitystä, vaan vaati, että Porkkalan ja Kujalan ehdotusten välillä on ensin toimitettava äänestys siitä, kumpi ehdotus asetetaan työvaliokunnan vastaehdotukseksi.

Kun puheenjohtaja asetti Porkkalan ja Kujalan ehdotukset vastakkain äänestettäväksi esitti P. Kivikoski vastalauseensa puheenjohtajan menettelyn johdosta.

Toimitetussa äänestyksessä annettiin Kujalan ehdotuksen puolesta 39 ääntä ja Porkkalan ehdotuksen puolesta 1 ääni.

Äänestyksen tuloksen perusteella puheenjohtaja totesi, että Kujalan ehdotus on voittanut Porkkalan ehdotuksen ja joutuu näin ollen työvaliokunnan ehdotuksen vastaehdotukseksi.

Työvaliokunnan ja Kujalan ehdotusten välillä toimitetussa äänestyksessä annettiin työvaliokunnan ehdotuksen puolesta 69 ääntä ja Kujalan ehdotuksen puolesta 30 ääntä.

Äänestyksen tuloksen perusteella puheenjohtaja totesi työvaliokunnan ehdotuksen tulleen kokouksen päätökseksi. Samoin puheenjohtaja Antikainen totesi keskustelun aikana tehneensä työllisyyskysymyksestä seuraavan päätösehdotuksen:

"Kuultuaan selostuksen tämän hetken työllisyystilanteesta eri työaloilla kehoittaa valtuuston kokous SAK:n työvaliokuntaa kiinnittämään valtiovallan huomiota siihen osatyöttömyyteen, osittaisiin työttömyys-

ilmiöihin ja odotettavissa olevaan työttömyyteen, josta eräillä aloilla on ennakoilmiöitä olemassa, ja vaatimaan kiireisesti valtiovallan tehokkaita toimenpiteitä täystyöllisyyden palauttamiseksi ja jatkuvasti turvaamiseksi."

Kun ehdotusta oli keskustelun aikana kannatettu, eikä vastaehdotuksia oltu tehty, puheenjohtaja totesi valtuuston yksimielisesti hyväksyneen edellä olevan päätöslauselman.

Puheenjohtaja julisti asian käsittelyn päättyneeksi.

Ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyys.

Ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyydestä olivat Suomen Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen Liitto, Suomen Kutomateollisuustyöväen Liitto ja valtuuston jäsen Inkeri Virtanen tehneet esityksen valtuuston kokoukselle. Esitysten johdosta oli työvaliokunta antanut lausuntonsa. Esitykset sekä työvaliokunnan lausunto oli monistettuna jaettu valtuuston jäsenille.

Työvaliokunnan lausunto oli seuraavan sisältöinen:

"Valtuustolle tehdyt esitykset n:o 12 ja 14 koskettelevat niitä hajaantumislmiöitä, joita S. Kutomateollisuustyöväen Liiton piirissä on alkanut ilmetä vuonna 1948 pidetyn liiton edustajakokouksen seurauksina. Esitys n:o 13 sensijaan koskettelee tämän lisäksi myös muita ammattiyhdistysliikkeemme piirissä sattuneiden tapahtumien seuraamuksena ulkopuolelle keskusliittomme joutuneiden järjestöjen asemaa sekä eräitä sellaisia tapauksia, joissa jonkun ammattiosaston piirissä esiintyneet sisäiset erimielisyydet ovat johtaneet ns. rinnakkaisosaston syntymiseen. Esityksessä päädytään siihen, että SAK:sta erotetuille liitoille ja sen toimintapiirin ulkopuolelle joutuneille järjestöille olisi palautettava ne oikeudet ja suhteet SAK:oon, mitä niillä ennen kurinpidollisiin toimenpiteisiin ryhtymistä suhteessa keskusliittoon oli. Samoin esitetään, että rinnakkaisosastojen perustaminen olisi työvaliokunnan toimesta kiellettävä.

Kysymys erotetuista liitoista ja SAK:n toiminnan piirin ulkopuolelle suljetuista ammatillisista paikallisjärjestöistä on ollut SAK:n kuudennen edustajakokouksen käsiteltävänä kesällä 1951 ja on edustajakokous niitä koskevassa päätöksessään vahvistanut SAK:n työvaliokunnan ja valtuuston toimenpiteet ja niiden ohella velvoittanut työvaliokunnan tarkkaavaisesti seuraamaan sitä, että SAK:n sääntöjä ja sen toiminnasta vastuussa olevien elinten sääntöjen määräämässä järjestyksessä tehtyjä päätöksiä järjestön arvovallan ja sisäisen taistelueheyden säilyttämiseksi ehdottomasti noudatetaan. Tästä huolimatta esityksen tehnyt valtuuston jäsen uudelleen palaa asiaan siinä hengessä, että keskusliiton olisi siunattava laittomuudet ja sääntöjen sekä päätösten rikkomiset ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyden säilyttämisen nimessä ja että keskusliiton työvaliokunnan olisi samassa mielessä sallittava minkäläatuista toimintaa tahansa. Näin ei asian laita kuitenkaan voi olla.

Suuressa joukkojärjestössä merkitsee yksimielisyys suurta voimallisuutta. Ammattiyhdistysliikkeen toiminta-aikanaan tässä suhteessa hankkimat kokemukset ovat siitä parhaana todistuksena. Näinollen pyrkimys yhteisymmärryksen luomiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen kuuluu koko liikkeen yhteisiin velvollisuuksiin yksilöjäsenistä vastuunalaisiin johtolimiin saakka. Ei kuitenkaan ole suljettava silmiä siltä tosiasialta,

että suuren joukkojärjestön piirissä voi esiintyä monenlaisia käsityksiä, joiden aiheuttamana on viime kädessä myös ristiriita mahdollinen. Tällöin ei ristiriidan ratkaiseminen ole muulla tavalla mahdollista kuin turvautumalla yhteisesti hyväksytyjen sääntöjen ja menettelytavoista tehtyjen periaatepäätösten määräämiin tapoihin ratkaista pulmat. Muunlainen menettely aiheuttaisi sen, että jokainen voisi katsoa oikeudekseen toimia järjestön piirissä omasta mielestään parhaaksi katsomallaan tavalla ja seurauksena olisi järjestön sisäinen sekasorto ja kaaos. SAK:n piirissä on jäsenenemmistön ja vastuunalaisen johdon osalta kunnioitettu sääntöjä ja menettelytapapäätöksiä ja ratkaisut nojautuvatkin niihin. Edellisen edustajakokouksen aikaiset ratkaisut ovat olleet jäsenistön harkittavana ja jäsenistön kanta on tullut myös kuudennen edustajakokouksen päätökseksi ja näinollen työvaliokunta katsookin, että valtuuston jäsenen Inkeri Virtasen esityksen n:o 13 ensimmäinen ponsi ei anna aihetta muihin toimenpiteisiin, kuin että valtuusto kehottaa S. Metsä- ja Uittotyöväen Liittoa, S. Kuljetustyöväen Liittoa ja S. Putkimiesliittoa lopettamaan ammattiyhdistysliikkeen yhtenäisyyttä ja sen toiminnan tehokkuutta haittaavan toimintansa. Samalla valtuusto kehottaa näiden liittojen jäsenistöä viipymättä liittymään SAK:n alaisiin jäsenliittoihin.

Samanlainen kehoitus osoitetaan SAK:n toimintapiirin ulkopuolelle joutuneille ammatillisille paikallisjärjestöille, jonka lisäksi valtuusto kehottaa SAK:n jäsenliittoja viipymättä ryhtymään sellaisiin toimenpiteisiin, että niiden alaiset perusjärjestöt viipymättä eroavat tällaisista paikallisjärjestöistä.

SAK:n työvaliokunta on tietoinen siitä, että ns. rinnakkaisosastojen olemassaolo ja syntyminen on epäterve ilmiö. Tutkittaessa syitä tähän on havaittu, että poliittisesti eri mielipiteitä edustavien jäsenten erilaiset käsitykset määräytyistä ammattiyhdistysliikkeen toiminnan piiriin kuulumattomista kysymyksistä ovat olleet aiheena osastojen sisäisiin erimielisyyksiin ja pääasiallisesti vaikuttavina tekijöinä osastojen jäsenkatoon, tai rinnakkaisosastojen syntymiseen. Rinnakkaisosastojen perustamiskielto ei ilmeisesti ratkaisisi pulmaa eikä poistaisi mainittuja ristiriitoja. Näinollen työvaliokunta esittää, että valtuuston jäsenen Inkeri Virtasen esityksen toinen ponsi ei aiheuttaisi muita toimenpiteitä kuin valtuuston vakavan kehotuksen ammattiosastoille, että niiden sisäisessä toiminnassa ei otettaisi käsiteltäväksi mitään sellaisia kysymyksiä, joiden poliittinen luonne johtaa perusjärjestöjen sisäisen toiminnan onnistumiselle ja ammattiyhdistysliikkeen kokonaisuudelle välttämättömän ammattiyhdistyshengen rikkoutumiseen.

Esityksissä n:o 12 ja 14 kosketellaan hajaantumisilmiöitä S. Kutomateollisuustyöntekijöiden Liiton piirissä ja ehdotetaan, että työvaliokunta ryhtyisi viipymättä toimenpiteisiin niiden johdosta estämällä uusien osastojen perustamisen, palauttamalla jo perustettuihin liittyneet jäsenet liiton piiriin ja lopettamalla Kutomatyöläisten Valtuuskunnan toiminnan. Kokonaiskuvan selville saamiseksi on kuitenkin aiheellista tarkastella niitä tapahtumia, jotka ovat aiheena näiden ilmiöiden syntymiseen.

Vuonna 1948 pidetty mainitun liiton edustajakokous on selvästi se kehityksen käännekohta, josta lähtien tapahtumat johdonmukaisesti näytävät kehittyvän. Pariissa tapauksessa, mm. SAK:n edustajakokousvaaleissa 1947 osoittautui, että liiton vuoden 1945 edustajakokouksessa valitun johdon oli aihetta tuntea asemansa jossain määrin epävarmaksi. Tästä johtui, että jo edustajakokousvaaleihin valmistuttaessa eräissä osastoissa,

mm. estettiin ehdokkaiden asettaminen niiltä, joiden tiedettiin olevan hylkittäviä arvostelemaan liiton johtoa. Esim. Vaasan puuvillatehtaan työntekijäin ammattiosastossa ehdokkaita asetettaessa käytettiin tällaisen esittämisen muodollisena syynä sitä, että nimettyjä ehdokkaita ei oltu keskustelun aikana kannatettu. Siihen asti ei osastossa tällaista tapaa ollut käytännössä. Monista muista samantapaisista menettelytavoista huolimatta näyttivät vaalit tuottavan huolia liiton johdolle. Kun vaalit olivat ohi ja osoittivat, että liiton siihenastisen johdon kannalla olevat näyttivät jääneen vähemmistöön, ryhtyi liiton johto toimenpiteisiin asemansa varmistamiseksi. Eräitä valituksia hyljättiin ja liittohallinnon päätöksellä kiellettiin edustusoikeus kolmelta osastojen valitsemalta edustajalta, nim. Kerttu Muhoselta ja Elsa Lappeita H:gin osastosta ja Martta Niemi-Hiedalta Tampereen Villasten osastosta. Päivän kestänyt laillisuustaistelu johti siihen, että edustajakokous antoi edustusoikeudet kahdelle ensimmäiselle. Kun tapaus Niemi-Hiedasta edustajakokous teki äänestyksen jälkeen päätöksen evätä häneltä edustusoikeuden, poistuiivat laillisuuden kannalla olleet edustajat edustajakokouksesta. Sitä ennen ilmoitettiin heidän taholtaan, että he pitävät kokousta tämän perusteella laittomana ja että kokouksen päätöksiä tullaan heidän toimestaan moittimaan.

Liiton Hämeenlinnan osasto otti asian hoitaakseen. Tampereen raastuvanoikeus antoiinkin asiasta päätöksensä maaliskuun 30. päivänä 1949. Tällä päätöksellä (sisältö jäljempänä Korkeimman oikeuden asiasta antaman päätöksen yhteydessä) raastuvanoikeus julisti edustajakokouksen Niemi-Hietaa koskevan päätöksen mitättömäksi ja kaikki muutkin kokouksessa tämän jälkeen tehdyt päätökset myös mitättömiksi. Siitä lähtien on liiton johto ja liiton toiminta ollut laittomalla pohjalla.

Liiton johto ei tähän kuitenkaan tyytynyt ja nojautuen liiton varoihin se ryhtyi jatkamaan oikeudenkäyntiä vedoten asiassa Hovioikeuteen, joka joulukuun 15. päivänä 1950 kuitenkin vahvisti raastuvanoikeuden päätöksen sellaisenaan. Tämän jälkeen kenelle tahansa oli selvää, että kokouksen päätöksiä moittineet olivat olleet oikeassa.

Liiton johto ei kuitenkaan vetänyt tästä tällaista johtopäätöstä. Voitaakseen ilmeisesti aikaa se päätti edelleen jäsenistön varoihin turvautuen vedota asiasta Korkeimpaan oikeuteen. Tällä välillä oli liiton sääntöjen mukaan nimittäin myös tullut aika pitää liiton seuraava sääntömääräinen edustajakokous, jonka järjesti edustajavaaleineen laittomalla pohjalla toiminut liittohallinto.

Tyytymättömänä liiton toimintaan yleensä ja vuonna 1948 pidetyn edustajakokouksen laittomuuteen liiton jäsenistö alkoi kaikota siitä. Tyytymättömyyttä lisäsi huomattavalla tavalla liiton johdon perustaman liiton äänenkannattajan "Syöstävän" ammattiyhdistysliikkeeseen kohdistama mustamaalaus. Ensimmäinen suurempi ryhmä, joka ryhtyi aktiivisiin toimenpiteisiin tässä suhteessa oli laitosten miesten ryhmä, joka mm. vastoin SAK:n taholta lausuttuja käsityksiä perusti lokakuun 10 päivänä 1949 uuden liiton nimellä "Tekstiililaitosmiesten Liitto". Liitto haki 3. 5. 1950 myös SAK:n jäsenyyttä, mutta SAK ollen edelleen omaksumallaan kannalla, ei ottanut asiaa käsiteltäväkseen. Korkeimman oikeuden päätöksen tultua tunnetuksi liitto hyväksyttiin SAK:n jäsenliitoksi, koska S. Kutomateollisuustyöväen Liiton taholla ei ollut näkyvissä minkäänlaisia pyrkimyksiä ryhtyä toimenpiteisiin sanotun oikeudenpäätöksen johdosta. Pitkin matkaa liiton jäsenmäärä alkoi osoittaa alenevaa suuntaa muutenkin ja joh-

tui tämä ilmeisesti jäsenistön väsymisestä oikeudenkäynnin pitkistymiseen.

Toivossa, että liiton johto olisi ollut järjestämässään edustajakokouksessa valmis korjaamaan aikaisemmat tekonsa ja ryhtymään rakentamaan liiton toimintaa sen eheyttä kehittäväälle pohjalle huomattava joukko sellaisiakin jäseniä, jotka olivat käydyn oikeudenkäynnin takana, osallistui edustajakokoukseen. Kävi kuitenkin ilmi, että näin ei ollut asian laita ja niinpä nämä jäsenet kieltäytyivät osallistumasta vastuuseen uudesta edustajakokouksesta. Samoin he luonnollisesti kieltäytyivät osallistumasta liiton tässä kokouksessa valittuun johtoon, joka kuitenkin ryhtyi kaikesta huolimatta toimenpiteisiin uusien nimenkirjoittajain rekisteröimiseksi yhdistysrekisterissä.

Korkeimman Oikeuden päätös asiasta annettiin marraskuun 1. päivänä 1951. Se oli kokonaisuudessaan näin kuuluva:

Jäljennös.

3 kpl. 2000 mkn leimamerkkejä.

KORKEIMMAN OIKEUDEN tuomio nosterahoin Turun hovioikeudesta tullessa yhdistyksen kokouksen päätösten mitättömiksi julistamista koskevassa jutussa, jossa ovat Tampereen kaupungista oleva Suomen Kutomateollisuustyöväen Liitto (S.K.L.) r.y. hakijana ja Hämeenlinnan kaupungista oleva Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton (S.K.Ln) Hämeenlinnan osasto n:o 28 r.y. vastaajana:
Annettu Helsingissä marraskuun 1 päivänä 1951.

Korkein oikeus on esittellyttänyt itselleen jutun kirjat ja saanut niistä tietää seuraavaa:

Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Hämeenlinnan osaston n:o 28 kanteesta Tampereen raastuvanoikeus on maaliskuun 30 päivänä 1949 julistamassaan päätöksessä lausunut selvitetyn, että Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Tampereella toukokuun 16—19 päivänä 1948 pidettyyn edustajakokoukseen oli yhdistyksen jäsenyhdistys Tampereen Viilteollisuustyöväen a.o. N:o 4 r.y. valinnut yhdeksi edustajakseen tehdastyöläisen Martta Niemi-Hiedan ja että edustajakokous sitten, koska Niemi-Hieta oli Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton liittohallinnon jäsen, oli evännyt häneltä edustajaoikeuden. Koskei edustajakokouksella kuitenkaan ollut ollut laillista syytä mainitulla perusteella evätä Niemi-Hiedalta oikeutta esiintyä osastonsa edustajana, niin ja kun Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Hämeenlinnan osasto n:o 28 ei ollut myötävaikuttanut puheena olevan päätöksen syntymiseen, raastuvanoikeus, siihen nähden, että edustajakokouksen kerrottu laiton menettely oli saattanut vaikuttaa sen käsiteltävänä olleiden muidenkin asioiden ratkaisuun, on julistanut edustajakokouksen mainitun päätöksen ja sen kaikki muutkin päätökset mitättömiksi sekä velvoittanut Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton korvaamaan Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Hämeenlinnan osaston n:o 28 oikeudenkäyntikulut kolmellakymmenelläyhdelä tuhannella viidelläsadalla markalla.

Hovioikeus, jonka tutkittavaksi Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton oli vetoamalla saattanut jutun, on joulukuun 15 päivänä 1950 antamalla tuomiolla jättänyt raastuvanoikeuden päätöksen voimaan ja velvoittanut Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton viidellä tuhannella mar-

kalla korvaamaan Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Hämeenlinnan osastolle n:o 28 sillä jutusta hovioikeudessa olleet kulut.

Suomen Kutomateollisuustyöväen Liitto on hakenut muutosta hovioikeuden tuomioon. Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Hämeenlinnan osasto n:o 28 on vastannut muutoksenhakemukseen.

Korkein oikeus on tutkinut tämän jutun ja katsoo, ettei ole esitetty syytä muuttaa hovioikeuden tuomiota, joka siis jää pysyväksi. Suomen Kutomateollisuustyöväen Liitto velvoitetaan suorittamaan Suomen Kutomateollisuustyöväen Liiton Hämeenlinnan osastolle n:o 28 sillä jutusta täällä olleiden kulujen korvaukseksi kymmenentuhatta markkaa. Tätä kaikki asianomaiset noudattakoot.

Vahvistetaan Korkeimman oikeuden sinetillä ja esittelijän allekirjoituksella.

(Korkeimman Oikeuden sinetti).

Osvi Lahtinen.

N:o 2797.

O. L.

Jäljennökset oikeaksi todistavat:

A. Kesänen.

Irene Turunen"

Korkeimmassa oikeudessa käytännössä olevien menettelytapojen mukaisesti päätös tuli asianomaisten tietoon vasta runsaasti kahta kuukautta myöhemmin eli n. helmikuun puolivälissä. Kun laittomalla pohjalla järjestetty uusi edustajakokous pidettiin toukokuun 27. ja sitä seuraavina päivinä 1951 ja odotettu Korkeimman oikeuden päätös annettiin vasta marraskuussa 1951 ja tuli asianomaisten tietoon vasta kuluva vuoden puolella eivät tämän kokouksen päätöksistä vastuuseen osallistumattomat ryhtyneet moittimaan kokouksen laillisuutta tuomioistuimessa yhdistyslain määräämän kuuden kuukauden ajan kuluessa. Tämä lienee ainoa mahdollinen selitys siihen, että yhdistysrekisteri rekisteröi laittomalla pohjalla valitun liiton uuden johdon. On kuitenkin tässä yhteydessä syytä tehdä mainittua mahdollista moitekysymystä ajatellen muutamia tärkeitä huomautuksia.

Ajatteltakoon, että laillisuuden puolesta taistelevat jäsenet olisivat ryhtyneet tämän uudenkin laittoman edustajakokouksen osalta oikeudenkäyntiin. Seurauksena olisi ollut uusi oikeusprosessi, joka olisi niinkään kestänyt muutamia vuosia eli niin kauan, että jälleen olisi tullut aika pitää uusi sääntömääräinen edustajakokous. Tästä olisi taas täytynyt ryhtyä jatkamaan uutta oikeudenkäyntiä ja tätä olisi jatkunut loppumattoon liiton johdon ollessa kuitenkin sikäli kummallisessa asemassa, että se on käynyt ja olisi käynyt oikeutta jäsenistönsä varoilla. Se, että moitekannetta viimeksi pidetyn laittoman edustajakokouksen osalta ei ole nostettu ja että yhdistysrekisteri on liiton tuossa kokouksessa valitun johdon rekisteröinyt, ei itse pääasiaa — että liitto on nyt laittomissa käsissä — lainkaan muuta.

Havaittuaan, että asiat pitkistyvät ilman tulosten toiveita huomattava joukko liiton jäseniä ryhtyi toimenpiteisiin asian tilan muuttamiseksi. SAK:n työvaliokunta on voinut todeta, että lukuista joukko uusia kutomatyöväen osastoja on näiden jäsenten toimesta perustettu ja että nämä osastot ovat jäsentensä etujen tehokkaammaksi valvomiseksi perustaneet väliaikaisen elimen, Kutomatyöläisten Valtuuskunnan, joka on työvalio-

kunnalle esittänyt toivomuksen, että kutomatyöläisten keskuudessa vallitsevan nykyisen tilanteen johdosta ryhdyttäisiin SAK:n taholta toimenpiteisiin vallitsevan sekavan tilanteen selvittämiseksi, ennen kuin tilanne pääsee kehittymään katastroofiseksi kutomatyöläisten järjestötoiminnan alalla. Kutomatyöläisten Valtuuskunnan piiriin on järjestynyt kutoma-alan työläisiä n. 3.500, aikaisemmin perustetun Tekstiililaitosmiesten Liiton jäsenmäärän ollessa 961. Sekavan tilanteen vallitessa osa aikaisemmin järjestöihin kuuluneita työntekijöitä lienee jättäytynyt kokonaan järjestöjen ulkopuolelle. Kutomatyöläisiä huolestuttaa lisäksi erittäin suuresti alalla vallitseva heikko työllisyystilanne, jota työnantajat pyrkivät sekavan järjestötilanteen lisäksi käyttämään hyväkseen. Kaikki syyt siis puhuvat sen puolesta, että on mitä tähdellisintä puuttua kysymykseen sen saattamiseksi sellaiselle pohjalle, että työntekijät luottamuksella voivat kääntyä ammatillisen keskusjärjestönsä puoleen ja että keskusjärjestö puolestaan voi luottaa siihen, että asianomaisia työntekijöitä edustava järjestö toimii laillisella pohjalla.

SAK:n työvaliokunta on S. Kutomateollisuustyöväen Liiton SAK:n valtuustolle jättämän esityksen ja edelläolevan tilannekuvan johdosta kääntynyt myös mainitun liiton puheenjohtajaksi viimeisessä laittomalla pohjalla kokoontuneessa edustajakokouksessa valitun Matti Sunellin puoleen.

Tämän jälkeen on liiton liittohallinto pitänyt kokouksen, jossa asiaa on käsitelty ja tämän käsittelyn perusteella on liitto jättänyt asiassa SAK:n työvaliokunnalle kirjallisen vastauksensa, joka on liitetty valtuuston jäsenille jaettuun aineistoon.

Vastauksesta ilmenee, että liittohallinto pitää edelleen asemaansa laillisena, mutta ilmoittaa olevansa valmis neuvottelemaan asiasta ja jopa keskustelemaan liiton johdon kokoonpanosta. Vastauksessaan liitto korostaa myös suhteitaan keskusliittoon pitäen niitä täysin normaalina ja sellaisina, että ne eivät ole antaneet aihetta muistutuksiin.

Vastauksen johdosta on todettava, että eri oikeusasteiden täysin samansuuntaisista päätöksistä huolimatta liittohallinto edelleenkin ei halua myöntää toimivansa laittomalla pohjalla.

Tilaisuutta liiton tarkoittamaan neuvotteluun tarjottiin SAK:n työvaliokunnan tietämän mukaan jo pidetyissä kahdessa viimeisessä liiton edustajakokouksessa, jolloin asiaa olisivat voineet käsitellä perusjärjestöissä valitut kokousedustajat. Tässä vaiheessa on vähintään aihetta olettaa, että neuvottelujen tulokset eivät saavuttaisi todellista ja ilmaa puhdistavaa luottamusta jäsenistön keskuudessa.

Liiton suhteet SAK:oon ovat myös toisenlaiset kuin miksi ne liiton kirjelmässä esitetään. Ei voida pitää parhaalla tahdollakaan normaaleina suhteina sitä, että liitto levittää noin vuoden aikana kaksikin sellaista lentolehtistä, jotka ovat täydellisesti tähdätty keskusliittoa vastaan. Ensimmäiseen näistä kahdesta oli SAK:n puolesta pakko vastata, mutta lentolehtiskamppailuun ei ole SAK:n syytä alentua sellaisessa tapauksessa, jossa — kuten viimeisessä lentolehtisessä on tehty — väitetään SAK:n toiminnan ja politiikan olevan sotapolitiikkaa.

Liiton lehdessä "Syöstävässä" on myös säännöllisesti ollut keskusliittoa ja sen päätöksiä sekä toimintaa yksinomaan kielteisesti arvostelevia kirjoituksia ilman, että edes SAK:n valtuuston päätöslauselmia olisi yleensä julkaistu.

Edellä esitetyt esimerkit todeten työvaliokunta katsoo ettei se voi ottaa vastuulleen tilanteen jättämistä nykyiselleen, joka voi johtaa kutomateollisuuden ammattillisen järjestötoiminnan lopulliseen kaaostilaan eikä laittomalla pohjalla toimivan liiton pitämistä SAK:n jäsenyydessä, esittää SAK:n valtuustolle, että

1. työvaliokunnan päätös S. Kutomateollisuustyöväen Liiton erottamisesta SAK:n jäsenyydestä pvmillä 25. 5. -52 valtuuston päätöksellä vahvistetaan ja että

2. työvaliokuntaa kehoitetaan ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin kutomatyöläisten järjestämiseksi uudelleen SAK:n piirissä."

Ensimmäisen puheenvuoron käytti Kutomatyöväen Liiton puheenjohtaja M. Sunell selostaen laajasti ja yksityiskohtaisesti nykyisin liitossa vallitsevaa tilannetta sekä liittoa vastaan käytyä oikeusjuttua. Hän korosti erityisesti sitä, että liiton taholta on kaikissa vaiheissa pyritty neuvotteluteitse rakentamaan liiton yhtenäisyyttä. Hän arvosteli työvaliokunnan päätöstä, jolla Kutomatyöväen Liitto on erotettu SAK:sta, ja jolle päätökselle työvaliokunta nyt hakee valtuuston vahvistusta.

V. Rautelin esitti, että ennenkuin päätöstä Kutomatyöväen Liiton erottamisesta tehdään, olisi asia perusteellisesti tutkittava. Rakennustyöläisten Liiton taholla ollaan valmiit tekemään kaikki, että neuvottelut saataisiin aikaan. Hän ehdotti hyväksyttäväksi päätöslauselman.

Pääsihteeri Lindblom mainitsi, että SAK:n taholta on asian johdosta käyty neuvotteluja että tulevaisuudessa neuvotteluissa on työvaliokunnan apu käytettävissä.

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja totesi, että keskustelun aikana on kannatettu työvaliokunnan ehdotusta. Rautelin on tehnyt työvaliokunnan ehdotuksesta poikkeavan ehdotuksen, jota myöskin on kannatettu. Myöskin on tehty ehdotus, että asian käsittely siirrettäisiin seuraavaan valtuuston sääntömääräiseen kokoukseen, jota ehdotusta on myöskin kannatettu. Hän esitti ensiksi ratkaistavaksi, otetaanko asia tässä kokouksessa päätettäväksi vai siirretäänkö se seuraavaan kokoukseen.

Toimitetussa äänestyksessä annettiin ensimmäinen vaihtoehtoinen puolesta 63 ääntä ja jälkimmäinen vaihtoehtoinen puolesta 30 ääntä.

Äänestyksen tuloksen perusteella puheenjohtaja totesi, että valtuusto on päättänyt ratkaista asian tässä kokouksessa.

Tämän jälkeen toimitettiin äänestys työvaliokunnan ehdotuksen ja Rautelinin ehdotuksen välillä.

Äänestyksessä annettiin työvaliokunnan ehdotuksen puolesta 65 ääntä ja Rautelinin ehdotuksen puolesta 30 ääntä.

Äänestyksen tuloksen perusteella puheenjohtaja totesi, että valtuusto on hyväksynyt työvaliokunnan ehdotuksen ja vahvistaa työvaliokunnan päätöksen, jolla

1. Suomen Kutomateollisuustyöväen Liitto erotetaan Suomen Ammattiyhdistysten Keskusliitto (SAK) r.y:stä päivämäärällä 25. 5. 1952, ja että

2. työvaliokuntaa kehoitetaan ryhtymään kiireellisiin toimenpiteisiin kutomatyöläisten järjestämiseksi uudelleen SAK:n piirissä.

Päätöksen johdosta lausui T. Kujala, että koska päätös on SAK:n sääntöjen vastainen ja siten laiton, tulee hän esittämään kirjallisen vastalauseen päätöksen johdosta.

Useat vähemmistöryhmän edustajat ilmoittivat tulevansa yhtymään Kujalan esittämään vastalauseeseen.

Kokouksen lopettaminen.

Puheenjohtaja kiitti kokouksen osanottajia, toivoen, että tehdyt päätökset koituvat ammattiyhdistysliikkeen menestykseksi ja julisti kokouksen päättyneeksi.

Lopuksi laulettiin yhteisesti "Vala". Kokous päättyi klo 20.05.

Liittojen jäsenluku v. 1952 verrattuna vuoteen 1951.

Liitto	Jäsenluku		Lisäys tai vähennys v. 1951 verraten			
	1951	1952	lukum.		%	
Autoalantyyöntekijäin	5.147	4.570	-	577	-	11,2
Elintarviketyöläisten	8.079	7.774	-	305	-	3,8
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunn.	3.149	3.218	+	69	+	2,2
Jalometallityöntekijäin	925	874	-	51	-	5,5
Kansakoulujen Miesopett. Yhd.	100	100	-	-	-	-
Kiinteistötyöntekijäin	1.956	2.048	+	92	+	4,7
Kirjatyöntekijäin	8.512	8.745	+	233	+	2,7
Kunnantyyöntekijäin	21.038	21.395	+	357	+	1,7
Kutoma- ja Neuletyöväen	-	4.473	+	4.473	-	-
Kutomateollisuustyöväen	13.076	-	-	13.076	-	-
Lasi- ja Posliinityöväen	3.136	2.674	-	462	-	14,7
Liiketyöntekijäin	13.218	13.491	+	273	+	2,1
Luotsi- ja Majakkamies	525	506	-	19	-	3,6
Maa- ja Sekatyöväen	9.844	9.872	+	28	+	0,3
Maalaiskuntien Virkailijain	1.010	1.010	-	-	-	-
Mekanikkojen	388	350	-	38	-	9,8
Merimies-Unioni	6.516	6.516	-	-	-	-
Metallityöväen	45.007	38.902	-	6.105	-	13,6
Mielisairaanhoitajain	1.460	1.591	+	131	+	9,0
Muurarien	5.476	5.626	+	150	+	2,7
Muusikkojen	1.152	990*1	-	97	-	8,4
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	6.543	6.105	-	438	-	6,7
Oppikoulunopettajain	102	102	-	-	-	-
Paperiteollisuudentyyöntekijäin	15.507	15.242	-	265	-	1,7
Poliisien	3.830	3.600	-	230	-	6,0
	3.185	3.076	-	109	-	3,4
Puutyöväen	18.721	19.002	+	281	+	1,5
Rakennustyöläisten	25.519	23.771	-	1.748	-	6,8
Rautatieläisten	15.327	14.609	-	718	-	4,7
Sos.-dem. Sanomalehtimies	124	123	-	1	-	0,8
Sukeltajain	266	246	-	20	-	7,5
Tekstiililaitosmiesten	-	1.015	+	1.015	-	-
Tullimies	705	705	-	-	-	-
Työläis	9.332	8.937	-	395	-	4,2
Vaate- ja tekstiilialaisten	4.620	3.859	-	761	-	16,5
Valtion Virkailijain	905	1.053	+	148	+	16,3
Vankilavirkailijain..	1.400	1.368	-	32	-	2,3
Veturimiesten	4.325	4.440	+	115	+	2,6
Yleinen Lehtimies	111	127	+	16	+	14,4
Yleinen Työnjohtaja	307	275	-	32	-	10,4
Yhteensä	260.543	242.445	-	18.098	-	6,9

Liittojen jäsenistön jakautuminen sukupuolen mukaan v. 1952.

Liitto	miehiä	%	naisia	%	Yht.
Autoalantyöntekijäin.	4.489	98,2	81	1,8	4.570
Elintarviketyöläisten	3.035	39,0	4.739	61,0	7.774
Hotelli- ja Ravintolahenkilökunn.	531	16,5	2.687	83,5	3.218
Jalometallityöntekijäin	660	75,5	214	24,5	874
Kansakoulujen Miesopett. Yhd	100	100,0	-	-	100
Kiinteistötyöntekijäin	1.205	58,8	843	41,2	2.048
Kirjatyöntekijäin	4.724	54,0	4.021	46,0	8.745
Kunnantyöntekijäin	15.204	71,1	6.191	28,9	21.395
Kutoma- ja Neuletyöväen	834	18,6	3.639	81,4	4.473
Lasi- ja Posliinityöväen	1.448	54,2	1.226	45,8	2.674
Liiketyöntekijäin	4.979	36,9	8.512	63,1	13.491
Luotsi- ja Majakkamies.	506	100,0	-	-	506
Maa- ja Sekatyöväen	8.963	90,8	909	9,2	9.872
Maalaiskuntien Virkailijain	290	28,7	720	71,3	1.010
Mekanikkojen.	349	99,7	1	0,3	350
Merimies-Unioni	6.012	92,3	504	7,7	6.516
Metallityöväen	34.792	89,4	4.110	10,6	38.902
Mielisairaanhoidtajani.	511	32,1	1.080	67,9	1.591
Muurarien.	5.621	99,9	5	0,1	5.626
Muusikkojen.	993	94,1	62	5,9	1.055
Nahka-, Jalkine- ja Kumityöväen	2.621	42,9	3.484	57,1	6.105
Oppikoulunopettajain.....	102	100,0	-	-	102
Paperiteollisuudentyöntekijäin	10.953	71,9	4.289	28,1	15.242
Poliisien.	3.600	100,0	-	-	3.600
Postimies.	2.753	89,5	323	10,5	3.076
Puutyöväen.	13.383	70,4	5.619	29,6	19.002
Rakennustyöläisten.	21.733	91,4	2.038	8,6	23.771
Rautatieläisten	13.179	90,2	1.430	9,8	14.609
Sos.-dem. Sanomalehtimies	107	87,0	16	13,0	123
Sukeltajain	246	100,0	-	-	246
Tekstiililaitosmiesten	1.015	100,0	-	-	1.015
Tullimies.....	704	99,9	1	0,1	705
Työläis	6.603	73,9	2.334	26,1	8.937
Vaatetustyöläisten	367	9,5	3.492	90,5	3.859
Valtion Virkailijain	692	65,7	361	34,3	1.053
Vankilavirkailijani	1.277	93,3	91	6,7	1.368
Veturimiesten	4.440	100,0	-	-	4.440
Yleinen Lehtimies	92	72,4	35	27,6	127
Yleinen Työnjohtaja/.	275	100,0	-	-	275
Yhteensä	179.388	74,0	63.057	26,0	242.445

Tietoja liittojen toimistoissa hoidettavista työttömyys- ja matka-apukassojen varoista v. 1952.

Kassan nimi	Kassan osakas-luku	Tulot		
		Osakasmaksuja	Valtiolta	Korkoja
Elintarviketyöläisten	7.660	1.049.729:—	257.547:—	74.355:—
Kirjatyöntekijäin	8.745	1.109.969:—	480.825:—	68.906:—
Kunnantyöntekijäin	21.395	2.086.952:—	678.067:—	309.375:—
Liiketyöntekijäin	13.491	985.601:—	616.171:—	108.473:—
Metallityöväen	3.312	516.091:—	172.729:—	13.224:—
Paperiteoll.työntekijäin	14.517	2.218.746:—	685.563:—	391.835:—*)
Puutyöväen	18.834	2.858.436:—	1.367.614:—	620.891:—
Rakennustyöläisten	23.771	7.692.678:—	7.017.780:—	1.278.876:—
		111.725	18.518.202:—	2.865.935:—
			11.276.296:—	32.660.433:—

*) myös osaketulot ja korot.

Tyött. av.	Matka-av.	Menot Hoitokust. ym. menoja	Yhteensä	Varat	Velat	Puhd. omais.
48.225:—	—:—	472.900:—	521.125:—	2.052.185:—	—:—	2.052.185:—
372.320:—	2.610:—	1.110.950:—	1.485.880:—	2.010.400:—	—:—	2.010.400:—
69.380:—	—:—	1.367.778:—	1.437.158:—	7.172.198:—	—:—	7.172.198:—
194.500:—	156.560:—	1.031.669:—	1.382.729:—	4.006.860:—	—:—	4.006.860:—
33.564:—	—:—	486.046:—	519.610:—	4.526.675:—	—:—	4.526.675:—
431.325:—	—:—	1.634.672:—*)	2.065.997:—	7.772.150:—	70.000:—	7.702.150:—
1.432.590:—	2.790:—	3.409.456:—**)	4.844.836:—	15.801.617:—	1.623.449:—	14.178.168:—
10.737.502:—	—:—	1.433.269:—	12.170.771:—	27.596.909:—	—:—	27.596.909:—
13.319.406:—	161.960:—	10.946.740:—	24.428.106:—	70.938.994:—	1.693.449:—	69.245.545:—

*) Hoitokustannusten tiliin sisältyy edustajakokouskuluja 793.740:—.

**) Hoitokustannusten tiliin sisältyy edustajiston kokouskuluja 1.623.449:—.

Liittojen sekä työttömyys- ja matka-apukassojen maksamat avustukset v. 1952.

Liiton tai kassan nimi	Työttömyyskassan varoista		Liiton varoista		Muita av.	Avustuksia yhteensä
	Työttöm. ja matka-av.	Sairausav.	Hautausav.	Oikeusav.		
Autoalantöntekijäin	—	71.773	12.350	—	112.014	196.137
Elintarviketyöläisten	48.225	2.128.790	48.624	—	153.020	2.378.659
Hotelli- ja Ravintolahenk.	—	422.562	77.000	130.825	8.000	638.387
Jalometallityöntekijäin *)	14.745	131.415	3.000	—	—	149.160
Kansakoul. Miesopett. Yhd.	—	—	—	—	—	—
Kiinteistötyöntekijäin	—	—	57.000	—	—	57.000
Kirjatyöntekijäin	374.930	3.876.115	183.000	—	738.933	5.172.978
Kunnantyöntekijäin	69.380	4.380.792	950.134	—	147.687	5.547.993
Kutoma- ja Neuletyöväen	—	244.739	17.600	—	—	262.339
Lasi- ja Posliinityöväen	—	—	60.000	—	15.098	75.098
Liiketyöntekijäin	351.060	2.254.996	120.781	500	188.654	2.915.991
Luotsi- ja Majakkamies	—	—	—	—	—	—
Maa- ja Sekatyöväen	—	589.944	145.907	8.570	—	744.421
Maalaiskuntain Virkailij.	—	—	—	—	—	—
Mekanikkojen	—	—	—	—	—	—
Merimies-Unioni	—	738.685	155.250	298.315	—	1.192.250
Metallityöväen	33.564	5.446.375	705.200	—	434.813	6.667.946
Mielisairaanhoidtajain	—	86.878	—	19.755	—	106.633
Muurarien	—	1.091.825	365.300	67.216	108.140	1.632.481
Muusikkojen	—	—	—	26.997	—	26.997
Nahka-, Jalkine- ja Kumiit.	—	1.224.015	54.500	5.965	6.000	1.290.480
Oppikoulunopettajain	—	—	—	—	—	—
Paperiteoll.työntekijäin	431.325	5.972.508	289.000	9.105	38.991	6.740.929
Poliisien	—	65.500	—	45.500	—	111.000
Postimies	—	—	—	—	—	—
Puutyöväen	1.435.380	3.525.240	217.700	125.968	483.733	5.788.021
Rakennustyöläisten	10.737.502	11.374.266	745.700	213.997	—	23.071.465
Rautatieläisten *)	5.230	1.135.050	786.000	—	—	1.926.280

Sos.-dem.	Sanomalehtimies	—	10.000:—	—	—	—	—	10.000:—
Sukeltajain		—	—	—	—	—	—	—
Tekstiililaitosmiesten		—	95.740:—	—	—	—	—	107.740:—
Tullimies		—	—	12.000:—	—	—	—	—
Työläis		—	—	—	—	—	—	—
Vaateustyöläisten		—	1.524.777:—	170.000:—	32.700:—	—	—	1.727.477:—
Valtion Virkailijain		—	522.700:—	33.200:—	—	—	—	555.900:—
Vankilavirkailijain		—	—	—	—	—	—	—
Veturimiesten		—	—	—	46.000:—	—	—	46.000:—
Yl. Lehtimies		—	—	—	46.038:—	—	—	46.038:—
Yl. Työnjohtaja		—	—	—	—	—	—	—
		13.501.341:—	46.914.685:—	5.209.246:—	1.125.445:—	2.435.083:—	69.185.800:—	—

*) Liitolla ei ole työttömyyskassaa.

SISÄLLYSLUETTELO:

I. Poliittinen tilanne:

Sivu

1. Kansainvälinen tilanne.....	3
2. Kotimaan tilanne.....	4

II. Talouselämä:

1. Yleistä.....	5
2. Sotakorvaukset.....	5
3. Teollisuus.....	7
4. Rakennustoiminta.....	8
5. Maa- ja metsätalous.....	9
6. Työmarkkinat.....	11
7. Ulkomaankauppa.....	12
8. Kotimaankauppa.....	13
9. Liikenne.....	14
10. Raha- ja pääomamarkkinat.....	14
11. Valtion talous.....	15
12. Hintataso.....	16

III. SAK:n jäsenistö ja hallintoelimet:

1. Liitot ja jäsenistö.....	17
2. Työvaliokunta ja valtuusto.....	18
3. SAK:n henkilökunta.....	18
4. Vainajat.....	19

IV. Yhteistyö kotimaisten järjestöjen ja yhtymien kanssa:

1. Järjestöt ja yhtymät.....	20
2. Edustus järjestöjen kokouksissa.....	20
3. Edustus eri lautakunnissa, toimikunnissa ja yhtymissä	21

V. Kansainvälinen yhteistyö:

1. Kansainvälinen työjärjestö ja SAK.	22
2. Yhteistoiminta Skandinaavian maiden ammattijärjestö- jen kanssa.....	23

3. Yhteistyö Neuvostoliiton ammattijärjestöjen kanssa	24
4. Yhteistyö muiden maiden ammattijärjestöjen kanssa	24

VI. Järjestö-, valistus- ja opintotyö:

1. Yleistä.....	25
2. Järjestötyö.....	25
3. Valistustyöt.....	26
Kenttävalistustyö.....	26
Työjuhlat.....	26
Ammattiyhdistysviikko.....	27
Elokuvatoiminta.....	27
Yleisradion käyttö.....	28
4. Kustannustoiminta.....	28
Palkkatyöläinen ja Löntagaren.....	28
Muu' kustannustoiminta.....	29
Liittojen lehdet.....	29
5. Opintotyö.....	29
Opintokerhotyö.....	29
Kurssitoiminta.....	30
Ammattiyhdistysopisto.....	30
Opintojaosto.....	31
6. Yhteistyö jäsenliittojen, ammatillisten paikallisjärjestö-	
jen ja TSL:n kanssa.....	31
7. Valistusosasto ja sen alaiset toimitsijat.....	32
8. Naisjaoston toiminta.....	32
9. Ruotsinkielisen jaoston toiminta.....	33
10. Yhteenveto.....	34

VII. Palkka- ja työehtosopimukset:

A. Talouspoliittiset tapahtumat ja toimenpiteet:

1. Maataloustuotannon tukipalkkioiden poistaminen.....	35
Vakaannuttamisen kulmakivet.....	39
Vakaannuttamisohjelmassa annetut lupaukset ja valtio-	
vallan arvovalta.....	39
Pääministerin lupaukset.....	40
Kerrannaisvaikutukset.....	40
Kestämätöntä konjunktuuripolitiikkaa.....	41
Kenen on rahoitusvelvollisuus.....	41
Keitä olisi pyrittävä nyt auttamaan.....	41
Työrauhan säilymisen edellytykset.....	42
2. SAK:n vaatimuksesta tehtyjä ratkaisuja.....	44
3. Valtuuston kokous.....*	45

4. SAK kiinnittää valtiovallan huomiota työllisyyskysymykseen ja kiirehtii alennuskorttijärjestelmän käytäntöön-saattamista	49
5. Toimenpiteitä työllisyyden turvaamiseksi ja uhkaavan työttömyyden torjumiseksi	51
6. Pitkän tähtäimen ohjelma	54
7. SAK:n kanta vuokrankorotuskysymyksessä	54
8. Hallituskriisi	57
9. Linnarauha, vakaannuttamisohjelma ja työllisyystilanne	58
Miten vakaannuttamissopimuksen sisältö on ymmärrettävä	61
Palkkasäännöstely	63
Asuntokysymyksen ongelmat	64

Työllisyystilanne ja toimenpiteiden tärkeys	65
---	----

B. Työehtosopimuspoliittiset tapahtumat ja toimenpiteet:

1. Maatalouden työehtosopimus	67
2. Merimiesten työehtosopimus	67
3. Indeksiehdon soveltaminen työehtosopimukseen	68
4. Linja-autonkuljettajain lakko	69
5. Olympiakisojen aiheuttamat poikkeusmääräykset työ-lainsäädäntöön	69
6. Irtisanottuja työehtosopimuksia	69
7. Palomiesten työaika	70

VIII. Valtionvirkailijain Yhteisjärjestön toiminta:

1. Valtionvirkailijain Yhteisjärjestö (VY)	71
2. Valtion viran ja toimen haltijain palkkausasioita	72
3. Eduskunnan ratkaisu	79
4. Kansakoulunopettajain palkkaus	79
5. Hävitetyn alueen lisä	80
6. Tilapäisten asema	80
7. Muita kysymyksiä	81

Liite N:o 1. Pöytäkirjaselostus SAK:n valtuuston kokouksesta 25/5 1952	83
---	----

Liite N:o 2. Tilastotietoja:

Liittojen jäsenluku v. 1952 verrattuna vuoteen 1951	95
Liittojen jäsenistön jakaantuminen sukupuolen mu- kaan v. 1952	96
Tietoja liittojen toimistoissa hoidettavista työttömyys- ja matka-apukassojen varoista v. 1952	97
Liittojen sekä työttömyys- ja matka-apukassojen mak- samat avustukset v. 1952	98

